गं२७ वि० ध०

॥अथ प्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानुक्रमणिका प्रा० प०५९

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

अ·
१

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अथप्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानुक्रमणिका प्रारंभः ॥ ॥ ५ ग्रासप्रमाणम्

१	मंगलाचरणम्	३	संकरीकरणानि	४	गुरुतल्पसमानि	५	अव्रतघ्नानि
१	प्रायश्चित्तलक्षणम्	३	अपात्रीकरणानि	४	इत्यनुपातकानि	५	प्राजापत्याशक्तौदानम्
१	पर्षत्प्रमाणम्	३	मलिनीकरणानि	४	अतिपातकानि	५	तदभावेमूल्यम्
१	पर्षद्दक्षिणानियमः	३	उपपातकानि	४	अथकर्मविपाकः	५	गोमूल्यप्रमाणं, निष्कल
२	पापिकृत्यम्	४	महापातकानि	४	कर्मविपाकजन्यजन्मानि	५	क्षणंआढ्यादीनांगोमूत्रम्
२	प्रायश्चित्तकथननियमः	४	महापातकसदृशान्युप	५	अथकृच्छ्रादिनिर्णयः	६	पुराणलक्षणम्
२	बालवृद्धयोर्लक्षणम्	४	पातकानि	५	नक्तव्रतलक्षणंतत्प्रत्या	६	कृष्णलस्वरूपम्
२	अवस्थाविशेषप्रायश्चित्तं	४	ब्रम्हवधसमानि	५	म्नाउपवासलक्षणंतत्प्रत्या	६	माषकस्वरूपम्
३	प्रकीर्णकपापानि	४	सुरापानसमानि	५	म्नायाःप्रायश्चित्तेसंकल्पः	६	पणस्वरूपम्
३	जातिभ्रंशकराणि	४	स्वर्णस्तेयसमानि	५	प्राजापत्यस्वरूपंम्	६	स्वर्णादिमानव्यवस्था

६	कृच्छ्रप्रत्याम्नायः	६	ब्रम्हकूर्चः	६	सांतपनानि	७	व्रतांगभूताधर्मायमानियः
६	पादोनकृच्छ्रस्वरूपम्	६	पंचगव्यप्रमाणम्	६	यतिसांतपनानि	८	प्रायश्चित्तपूर्वाहकृत्यम्
६	कृच्छ्रार्धस्वरूपम्	६	सांतपनकृच्छ्रः	६	महासांतपनः	८	प्रायश्चित्तेतिथयः
६	पादकृच्छ्रइदमेवशिशुकृ·	६	पराकः	६	चांद्रायणानि	९	रहस्यप्रकाश्यपापलक्षणम्
६	वर्णक्रमेणपादकृच्छ्राः	६	सौम्यकृच्छ्रः	६	पिपीलिकामध्यचांद्रायणं	९	तत्ररहस्येप्रायश्चित्तलक्ष·
६	अतिकृच्छ्रलक्षणम्	६	तुलापुरुषः	६	यवमध्येचांद्राःयतिचांद्रा	९	सर्वप्रायश्चित्तविधिः
६	कृच्छ्रातिकृच्छ्रः	६	वारणकृच्छ्रः	६	शिशुचांद्रायणम्	९	तत्रमहापातकादर्वाचीनपा
६	तप्तकृच्छ्रः	६	श्रीकृच्छ्रः	६	ऋषिचांद्रायणम्	९	तत्केषुप्रतिनिमित्तंकर्तुम
६	शीलकृच्छ्रः	६	यावककृच्छ्रः	६	सोमायनव्रतम्	१०	शक्तौप्रायश्चित्तम्
६	अपरस्तप्तकृच्छ्रः	६	जलकृच्छ्रः	७	पंचगव्यप्रमाणम्	१०	उपपातकमारभ्यार्वाचीने
६	पर्णकृच्छ्रः	६	वज्रकृच्छ्रः	७	कृच्छ्रस्थानेतीर्थप्रत्याम्ना	१०	षुपापेषुनादृशेषुप्रायश्चि·

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

अ.
२

११ प्रकीर्णेषुतादृशेषुप्रायश्चि·
११ सर्वत्रानुक्तेषुप्रायश्चित्तम्
११ क्षुद्रेषु पापेषुप्रायश्चित्तम्
११ अतिक्षुद्रेषुप्रायश्चित्तम्
११ मौनलोपेप्रायश्चित्तम्
११ अथप्रकाशरूपेषूदृशाकृ·
११ क्रमेणप्रकीर्णप्रायश्चित्तं·
११ खरोष्ट्रयुक्तयानमारुह्य
११ गमनेप्रायश्चित्तम्
११ नग्नस्वापेप्रायश्चित्तम्
११ नग्नतयाऽन्नभोजनेप्राय·

१२ दिवास्वदारगमनेप्रायश्चि·
१२ साक्षात्खरोष्ट्रारोहणेप्रा·
१२ गुरोस्त्वंकरणादौप्रायश्चि·
१२ गुर्वादीनांप्रतिष्ठीवनादौप्रा·
१२ शूद्रस्यविप्रातिक्रमादौप्रा·
१२ विप्रंहंतुंदंडाद्यमनेप्राय·
१२ दंडनिपातनेप्रायश्चित्तम्
१२ रक्तस्रवणादौप्रायश्चित्तं·
१२ आर्तस्यअप्स्वग्नौविण्मू
१२ त्राद्युत्सर्गेप्रायश्चित्तम्
१२ उदकंविनामूत्राद्युत्सर्गेप्रा·

१३ मूत्रादिवेगधारणेप्रायश्चि·
१३ श्रौतस्मार्तकर्मलोपप्राय·
१३ सूर्योदयास्तमयस्वापेप्रा·
१३ स्नातकव्रतलोपेप्रायश्चि·
१३ पंचमहायज्ञेषुअन्यतम
१३ लोपेप्रायश्चित्तम्
१४ आहिताग्नेःपर्वण्युपस्था
१४ नलोपप्रायश्चित्तम्
१४ ऋतौभार्यागमनलोपप्रा·
१४ स्वभार्यामपगम्येतिवद·
१४ एकपंक्तौउपविष्टानांविष·

१५ दानेदापनेवाप्रायश्चित्तम्
१५ पतितम्लेंच्छादिभाषणेप्रा·
१५ भार्यान्नधनानांलाभस्य
१५ विघ्नकरणेप्रायश्चित्तम्
१५ यज्ञोपवीतंविनाभोजनेभं
१५ बुपानेवाप्रायश्चित्तम्
१५ यज्ञोपवीतंविनामूत्राद्यु-
१५ त्सर्गेप्रायश्चित्तम्
१५ जलेस्वप्रतिबिंबदर्शनेप्रा·
१५ शय्यारूढादीनामभिवादने·
१५ आह्निकविच्छेदेप्रायश्चि·

कृ.

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

१६	निमंत्रितस्यभोजनाद्यदा	१७	वमनेप्रायश्चित्तम्	१७	करणेप्रायश्चित्तम्	१७	शूद्रपंक्तौभोजनेप्रायश्चि॰
१६	नेप्रायश्चित्तम्	१७	दिवास्वापादौप्रायश्चित्तम्	१७	गुरुप्रतिश्रुतवस्त्वपकरणे	१७	उच्छिष्टस्पर्शेप्रायश्चित्तं॰
१६	दंडोत्सर्गेप्रायश्चित्तम्	१७	गर्भाधानादिसंस्कारलोपे॰	१७	भोजनकालेगृहीतमौनत्या	१७	ऊर्ध्वोच्छिष्टस्यश्वपाकादि
१६	अदंड्यदंडनेप्रायश्चित्तम्	१७	संवत्सरंनित्यक्रियालोपे	१७	श्राद्धोपवासादिषुदिनेषुदं	१७	विष्टास्पर्शेप्राय॰(नेप्राय॰
१६	दुःस्वप्नारिष्टदर्शनेप्राय॰	१७	निषिद्धकाष्ठैर्दंतधावनेप्रा॰	१७	तधावनेप्रायश्चित्तम्	१७	चांडालादिहस्तपाचितभो
१६	नीलीवस्त्रादिधारणेप्रा॰	१७	प्रमादाद्व्रतभंगेप्रायश्चित्तं॰	१७	कन्यायाःविवाहात्प्राग्जो॰	१७	चांडालादिस्पृष्टांबुपानेप्रा॰
१६	क्षत्रियाद्यभिवादनेप्राय	१७	विप्रस्यक्षत्रवृत्त्याधनार्जने॰	१७	सुरापात्रगंधाघ्राणेप्रा॰	१७	शूद्रोदकपानेप्राय॰
१६	प्रतिमादिभेदनेप्रायश्चि॰	१७	स्त्रीधनोपजीविनेप्राय॰	१७	मदिरादानादौप्रायश्चित्तं	१७	रजस्वलादिस्पृष्टाभोजने॰
१६	पर्वण्यादौमैथुनेप्रायश्चि॰	१७	भार्यायाःमुखमैथुनेप्राय	१७	चांडालादिस्पर्शेप्राय॰	१७	चांडालपुल्कसादिस्पर्शेप्रा
१६	रजस्वलास्वस्त्रीगमनेप्रा	१७	गोयुक्तयानस्थमैथुनेप्रा॰	१७	अमेध्यादिस्पर्शेप्राय॰	१७	मार्जारादिउच्छिष्टभोजने॰
१६	चरमधातुविसर्जनेप्रा॰	१७	देवागारशिलादिनास्वगृह	१७	अब्राह्मणसमीपस्थो॰प्रा॰	१७	चांडालादिएकशाखारोहणे

SGDF
Sri Gurgeshwari Digital Foundation

१७	चांडालादिएकपंथगम.	१८	तन्त्रजातिभ्रंशकरेषुप्रा.	२०	रोधादौप्रायश्चित्तम्	२४	अनाहिताग्निताप्रायश्चि.
१७	चांडालादेःस्ववेश्मन्यस्था	१८	संकलीकरणापात्रीकरण.	२०	अस्थिभंगादौप्रायश्चित्तम्	२४	अपण्यविक्रये प्रायश्चित्त
१७	रुद्रनिर्माल्यस्पर्शेप्रा.	१८	अथोपपातकप्रायश्चित्तं	२०	हलशकट्याविप्रेणवाहने.	२४	म्
१७	शौवसौरनिर्माल्यभक्ष.	१८	गोवधेप्रायश्चित्तम्	२१	उत्सृष्टगोवृषभहननेप्रा.	२५	परिवेदनेप्रायश्चित्तम्
१८	प्रेतानुगमनेप्रा॰	१९	पंचविधत्वनिर्णयः	२१	अथपालननिमित्तवधेप्रा.	२५	भृतकाध्यापनादौप्राय.
१८	रजस्वलयोःपरस्परस्प.	१९	कर्नृलक्षणम्	२२	गोमांसभक्षकाथगोविक्र.	२५	पारदार्ये प्रायश्चित्तम्
१८	रजस्वलायाःचांडालास्प.	१९	प्रयोजकलक्षणम्	२२	औषधाद्युपचारेणगोमरणे	२६	व्यभिचारीस्त्रीणांप्राय.
१८	चांडालादिस्पर्शोत्तररजो	१९	अनुग्राहकलक्षणम्	२२	अथप्रास्ते प्राय॰	२७	परिविंत्तिवार्धुष्यलवणप्रा
१८	दर्शनेप्रायश्चित्तम्.	१९	अनुमंतृलक्षणम्	२२	स्तेयप्रायश्चित्तम्	२८	स्त्रीशूद्रक्षत्रियवधेप्रा.
१८	रजस्वलासूतिकयोर्मरणे.	१९	निमित्तलक्षणम्	२२	कुंभपरिमाणम्	२८	द्रुमादि छेदप्रायश्चित्तम्
१८	मलिनीकरणेप्रायश्चित्तम्	१९	प्रयोजकादीनां प्रायश्चित्तं	२३	ऋणानपकरणेप्रायश्चि.	२८	श्वादिदंशेप्रायश्चित्तम्

२८	निंद्यार्थजीवनेप्रायश्चि.	३४	परान्नपुष्टतादिचतुरुप	३९	श्राद्धभोजनेप्रायश्चित्तम्	४६	सुवर्णस्तेय प्रायश्चित्तम्
२९	ब्रम्हचारिव्रतलोपेप्राय.	३४	पातकप्रायश्चित्तम्.	४०	परिग्रहाशुचिदुष्टभोजने	४७	गुरुतल्पे प्रायश्चित्तम्
२९	केवलब्रम्हचारिणः प्राय.	३४	असत्परिग्रहेप्रायश्चित्तं.	४०	प्रायश्चित्तम्.	४७	अतिदेशिकप्रायश्चित्तम्
३०	अभिशंसिप्रायश्चित्तम्	३५	निंदितान्नभक्षणेप्रायश्चि	४१	जातमृताशौचान्नभक्षणे.	४७	संसर्गाख्यमहापापप्राय.
३१	सुतविक्रयेप्रायश्चित्तम्	३६	उच्छिष्टाद्यभक्ष्यभक्षणेप्रा.	४१	नटादिकर्मकरणे प्राय.	४८	संसर्गिप्रायश्चित्तम्
३१	अयाज्ययाजनेप्राय.	३६	अशुचिद्रव्यस्पृष्टाभक्ष्य	४२	ब्रम्हहत्याप्रायश्चित्तम्.	४९	सर्वप्रायश्चित्तप्रयोगेः
३२	पितृमातृसुतत्यागेप्रा.	३७	भक्षणेप्रायश्चित्तंम्	४२	ब्रम्हहत्यादिव्रतादेशावि	४९	विप्रस्त्रियाः प्रायश्चित्तम्
३२	कन्यादूषणेप्रायश्चित्तम्	३८	चांडालाद्यन्नभोजनेप्राय.	४३	षयोच्यते.	४९	गोवधादेकैकपापेप्रायश्चि.
३२	परिवेदकयाजनादौप्राय	३९	भावदुष्टादिभक्षणे प्राय.	४५	सुरापानप्रायश्चित्तम्	५०	इति
३२	श्चित्तम्.	३९	कालदुष्टासने प्रायश्चि.	४५	मद्यपानेप्रायश्चित्तम्	५०	प्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानु
३२	स्वाध्यायाग्निसुतत्यागेप्रा	३९	गुणदोषभोजनेप्रायश्चि.	४५	सुरापानसमानिपापानि.	५०	क्रमणिका समाप्ता.

SGDF
Sri Gangadhara Digital Foundation

॥ इतिप्रायश्चित्तेंदुशेखरस्यानुक्रमणिकास० ॥

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

अथप्रायश्चित्तेंदुशेखरप्रारंभः

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

श्रीगणेशायनमः॥ ॥श्रीसीतारामचंद्रायनमः॥ ॥बालेंदुशेखरंनत्वाबालबोधार्थलिख्यते॥ बालकृष्णसुदेवापिप्रायश्चित्तेंदुशेखरः
१॥यद्यथाविध्यनुष्ठानाद्युपचिताशुभनाशकमेवतत्प्रायश्चित्तम्॥तुलापुरुषादावतिव्याप्तिवारणायएवेति॥नतुफांतरजनकमित्यर्थः॥
पापनिवर्तनक्षमधर्मविशेषेयोगरूढोयंशब्दइतिनत्वम्॥संकेतविशेषसंबंधेनप्रायश्चित्तशब्दत वमेवप्रायश्चित्तत्वम्॥अतएव कृत्वं-
गत्वेषप्रायश्चित्तेतद्व्यवहारइत्यन्ये।पापिनःप्रायश्चित्तंनित्यंनैमित्तिकंचेत्यतोविकलांगादपिपापस्यनाशः॥किंत्वल्पस्यैवनतुसमग्रस्यए
वंचकाम्यमप्येतत् एवंचप्रधाननिष्पत्तावपिनप्रधानवृत्तिरितिबोध्यम्॥एकप्रायश्चित्तकनानापापकर्म णांतत्प्रायश्चित्तैकप्रयोगेणैव
नाशः॥एवमधिकपापनाशार्थमुक्तेनैकवारमनुष्ठितेनन्यूननाशस्यापिपापांतरस्यनाशः॥एवंयत्रयत्प्रायश्चि मुपदिष्टंतदन्यूनक्लेशकप्राय
श्चित्तांतरम पितत्र योज्यं॥पापिनांतदुपदेशश्चपुण्याय॥सचार्चितेनपृष्टेनैवविदुषांसंसदि धर्मशास्त्रादिबुध्वैवकार्यः॥अन्यथोपदेष्टाप्र-
स्यैवेति॥संसच्चतुर्भिस्त्रिभिर्वाधर्मशास्त्रादितत्वज्ञैर्भवतिएकेनापिब्रम्हविदायतिवर्ज्यम्॥सहस्राद्येकपर्यंतमित्येके॥पर्षद्दक्षिणाचलक्षग
वादिकिंचिद्द्व्यपर्यंता॥यथायोग्यंकृच्छ्रसंख्ययावा॥पर्षत्तुष्टिर्वा॥गौर्वृषभश्चेत्यन्ये॥निवेदितदोषस्यपर्षदनुमत्यैवप्रायश्चित्तानुष्ठानंबो
ध्यम्॥पापीचसचैलंस्नातोवाग्यतःआर्द्रवासाउपदेष्टारंसाष्टांगंप्रणम्यस्पष्टाभिधानंवदेदिदंमेपापं निष्पन्नंप्रायश्चित्तंमेउपदिशत्वि
ति॥पापंकृतवतोपरैर्ज्ञातदोषस्यचसभोपस्थानंविनाभोजनेभाषणेचपापवृद्धिः॥आसंवत्सरंप्रायश्चित्ताकरणेपापद्वैगुण्यम्॥आ-
र्तस्यप्रायश्चित्ताकथनेर्चितस्यविपश्चितस्तत्पापभागिताअज्ञात्वाकथनेच॥शूद्रादेस्तुप्रायश्चित्तोपदेशोविप्रमंतराकृत्वाकार्यः॥क्ष

त्रियवैश्ययोरप्येवं॥गुरुणिपापेलघुलघुनिचगुरुप्रायश्चित्तंनवाच्यम्॥पापगौरवंतुकामतःसभत्वयंसाभ्यासमनुष्ठानाद्दंडगौरवात्सा
तिशयाच्चनिंदार्थवादाल्लोकगर्हातिशयाच्चज्ञातव्यम्॥लघुताप्येतद्विपर्ययेणज्ञेया॥प्रायश्चित्तंयथोक्तमेववाच्यम्॥नतुस्नेहलोभादिना
नुग्रहःकार्यः॥ ॥तथासतिपापंवक्तरिसंक्रमेत॥दुर्बलेतुप्रष्टरिप्रथमंयथोक्तमुदाहृत्यतच्छक्त्यानुसारेणग्रीष्मादिकालहिमालयादिदे
शानुसारेणचानुग्रहःकार्यएव॥एवंशिशुवृद्धस्त्रीरोगिणामप्यनुग्रहः॥सोपियद्वर्णस्ययत्पापेयत्प्रायश्चित्तमुक्तंतत्पादन्यूनंतदर्धंतत्पादंवे
तिबलदेशकालाद्यनुसारेणततोन्यूनम्॥तच्चबालवृद्धातुरस्त्रीणामर्धम्॥एकद्वित्रिधर्मलेपादमेव॥एवंचयत्रपादमेवप्रायश्चित्तमुपदि
ष्टंतत्रापिनानुग्रहः॥ ॥षोडशवर्षन्यूनोबालः॥अशीतिवर्षाधिकोवृद्धः॥पूर्णषोडशवर्षस्यपूर्णप्रायश्चित्तम्॥ऊनैकादशवर्षस्यपंच
वर्षाद्रूर्ध्वंपादप्रायश्चित्तं॥द्वादशादाषोडशमर्धम्॥तदपितत्पित्रादिभिःकार्यम्॥एवमतिरोग्यतिवृद्धयोरपिपुत्रादिभिः॥पंचवर्षन्यू
नस्यपापम्॥शास्त्रोपदिष्टंपूर्णप्रायश्चित्तंविप्रस्यैव॥क्षत्रियविट्शूद्राणांतुपादपादह्रानिः॥क्वचिद्विशेषस्तुवाचनिकः॥तत्रजपहोमा
दिरहितमेवशूद्रस्य॥अमंत्रकप्राणायामश्च॥यागाद्यनुष्ठानशीलानांजपादिकम्॥इतरेषांतपआदि॥नामधारकमूर्खनिर्धनानामत
पः॥अनधीतानांच॥षोडशवर्षाधिकब्रम्हचारिणोद्विगुणंवानप्रस्थस्यत्रिगुणं॥यतेश्चतुर्गुणम्॥स्वयमशक्तौप्रतिनिधिद्वाराप्रायश्चित्तं
कार्यम्॥अज्ञानाकामकृतेयदुक्तंकामकृतेतद्द्विगुणंकामतोभ्यासेचतुर्गुणं॥कामादिकृतेयदुक्तम्॥अकामादिकृतेतदर्धंयोज्यम्॥
कृतप्रायश्चित्तोगवांस्वयंतृणंदद्यात्॥तच्चताःनिःशंकंस्वयमेवभक्षयेयुः॥तदैनमंगीकुर्युः॥सचेदंपापंनपुनःकरिष्यामीतिप्रतिजानी

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

यात् ॥ नोचेत्पुनःप्रायश्चित्तेयोज्यः॥ तत्रपापानिप्रकीर्णकजातिभ्रंशकरसंकरीकरणापात्रीकरणमलिनीकरणोपपातकमहा-
पातकानुपातकरूपाणिविहितकरणेंद्रियानिग्रहेभ्योभवंति ॥ तत्रजातिभ्रंशकरादिगणितातिरिक्तंप्रकीर्णकम् ॥ जातिभ्रंशकरा
णितु ॥ विप्रपीडाकरणंअनाघ्रेयमद्यलशुनादिघ्राणंमित्रकौटिल्यंपुंसिमैथुनमेतानिजातिभ्रंशकराणि॥ संकरीकरणानितु॥ खराश्वो
ष्ट्रमृगहस्त्यजाविमीनमहिषाणामन्येषांचग्राम्यारण्यपशूनांवधःसंकरीकरणानि॥अपात्रीकरणानितु॥ निंदितेभ्योधन दानंवाणिज्यंशूद्र
सेवाकुसीदजीवनंअसत्यभाषणमेतान्यपात्रीकरणानि॥ मलिनीकरणानितु॥ बहुकृमिकीटकयोर्जलस्थलस्थयोर्हत्यामद्यानुगतभोजनं-
बहुफलैधपुष्पस्तेयंअधैर्यमेतानिमलिनीकरणानि॥ उपपातकान्याह॥ गोवधः१ व्रात्यता२ स्तेयं३ ऋणानपक्रिया ४ अनाहिताग्निता ५
अपण्यविक्रयः६ परिवेदनं७ भृतकाध्ययनाध्यापने८ पारदार्यं९ पारिवित्त्यं॥ १० वार्धुष्यं११ लवणक्रिया १२ स्त्रीशूद्रविट्क्षत्रवधः१३ अशु-
च्छद्रुमच्छेदनम् १४ निंदितार्थोपजीवनं १५ नास्तिक्यं १६ व्रतलोपः १७ सुतविक्रयः १८ धान्यकुप्यपशुस्तेयं १९ अयाज्ययाजनं २० पितृमातृ
सुतत्यागः २१ तडागारामविक्रयः २२ कन्यादूषणं २३ परिवेदकयाजनं २४ तस्यकन्याप्रदानं २५ गुरोरन्यत्रकौटिल्यं २६ आत्मार्थपाकार्थक्रिया
२७ मद्यस्त्रीनिषेवणं २८ व्रतलोपः २९ स्वाध्यायाग्निसुतानांत्यागः ३० बांधवत्यागः ३१ स्त्रियाहिंसयाचौषधनेचजीवनं ३२ हिंसकप्रवर्तनं ३३ द्यू
तादिव्यसनं ३४ आत्मविक्रयः ३५ शूद्रप्रेष्यता ३६ हीनसख्यं ३७ हीनयोनिनिवेषणं ३८ अनाश्रमित्वं ३९ परान्नपुष्टता ४० असच्छास्त्राभिगम
नं ४१ आकराधिकारः ४२ भार्यादिविक्रयः ४३ असत्प्रतिग्रहः ४४ निंदितान्नादनं ४५ नटादिकर्मकरणं ४६ भार्यात्यागः ४७॥ ॥ एतान्युपप

SGDF Sri Gargeshwari Digital Foundation

तकानि ॥ महापातकानितु ॥ ॥ ब्रम्हहत्यासुरापानंविप्रस्वर्णस्तेयंगुरुतल्पगमनंअब्दमेतच्चतुष्टयान्यतमसंसर्गइतिमहापातकानि ॥ शूद्र
स्यमद्यपानस्थानेब्राह्मणीगमनं ॥ महापातकसदृशान्यनुपातकानितु ॥ तत्रयागस्थनृपवैश्यवधः १ शरणागतवधः २ रजस्वलागर्भिण्यत्रि
गोत्रस्त्रीणांवधः ३ अविज्ञातगर्भस्यसकृहृदश्च ४ गुरुविषयेमिथ्याभिशंसनक्रोधोत्पादनमधिक्षेपोऽसकृन्मृत्यालीकनिर्बंधश्च ५ राजगामिपै
शून्यं ६ गुरोर्महाद्वेषः ७ नास्तिक्याद्वेदनिंदा ८ कुशास्त्राध्ययनेनवितंडवादेनचाधीतवेदानानांनाशनम् ॥ ९ ॥ ॥ एतानिब्रम्हवधसमानानि
॥ सुरापानसमानितु ॥ लशुनविड्वराह छत्राकग्रामकुक्कुटपलांडुगृंजनानामत्यात्यंताभ्यासेनभक्षणं १ विप्रव्यतिरिक्तमित्रवधः २ गुरु
विषयेमिथ्याभिशंसनेनान्यथावादित्वमन्यथाकर्तृत्वंकौटिल्यंवाङ्मनःकर्मणामनार्जवरूपंकौटिल्यंच ३ आत्मोत्कर्षार्थंराजकुलादावनृ
तभाषणं ४ रजस्वलामुखचुंबनंकूटसाक्ष्यंवेदत्यागवेदनिंदाकर्त्रोरन्नभुक्तिरितिसुरापानसमानानि ॥ स्वर्णस्तेयसमानितु ॥ विप्रसंबंध्यश्व
रत्नमनुष्यस्त्रीधेनुहरणंनिक्षेपहरणंचार्वाकसुवर्णमानादितिस्वर्णस्तेयसमम ॥ गुरुतल्पसमानितु ॥ दुहितृस्नुषाभगिनीषुभागिनेयीषुसगो
त्रदुहितृभगिनीषुसकामास्वाचार्यपत्नीतत्तनयाश्वश्रुषुपितृव्यभ्रातृमातुलमातामहश्रोत्रियऋत्विगुपाध्यायमित्रशिष्यस्त्रियस्तत्कन्याश्च
उदक्यांनिक्षिप्तांप्रव्रजितांव्रतस्थांउत्तमब्राह्मणींसगोत्रांशरण्यागतांराजसखींराजपत्नींसापत्नभगिनींस्तनधात्रींसखींचगच्छन् पौत्रींदौ
हित्रींपतिव्रतांपितृसखीं ॥ मातृभगिन्योःसखींपितृमातृष्वसारंकुमारींअंत्यजांम्लेंच्छांपुल्कसींचगच्छन्गुरुतल्पगसमः ॥ अनुपातकानि
तु ॥ तत्रमातृपितृयोनिसंबंधासुगामीस्तेननास्तिकनिंदितकर्माभ्यास्यानिंदितकर्मत्यागीपतितात्यागिनःपतिताःपातकसंयोज्यकाश्चेति

SGDF
Sri Gangeshwar Digital Foundation

इत्यनुपातकानि ॥ अतिपातकानितु ॥ मातृगमनं स्वसृस्नुषयो र्गमनमित्यतिपातकानीतिगौडनिबंधेषु ॥ पापिनः पंचधा ॥ साक्षात्कर्त्रनु-
ग्राहकप्रयोजकानुमंतृनिमित्तकर्तृभेदात् ॥ साक्षात्कर्तुः १ पालनादिनोपकारकोनुग्राहकः ॥ २ ॥ आज्ञापयिताभ्यर्थयितोपदेष्टाचप्रयोज
कः ३ स्वार्थपरार्थवानुमतिकर्तानुमता ४ अनिमित्तंभर्त्सनताडनधनहरणादिनाकोपंजनयन् तन्मरणेनिमित्तंभवेत्सनिमित्तकर्ता ५ एषूत्त
रोत्तरमल्पदोषत्वंप्रायश्चित्ताल्पत्वंचबोध्यम् ॥ पापिनांप्रायश्चित्तोकरणे ऽन्यजन्मनिदेहप्राप्तिः पापिनांप्रायश्चित्तोन्मुखत्वायजन्मांतर
भाविनः कर्मविपाकः कतिचिदुच्यंते ॥ अज्ञानतोब्रह्महाश्वशूकरोष्ट्राणांक्रमेणयोनिमेति ॥ सुरापः खरपुल्कसवेनानां ॥ स्वर्णस्तेयीविट्ज
तक्रिमिकीटपतंगपक्षीहिंस्रत्ववताम् ॥ स्वर्णस्तेयीऊर्णनाभकृकलासतिरश्चांपशुपक्ष्यादीनांचद्योचारिणांचहिंस्राणांपिशाचानांसहस्रशो
योनियातिगुरुतल्पगः ॥ तृणगुल्पलतानांक्रव्यादानांक्रूरकर्माणांच, तत्संयोगीचतद्वत् ॥ परस्त्रीहारीद्रव्यहारीचनिर्जलारण्येब्रह्मराक्षसः ॥ अ
नध्यायाध्यायीदुष्प्रतिग्राहीचसृगालः ॥ अन्नरत्नयोः हर्ताअजीर्णव्याधिरतिदरिद्रोवा ॥ वेदवाक् वेदपुस्तकानांचोरोमूकः ॥ पत्रशाकयोर्मयूरः
हेमरत्नानांहेमकारीपक्षीअतिदरिद्रोवा ॥ न्यासस्यअनपत्योधनहीनश्च ॥ स्रक्गंधानांछुच्छुंदरी ॥ धान्यानांमूषकः ॥ तिलानांतैलस्यचतैलपा
यीकीटः ॥ परस्वहृत्नानातिर्यक् अहुतंहविरश्नन्हरन्वाश्वाअतिदुःखीवा ॥ यानंहरन्उष्ट्रः फलंकपी ॥ जलंजलप्लवः पक्षीमत्स्योवा ॥ क्षीरंकाको
बलाकोवा ॥ गृहोपस्करंगृहकारीकीटः ॥ मधुहरन्दंशकः कीटः मांसंगृध्रः ॥ गांगोधासर्पोवा ॥ अग्निंबकः ॥ वस्त्रंकुष्ठीपतंगोवा ॥ रसंश्वा ॥ लव ३
णंचीरीउच्चैः स्वरः कीटः ॥ तैजसंमंडली ॥ गोब्राम्हणदेवस्वंपांडुरोगी ॥ न्यासंकाणो ऽन पत्योवा ॥ शय्यांक्षपणकः ॥ शंखशुक्तिंवाकपाली ॥

दीपंकौशिकः ॥ स्नेहंक्षयी ॥ पशुंपरप्रेष्यः ॥ यद्दरतितत्तत्प्रकारकोप्राणीनह्यैकलोभवति ॥ ब्राह्मणीगामीनिर्बीजी ॥ मातरंस्नुषांवागच्छन्वा
तवृषणः ॥ चांडालींपुल्कसींवा ऽजगरः ॥ प्रव्रजितांमरुपिशाचः ॥ शूद्रींदीर्घकीटः ॥ सवर्णांदरिद्रः ॥ राजस्त्रियंनपुंसकः ॥ गांगच्छन्मंडूकः ॥ पि
शुनोदुर्गंधनासिकः ॥ सूचकोदुर्गंधास्यः ॥ देवब्राह्मणक्रोशकः खलतिः ॥ गरदाग्निदौउन्मत्तौ ॥ गुरुंप्रतिहंता ऽपस्मारी ॥ गोघ्नश्चांधः ॥ धर्मपत्नीं
त्यक्त्वा ऽन्यत्रप्रवृत्तः शब्दवेधीप्राणी ॥ कुंडाशीभगभक्षकः ॥ स्त्रीपण्यजीवीषंढः ॥ कौमारदारत्यागीदुर्भगः ॥ मिष्टैकादशीवानरोवातगुल्मीवा
॥ अभक्ष्यभक्षकोगंडमाली ॥ क्रूरकर्माराक्षसः ॥ मित्रध्रुक्क्षयी ॥ मातापित्रोरनृतवाक्स्वलद्गीः ॥ कूटसाक्षीउच्छिन्नजंघाचरणः ॥ विवाहवि-
घ्नकर्ताछिन्नोष्ठः ॥ विप्रावगोरणेछिन्नहस्तः ॥ चतुष्पथेविण्मूत्रोत्सर्गेमूत्रकृच्छ्री ॥ कन्यादूषकः षंढः ॥ ईर्ष्यालुर्मशकः ॥ पित्रादिविवदमानोपस्मा
री ॥ विद्याविक्रयीपुरुषोमृगः ॥ वेदविक्रयीद्वीपी ॥ बहुयाजकोप्लवः ॥ अयाज्ययाजकोवराहः ॥ अनिमंत्रितभोजीवायसः ॥ इतस्ततोश्नन्मार्जारः ॥
कक्षवनदाहीखद्योतः ॥ दारकाचार्योमुखदुर्गंधी ॥ पर्युषिताशीक्रिमिः ॥ अदत्तादायीबलीवर्दः ॥ मत्सरीभ्रमरः ॥ अग्न्युत्सादीमंडलकुष्ठी ॥ शूद्रा
चार्यः श्वपाकः ॥ वार्धुषिकोंगहीनः ॥ अपण्यविक्रयीगृध्रः ॥ राजक्रोशकोगर्दभः ॥ मत्स्यवेधीगर्भवासी ॥ आचार्यभार्यागामीभगंदरी ॥ भृतका
ध्यापकोर्शरोगी ॥ तीर्थेमूत्राद्युत्सर्गकरश्चेत्यन्यत्रविस्तरः ॥ स्त्रीणामप्येतद्दोषेषुतत्तज्जातीस्त्रीत्वम् ॥ ॥ अथकृच्छ्रादिनिर्णयः ॥ ॥ दिनंवि
लंघ्यरात्रौसार्धयामाभ्यंतरेमितभोजनेनक्तव्रतं ॥ तदशक्तौगुंजाद्वयपरिमितरूप्यमाषकदानं ॥ तदभावेतन्मूल्यम् ॥ दिवारात्रमभोजनमुप
वासः ॥ तदशक्तौरूप्यमाषत्रयदानम् ॥ एकविप्रभोजनंवा ॥ सहस्रगायत्रीजपंवा ॥ द्वादशप्राणायामोवा ॥ प्रायश्चित्तेसंकल्पः ॥ अद्येत्यादि

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा·
५

अमुकगोत्रोऽमुकशर्माऽमुककर्मजन्यपापक्षयकामोनक्तव्रतंकरिष्ये ॥ तदशक्तौप्रतिनिधीरूपंइमंरौप्यमाषकंचंद्रदैवत्यममुकनामगोत्राय
विप्रायाहंसंप्रददइति ॥ इदंमूल्यंविष्णुदैवत्यमितिवासंकल्प्यदानंविप्रंचसंपूज्यद्रव्यमालभ्यसंप्रोक्ष्यदद्यात् ॥ प्राजापत्यंतु ॥ त्र्यहंप्रातस्त्र्य
हंसायंत्र्यहमद्यादयाचितम् ॥ त्र्यहंपरंचनाश्नीयात्प्राजापत्यःसउच्यते ॥ सायंद्वाविंशतिर्ग्रासाःप्रातःषड्विंशतिस्तथा ॥ अयाचितेचतुर्विंशतिः
सायंद्वादशप्रातःपंचदशेतिवा ॥ ग्रासस्तु ॥ कुक्कुटांडप्रमाणोयावान्वासुखंप्रविशेत्अत्रशक्त्याव्यवस्था ॥ उपवासस्तुफलादिहारवाकार्यः
॥ अष्टैतान्यव्रतघ्नानिआपोमूलंफलंपयः ॥ हविर्ब्राह्मणकाम्याचगुरोर्वचनमौषधमित्युक्तेः ॥ परंतुपरिमितमेवेतिगौडाः ॥ इदमपिनेत्यपरे ॥
यद्वाक्रमेणैकभक्तनक्तायाचितोपवासाः ॥ एवंत्रिरावृत्तिः ॥ इदंषडुपवाससमम् ॥ तदशक्तौपयस्विन्याधेनोर्दानम् ॥ तदभावेगोमूल्यंतु ॥
गवामभावेनिष्कंस्यात्तदर्धंपादमेववेति ॥ निष्कंतु ॥ सुवर्णचतुष्टयंसमतोलितंरूप्यंनिष्कम् ॥ रूप्यपरिमाणेनिष्कंसुवर्णाश्चत्वारइतिया
ज्ञवल्क्यात् ॥ धेनुःपंचभिराद्यानांमध्यानांत्रिपुराणिका ॥ कार्षापणैकमूल्यापिदरिद्राणांप्रकीर्तितेतितिषट्त्रिंशन्मते ॥ पंचभिःपुराणैरिति
शेषःपुराणश्च ॥ षोडशमाषपरिच्छिन्नरजतम् ॥ कृष्णलातु ॥ रक्तिकाख्यागुंजापरिमिताकृष्णला ॥ माषकंतु ॥ तद्द्वयपरिमितंरूप्यंरूप्यमा
षकम् ॥ यद्वापणषोडशकंपुराणः पुराणएवकार्षापणशब्देनकार्षिकशब्देनचोच्यते ॥ पणस्तु ॥ अशीति रक्तिकापरिमितंताम्रंअशीतिर्व
राटिकावा ॥ ताम्रपणएवकर्षउच्यते ॥ रौप्यःपुराणोदक्षिणस्यांपणोःपूर्वस्यामितिव्यवस्था ॥ वृषेषट्कार्षापणादेयाः ॥ पंचेतिशूलपाणिः ॥
केवलगोमूल्यंतुपुराणत्रयमुत्तमपक्षः ॥ द्वात्रिंशत्पणामध्यमः ॥ एकपुराणोधमइतिगौडाः ॥ दशकार्षापणाधेनोरश्वेपंचदशैवतु ॥ द्वात्रिंश

शो·
५

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

इत्यपरार्कमवदेवौ॥तिस्रइतिषट्त्रिंशन्मतम्॥सौम्यकृच्छ्रस्तु॥पिण्याकाचामतक्रांबुसक्तूनांप्रतिवासरम्॥एकरात्रोपवासश्चसौम्यकृ
च्छ्रोयमुच्यते॥पिण्याकंतिलपिंडः॥आचामओदनस्रावः॥तक्रंजलंसक्तवश्चक्रमेणपंचदिनेषु॥षष्ठेहन्युपवासः॥अत्रैकाधेनुरितिकेचि
त्॥अर्धोचिता॥पिण्याकंसक्तवस्तक्रंचतुर्थेहन्यभोजनं॥वासोवैदक्षिणांदद्यादित्यपरःसौम्यकृच्छ्रः॥अत्रोभयत्रप्राणयात्रामात्रनिर्वाहक्ष
मं॥पिण्याकादिग्राह्यम्॥पिण्याकादीनांपंचानांप्रत्येकंत्रिरात्रोपयोगाभ्यासेपंचदशदिनस्तुलापुरुषः॥पिण्याकादिपंचानांएकैकदिनोपयो
गोत्तरंत्रिरात्रमुपवासेऽष्टदिनसाध्यस्तुलापुरुषः॥एषांपंचानामेकैकस्यत्र्यहभाजनेत्र्यहंहूयंवायुभक्षणेचैकविंशतिरात्रसाध्यःसः॥वारण
कृच्छ्रस्तु॥मासंपरिमितसक्तूदकपानवारणकृच्छ्रः॥श्रीकृच्छ्रस्तु॥त्र्यहंपिबेत्तुगोमूत्रंत्र्यहंवैगोमयंपिबेत्॥त्र्यहंयावकमेषःश्रीकृच्छ्रः॥या
वककृच्छ्रः॥यवानामप्सुसाधितानांसप्तरात्रंपक्षंमासंवाप्राशनेयावककृच्छ्रः॥जलकृच्छ्रस्तु॥अनशनोजलस्थोऽहोरात्रंक्षिपेदेषजलकृ
च्छ्रः॥उदकसक्तूनांमासाभ्यवहारेणापरः॥बिल्वैर्वाफलकैर्वापिपद्माक्षैरथवाशुभैः॥मासाशनेनश्रीकृच्छ्रःकथ्यतेचद्विजोत्तमैः॥वज्रकृ
च्छ्रस्तु॥गोमूत्रयावकपानेएकोवज्राख्यःकृच्छ्रः॥ ॥इतिकृच्छ्रनिर्णयः॥ ॥अथसांतपनानि॥ ॥पूर्वेद्युःपंचगव्यमात्राशनंपरेद्युरुप-
वासइतिद्व्यहंरात्रिकंसांतपानं॥एतदशक्तावेकःपुराणः॥यतिसांतपनंतु॥पंचगव्यंत्र्यहाभ्यस्तंयतिसांतपनंस्मृतं॥अत्रचतुर्थउपवासः-
॥अत्रापिहोमः॥पंचगव्योपवासाःपंचषष्ठउपवासइतिषडहःसांतपनं॥महासांतपनस्तु॥गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकं॥एते-
षांमध्येक्रमेणैकैकंप्रत्यहंपीत्वाएकरात्रोपवासेसप्ताहसाध्योमहासांतपनः॥अत्रधेनुद्वयं॥इतरेषुप्रागुक्तसांतपनेषुसार्धैगौरितिषट्

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

त्रिंशन्मते ॥ प्रथमउपवासस्ततः ॥ क्रमेणतेषांषण्णांपानमितिप्रांत्वः ॥ गोमूत्रगोमयक्षीरदधिसर्पिषांक्रमेणैकैकस्यत्र्यहंत्र्यहमुपयोगे
पंचदशाह्निकंतत् ॥ षण्णामेकैकमेतेषांत्रिरात्रमुपयोजयेत् ॥ त्र्यहंचोपवसेदंत्यमित्येकविंशतिरात्रंसाध्यमेतत् ॥ एतान्येवतुपेयानि
एकैकंतुद्व्यहंद्व्यहम् ॥ अतिसांतपनंत्वेतत् ॥ इतिद्वादशरात्रसाध्यम् ॥ ॥ इतिसांतपनानि ॥ ॥ अथचांद्रायणानि ॥ पिपीलिकामध्यचां
द्रायणंतु ॥ एकैकंह्रासयेत्पिंडंकृष्णेशुक्लेचवर्धयेत् ॥ उपस्पृशंस्त्रिषवणमेतच्चांद्रायणंस्मृतं ॥ कृष्णप्रतिपद्यस्यारंभः ॥ कृष्णप्रतिपदि-
चतुर्दशग्रासान्ग्रसित्वाततएकैकंह्रासित्वाचतुर्दश्यामेकंग्रसित्वाऽमायामुपोष्यपुनःशुक्लप्रतिपदमारभ्यपूर्णिमांतंयावद्वर्धयेत् ॥ ग्रा
सश्चमयूरांडप्रमाणः ॥ आर्द्रामलकप्रमाणोवा ॥ इतिपिपीलामध्यं ॥ ॥ यवमध्यचांद्रायणंतु ॥ एवमेवविधिंकृत्स्नमाचरेद्यवमध्यके ॥
शुक्लपक्षादिनियतंचरेच्चांद्रायणव्रतम् ॥ अत्रशुक्लप्रतिपदादिग्रासवृद्धिः पूर्णिमांततोह्रासोऽमांतः ॥ अनयोरष्टधेनवः ॥ वृषभसहि-
ताश्चात्रगौर्दक्षिणा ॥ सार्धसप्तधेनवइतिशूलपाणिः ॥ इदमतिधनिनः ॥ निर्धनस्यतुप्राजापत्यत्रयमित्येके ॥ अत्रैकादश्यादिव्रतलोपोन
दोषावहः ॥ यतिचांद्रायणंतु ॥ अष्टावष्टौसमश्नीयात्पिंडान्मध्यंदिनेस्थितः ॥ नियतात्माहविष्याशीयतिचांद्रायणंस्मृतं ॥ मासमिति-
शेषः ॥ एतत्प्राजापत्यचतुष्टयसममितिबृहद्विष्णुः ॥ शिशुचांद्रायणंतु ॥ चतुरःप्रातरश्नीयात्पिंडान्विप्रःसमाहितः ॥ चतुरोऽस्तमितेसू
र्येशिशुचांद्रायणंस्मृतम् ॥ ऋषिचांद्रायणंतु ॥ त्रींस्त्रीन्पिंडान्समश्नीयान्नियतात्मादृढव्रतः ॥ हविष्यान्नस्यवैमासमृषिचांद्रायणंस्मृ
तम् ॥ अनुपदोक्ताभ्यांकिंचिदधिकद्विगुणमेतत् ॥ अनुपदोक्तयोश्चतुष्टयधेनुदानमितिशूलपाणिः ॥ यत्तुऋषिणाचांद्रायणेपितावदे

सणिकागावोद्व्यष्टवानतुहीनता ॥ इतितुप्रायश्चित्तातिरिक्तशब्देनसुवर्णशब्देनकर्षशब्देनविस्तशब्देनचोच्यंते ॥ सुवर्णाश्चत्वारःपलं
निष्कश्च ॥ दशपलानिधरणमितिमनुस्मृतौ ॥ साष्टेशतेसुवर्णानांहेम्न्युरोभूषणेपले ॥ दीनारेपिचनिष्कोस्त्रीत्यमरः ॥ राजतःपुराणोधर
णइत्युच्यते ॥ दशभिर्धरणैःराजतंशतमानमित्युच्यते ॥ तदेवराजतंपलमप्युच्यतइति ॥ पलशतंतुला ॥ तुलाविंशतिकंभारः ॥ आचितोदश-
भारः ॥ सएवशाकटइत्युच्यते ॥ धेनुमूल्यसमंमूल्यंभूधनधान्यवस्त्रस्वर्णरूप्यादिवादद्यात् ॥ गायत्र्ययुतजपोवाकृच्छ्रस्यानेप्रत्याम्नायः ॥ गा
यत्र्याद्वादशाधिकसहस्रसंख्याकः ॥ समिद्धुतहविर्धान्यानामन्यतमस्यहोमोवा ॥ तिलहोमस्तुसहस्रएवेतिकेचित् ॥ घृताहुतिशतद्वयंवा ॥
द्वादशविप्रभोजनंवा ॥ एकोपवासपूर्वकंद्वादशतिलपात्रदानंवा ॥ तीर्थोद्देशेनयोजनगमनंवा ॥ रुद्रैकादशिनीवा ॥ शिरःशोषणपूर्वकं
द्वादशसांगस्नानानिनिप्राजापत्यमेवकृच्छ्रः ॥ पादोनकृच्छ्रंतु ॥ द्व्यहंप्रातर्द्व्यहंसायंद्व्यहमद्यादयाचितं ॥ द्व्यहमुपवासइति ॥ अत्रचतुःप
णाधिककार्षापणद्वयमशक्तोदेयम् ॥ एकभक्तायाचितोपवासपादैरेतद्धिस्मृत्यर्थसारे ॥ कृच्छ्रार्धंतु ॥ सायंप्रातस्तथैवैकंदिनद्वयमया-
चितम् ॥ द्व्यहमुपवासः ॥ अयाचितोपवासपादाभ्यामितिस्मृत्यर्थसारे ॥ इदंसार्धकार्षापणसममितिविगौडाः ॥ पादकृच्छ्रंतु ॥ एकैकंदिन
क्रमेणदिनचतुष्टयम् ॥ इदंद्वादशपणसमंइदमेवशिशुकृच्छ्रं ॥ विप्रादिवर्णक्रमेणोपवासत्रयायाचितत्रयनक्तत्रयैकभक्तत्रयरूपाःपाद
कृच्छ्राइत्यापस्तंबः ॥ अयमेवातिकृच्छ्रःस्यात्पाणिपूरान्नभोजनैः ॥ अत्रयेषुनक्तादिदिनेषुभोजनंतेषुपाणिपूरान्नता ॥ नवाहमेकैकग्रा
सोत्यत्रिदिनमुपवासोतिकृच्छ्रइतिमनुः ॥ अत्रप्राजापत्यत्रयमितिचतुर्विंशतिमते ॥ कृच्छ्रातिकृच्छ्रःपयसादिवसानेकविंशतिः ॥ पयोअत्रजलं,तच्चसायं

SGDF

प्रा·
५

प्रातर्मध्यान्हेषुपेयम् ॥ द्विगुणोतिकृच्छ्र एवकृच्छ्रातिकृच्छ्र इतियमः ॥ तेनायंषट्प्राजापत्यसमः ॥ तप्तकृच्छ्रंतु ॥ तप्तकृच्छ्रंचरन्विप्रोघृत
क्षीरघृतानिलान् ॥ प्रतित्र्यहंपिबेदुष्णान् सकृत्स्नायीसमाहितः ॥ उष्णोदकान्निर्गतस्यबाष्पस्यपानमुष्णानिलपानं ॥ एतच्चगात्रपूरण
मा पर्यंतम् ॥ उष्णादंगाराद्वा ॥ तत्रषट्पलमंबु ॥ त्रिपलंक्षीरं ॥ एकपलंघृतम् ॥ एषएवशीतैःशीतकृच्छ्रः ॥ अत्र धेनुत्रयमितिषट्त्रिंश-
न्मते ॥ अतिकृच्छ्रतप्तकृच्छ्रयोर्धेनुद्वयमित्यपरार्कप्रवदेवौ ॥ धेनुचतुष्टयमितिशूलपाणिः ॥ तप्तक्षीरघृतांबूनामेकैकंप्रत्यहंपिबेत् ॥ एक
रात्रोपवासश्चतप्तकृच्छ्रमुदाहृतमिति ॥ अपरस्तप्तकृच्छ्रः ॥ अत्रैकाधेनुः ॥ पर्णकृच्छ्रंतु ॥ पर्णोदुंबरराजीवबिल्वपत्रकुशोदकैः ॥
प्रत्येकंप्रत्यहंपीतैःपर्णकृच्छ्रउदाहृतः ॥ एषांपक्वोदकैरित्यर्थः ॥ पर्णःपलाशः ॥ राजीवंपद्मम् ॥ अयंपंचाहसाध्यः ॥ सार्धोपवासद्वयतुल्यः
॥ त्रिरात्रोप वासांतेपलाशादिपंचकक्वाथोदकपानेपरःपर्णकृच्छ्रः ॥ चतुर्दश्यामुपोष्यपरेद्युःपूर्णिमायांपंचगव्यपानेनब्रम्हकूर्चः ॥ पंचग
व्यप्रमाणंतु ॥ ति लंगोमूत्रंकृष्णावर्णायाःश्वेतायाश्चैवगोमयं ॥ पयश्चताम्रवर्णायारक्तायागृह्यतेदधि ॥ कपिलायाघृतंग्राह्यंसर्वंकापि
लमेववा ॥ मूत्रमेकपलंदद्यादंगुष्ठार्धंतुगोमयं ॥ क्षीरंसप्तपलंदद्याद्दधित्रिपलमुच्यते ॥ घृतमेकपलंदद्यात्पलमेकंकुशोदकं ॥ एतच्चगाय-
त्र्यागोमूत्रमित्यादिसमंत्रकंकार्यम् ॥ पंचगव्यपानंचभोजनस्थाने ॥ अत्रार्धधेनुः ॥ अत्रहोमोप्यस्ति ॥ पंचगव्यहोमश्चसप्तपत्रैरच्छिन्ना
ग्रैःकुशैरिरावतीइदंविष्णुर्मानस्तोकेवंशतीकृग्भिःकार्यः ॥ हुतशेषंप्रणवेनालोड्यप्रणवेनगृहीत्वामध्यमपलाशपत्रेणस्वर्णपात्रेणताम्र
पात्रेणवाब्रम्हतीर्थेनपिबेत् ॥ एषद्विरात्रःसांतपनकृच्छ्रइतिस्मृत्यर्थसारे ॥ पराकस्तुद्वादशरात्रोपवासः ॥ अत्रपंचधेनवइतिशूलपाणिः ॥ द्वे

शो·

SGDF
Sri Gangeshwari Digital Foundation

...धमित्युक्तंतत्रोपपत्तिश्चिंत्या॥ ॥सामायनव्रतंतु॥ ॥गोक्षीरंसप्तरात्रंतुपिबेत्स्तनचतुष्टयात्॥स्तनत्रया
...नद्वयात्॥स्तनात्तथैवषड्रात्रंत्रिरात्रंवायुभुग्भवेत्॥एतत्सोमायनंनामव्रतंकल्मषनाशनम्॥प्रतिदिनसंख्या-
...णमासत्रयम्॥चत्वारिंशदधिकशतद्वयग्रासानांपंचविंशत्यधिकंशतद्वयग्रासानांवाऽशनेपिचांद्रायणम्॥आद्यद्वयाति
रिक्तचांद्रायणानांदिनांतरेप्रारंभोनप्रतिपद्येवेतिनियमः॥ ॥इतिचांद्रायणानि॥पंचगव्यपरिमाणंतु॥गोशकृद्द्विगुणंमूत्रंघृतंवि
द्याच्चतुर्गुणम्॥क्षीरमष्टगुणंप्रोक्तंपंचगव्येतथादधीति॥ ॥तथाऽष्टगुणमितिप्रांचः॥ ॥गोमूत्रमाषकाण्यष्टौगोमयस्यतुषोडश॥क्षी
रस्यद्वादशप्रोक्तादध्नःपंचदशेतिच॥मूत्रवद्घृतस्य॥कुशोदकसाहित्यंचात्रेत्यन्ये॥दधिनिदशमाषाः॥कुशोदकेतदर्धंतेतिस्मृत्यर्थसारे॥
ताम्रवर्णायागोमूत्रम्॥श्वेतायागोमयम्॥ पीतायाःक्षीरम्॥नीलायाःदधि॥कृष्णायाःसर्पिरितिच॥तच्चप्रणवेनाहृत्यतेनैवालोड्यतेनै
वादायतेनैवपिबेदित्युक्तं॥वक्ष्यमाणप्रायश्चित्तेषुसामान्यतोव्रतशब्दोगोमूत्रयावकाहारपरः॥दिनरात्रिशब्दोतद्वचनावेव॥उपवासाभि
व्याहारेत्वहोरात्रवचनौअहःशब्दश्चाहोरात्रपरइतिक्वचिद्ग्रंथेव्यवस्थोक्ता॥मासोपवासेपंचदशप्राजापत्यानि॥तथाकृच्छ्रशब्दांत्रिंशद्वंतु
समं॥गोमूत्रपाचितयावकस्यमासंपानेद्वादशप्राजापत्यानि॥पाकोत्तरमीषद्गोमूत्रयुक्तपानेकृच्छ्रद्वयं॥त्रिंशन्नक्तैर्दशोपवासास्तत्रकृच्छ्र
चतुष्टयं॥उपवासस्थानेएकोविप्रोभोज्यः॥शक्तेनद्वौसहस्रगायत्रीजपोवा॥द्वादशप्राणायामावा॥द्वादशवार्षिकादिषुद्वादशदिनैरेकैक
प्राजापत्यकल्पना॥अतएवचतुर्विंशतिमते॥कृत्वार्वाक्ब्रम्हहत्यायाःषडब्दंकृच्छ्रमाचरेत्॥प्रत्याम्नायोगवांदेयःसार्शीतिर्धनिनांशतं

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

॥तथाऽष्टादशलक्षणांगायत्रींवाजपेद्बुधइति॥गायत्र्यास्तुजपेत्कोटिं॥ब्रम्हहत्यांव्यपोहतीति॥द्वादशाब्दसमकक्षंनप्रत्यम्नायइतिबोध्यं॥
त्रैमासिकेसार्द्धसप्तप्राजापत्यानि॥मासिकेव्रतेसार्द्धप्राजापत्यद्वयं॥मासंपंचगव्यपानेप्येवं॥षडुपवासेप्येकंप्राजापत्यं॥मासंपयोव्रतेसा
र्द्धप्राजापत्यद्वयं॥वृषभैकादशगोदानसहितत्रिरात्रोपवासात्मकगोवधव्रतेसार्द्धैकादशत्रैमासिकगोवधव्रतेसार्धसप्तेतिस्मृत्यर्थसारे॥यो
गीश्वरोक्तमासिकव्रतेत्रीणितत्समभेकंचांद्रायणंचेतिमिताक्षरा॥यत्तुब्रम्हवधोक्तद्वादशवार्षिकेऽशीत्युत्तरशतधेनवस्तावंतिप्राजाप-
त्यानिवेतिप्रांचस्तत्प्रागुक्तचतुर्विंशतिमतविरुद्धमित्येके॥ अथकृच्छ्रस्थानेतीर्थपत्याम्नायउच्यंते॥ ॥भागीरथ्यांस्नानंषष्टियोजनाग
तस्यषड्ब्दकृच्छ्रसमं॥अत्रयात्रायोजनवृद्धौयोजनस्यार्द्धकृच्छ्रःवृद्धिः एकयोजनागतस्यमध्येपर्वतादिव्यवधानेकृच्छ्रत्रयतृतीयम्॥तृ
तीयांशाधिकक्रोशादागतस्यभागीरथ्यांविधियुक्तस्नानेएककृच्छ्रः॥प्रयागद्विगुणंगंगाद्वारेगंगासागरसंगमचैवम्॥वाराणस्यामगणितं
वाराणस्यांपातकंनप्रविशति॥सर्वत्रयात्राभाषाभेदकृतदेशांतरविषयेमहापर्वतव्यवधानेमहाव्यवधानेचक्रमेणद्वादशाचतुर्योजनन्यूनाष
ष्टवर्द्धि॥योजनन्यूनावा॥विंशतियोजनागतस्ययमुनासरस्वत्योःस्नानमशब्दसमम्॥अब्दद्वयसममित्यन्ये॥मथुराद्वारवत्योर्द्विगुणम्
[...]दृषद्वतीशतद्रुविपाशावितस्ताशरावतीमरुद्वृधाऽसिक्नीमधुमतीपयस्विन्यादिषुदेवनदीषुस्नानंत्रिंशद्योजनागतस्याब्दस
[...]स्येत्यन्ये॥चंद्रभागावेत्रवतीशरयुगोमतीदेविकाकौशिकीमंदाकिनीपुनःपुनापूर्णापुण्यावहुदावारुणीगंडक्यादि
[...]तस्यषोडशकृच्छ्राणि॥एतासांपरस्परसंगमेद्विगुणं॥त्रिगुणमित्यन्ये॥अन्यासुसमुद्रगासुनदीषुद्वादशयोज-

[...]म्॥महानदेषुनद्यर्धम्॥शोणनदेगंगार्धसमम्॥पुष्करेप्रयागसमम्॥साभ्रमिहस्तांनर्मदायांचतुर्विंशतियोजनाग
[...]च्छ्रसमम्॥कुब्जिकासंगमेद्विगुणम्॥शुक्लतीर्थेचतुर्गुणम्॥गोदावर्यांषष्टियोजनागतस्यत्र्यब्दसमम॥वंजराप्रणीत
[...]वत्॥पूर्णायांयोजनार्द्धकृच्छ्रः॥कृष्णावेणीतुंगभद्रयोःप्रतियोजनंकृच्छ्रं॥पंपायांद्विगुणम्॥हरिहरेत्रिगुणं॥कुल्याःस्नानेनत्रिरात्री
पवासफलदाः॥अल्पनद्यःकृच्छ्रफलदाः॥नद्योद्विकृच्छ्रफलदाः॥उक्तान्यसर्वतीर्थेषुरामक्षेत्रश्रीरंगादिक्षेत्रेषुयोजनसंख्ययाकृच्छ्रसंख्या
एकयोजनादिषट्योजनगाताःस्रवत्यःकुल्याः॥द्वादशयोजनगाअल्पनद्यः॥चतुर्विंशतियोजनगानद्यः॥तदधिकगामहानद्यःसमुद्रगा
श्च॥उपवाससहितंनदीस्नानंकृच्छ्रसमम्॥योजनादर्वागपि॥शुनीगर्दभीचांडालीशूद्रीकष्टगानद्यःपापनद्यश्चवर्ज्याः॥सर्व समु-
द्रस्नानंदर्शेकार्यम्॥देवतासमीपेसरःसरिन्नदीसंगमेषुचसदाकार्यम्॥समुद्रस्नानेपंचदशयोजनागतस्यपंचदशकृच्छ्राणिइत्या
दिस्मृत्यर्थसारेविस्तरः॥परार्थंगंतातीर्थेषोडशांशंलभेत॥प्रसंगेनगंतार्द्धफलम्॥अनुषंगेणतीर्थंप्राप्यस्नानेस्नानफलमेवयात्राफ-
लं॥पितामहभ्रातृमातामहपितृव्यमातुलश्वशुरपोषकार्थंगुर्वाचार्योपाध्यायार्थंतेषांपत्न्यर्थंपितृष्वसृमातृष्वस्रर्थंस्नात्वास्त्वपमष्टमां-
शंलभते॥पित्रोरर्थंकुर्वन्पुत्रश्चतुर्थांशम्॥दंपतीचसपत्न्यश्चलभंतेर्थमिथःफलं॥अर्थिनांचनफलह्रासः॥कर्कादौमासद्वयेनिरंतररज
स्वलानद्यः॥तास्वपिगोमतीचंद्रभागासिंधुर्नर्मदाशरयुश्चत्रिरात्रम्॥वापीकूपतडागादिषुस्थितपुराणोदकेषुत्रिरात्रम्॥सरस्वतीगंगा
यमुनादयोनकदापिरजस्वलाः॥अथव्रतांगभूताधर्मायमानियमाश्च॥ब्रम्हचर्यंदयाक्षांतिर्दानंसत्यमकोटिल्यस्तेयमहिंसामाधुर्यं

SGDF
Sri Gargeshwari Devi Foundation

प्रा·
८

मश्वेतिदशयमाः ॥ स्नानमौनोपवासेज्यास्वाध्यायोपस्थनिग्रहगुरुशुश्रूषाशौचाक्रोधाप्रमादता इति नियमादश ॥ अथ प्रायश्चित्तपू- शे·
र्वाह्णकृत्यम् ॥ ॥ केशनखादिवपनं कृत्वा स्नात्वा घृतं प्राश्य प्रदोषे गृहाद्बहिर्व्रतकालसंख्योल्लेखपूर्वकं संकल्पः कार्यः ॥ वपनं च महा-
पातकगोवधातिरिक्ते विद्वद्विप्रनृपयोः सधवस्त्रीणां नास्ति ॥ तत्र सधवानां सर्वान्केशान्समुद्धृत्य द्व्यंगुलच्छेदनमेव तत् ॥ तीर्थेष्वप्या-
सामेवमेव ॥ विधवानां सर्ववपनम् ॥ केशधारणेच्छायां द्विगुणितं कार्यम् ॥ तत्र दक्षिणापि द्विगुणा ॥ वपनं च दिनत्रयसाध्यव्रतं नखरो-
मच्छेदनमात्रम् ॥ षट्दिनसाध्ये श्मश्रुणोपि ॥ नवदिनसाध्ये शिखावर्ज्यम् ॥ तदूर्ध्वं सशिखम् ॥ त्रिषट्दिनयोः स्त्रीणां नैव तत् ॥ धेनु-
दानादावप्येवं विशेष ऊह्यः ॥ अस्य नैमित्तिकत्वात्सदाबद्धशिखेनेत्यनेनाविरोधः ॥ प्रायश्चित्तेतिथयः ॥ प्रायश्चित्तं चाष्टमीं चतुर्दशीं च वर्जयेत्
र्न कार्यम् ॥ चतुर्दश्यां संकल्प्यामायां कार्यमिति शिष्टाः ॥ तत्र पापं द्विविधम् ॥ रहस्यं प्रकाश्यं च ॥ कर्तृव्यतिरिक्तैरज्ञातदोषं रहस्यं ।
तत्र रहस्ये प्रायश्चित्तं ॥ प्रकीर्णकादिषु पंचविंशति प्राणायामाः ॥ उपपातके शतम् ॥ अनुपातके द्विशतम् ॥ अतिपातके त्रिशतम् ॥
महापातके चतुःशतं ॥ सर्वत्राभ्यासे द्विगुणम् ॥ मत्या त्रिगुणम् ॥ मत्याभ्यासे चतुर्गुणम् ॥ यद्वा गायत्र्या लक्षजपो महापापे ॥ पादो-
[illegible]प्योऽतिपातके ॥ अर्धलक्षमनुपातके ॥ पादलक्षमुपपातके ॥ तदर्धार्धं प्रकीर्णकादिषु ॥ अत्राप्यभ्यासादौ द्वैगुण्यादि यो-
[illegible]महापातकादिषु रहस्यप्रायश्चित्तानि विस्तरेण निबंधेभ्यो ग्राह्याणि ॥ अविद्वान्मुखांतरेण व्याजात्प्रायश्चित्तं
[illegible]द्वांस्तु स्वयमेव ज्ञात्वाचरेत् ॥ दशलक्षगायत्रीजपः ॥ सर्वपापप्रायश्चित्तं ॥ सर्वेषामेव पापानां संकरे समुपस्थि-

SGDF
Sri Gurgeshwari Digital Foundation

ते॥शतसहस्रशोभ्यस्तागायत्रीपावनंमहदितिस्मरणात्॥भस्माच्छन्नोभस्मशयानोरुद्रजापीसर्वपापान्मुच्यते॥सचैकादशवारम्
सर्वशब्देनमहापातकातिरिक्तंग्राह्यमितिकेचित्॥महापापान्यपीत्यपरे॥पुरुषसूक्तंप्रत्यहंषोडशकृत्वोजपन्मासेनगुरुतल्पादेरपि
शुध्येत्॥एवंपवमानजपाघमर्षणसूक्तजपादयोऽन्यतोज्ञेयाः॥अत्राहारविशेषास्तूक्तोपयःप्रभृतयः॥शिलोञ्छयादयोमाघादयश्चदे
शकालौ॥अथरिक्तेषुव्याहृतिभिराचमनम्॥एवंख्यापनानुतापाध्ययनान्यपिपापनाशकानि॥ख्यापनंसभासुपुण्यस्थानेषुवास्व
पापकथनपूर्वकमात्मनिंदनं॥अध्ययनंवेदवेदांतादेश्च॥उपदिष्टप्रायश्चित्तेष्वेतदंगंनस्वतंत्रम्॥अन्यथातद्विधिरफलःस्यात्॥कृ
तेपापेऽनुतापोवैयस्यपुंसःप्रजायते॥प्रायश्चित्तंतुतस्यैकंहरिसंस्मरणंपरम्॥प्रातर्निशितथासंध्यामध्याह्नादिषुसंस्मरन्॥नारा
यणमवाप्नोतिसद्यःपापक्षयेनरइतिविष्णुपुराणे॥अत्रकेचित्॥अनेनसर्वविधसर्वपापप्रणाशोभवत्येव॥इहव्यवहार्यतातुअतिप्र
संगनिवारणायमन्वादिप्रायश्चित्तैरेव॥रागद्वेषादिकलुषितहृदयतयातत्राविश्वासवतोजनान्प्रतिसव्यवहार्यतासिद्ध्येवातदुप
देशाइतिप्राहुः॥गंगास्नानंसर्वविधंसर्वपापप्रणाशकम्॥चांद्रायणसहस्रंतुप्रश्चरेत्कायशोधनम्॥पिबेद्यश्चापिगंगांभःसमोऽस्या
तोनवासमौ॥भवंतिनिर्विषाःसर्पायथाताक्ष्यस्यदर्शनात्॥गंगायादर्शनात्तद्वत्सर्वपापैःप्रमुच्यते॥इत्यादिमहाभारतादिवचनेभ्यः
नचैतान्यर्थवादाः॥स्नानमात्रेणगंगायांपापंब्रह्मवधोद्भवं॥दुर्बाधर्षकपंप्यातिचिंतयेद्योवदेदपि॥तस्याहंप्रददेपापंब्रह्मकोटि
वधोद्भवं॥स्तुतिवादमिमंमत्वाकुंभीपाकेषुजायते॥आकल्पंनरकंभुक्त्वाततोजायेतगर्दभइति॥भविष्यकौर्म्यादिभ्यः॥पापानो

SGDF
Sri Gangadharendra Digital Foundation

प्रा· पापहंत्रीत्वं स्वर्गमोक्षैकहेतुता ॥ स्वभाव एव गंगायाः शैत्यं शीतरुचेर्यथा ॥ न गंगासदृशं तीर्थं न देवः केशवात्परः ॥ ब्राम्हणेभ्यः परं ना शे·
१ स्तीत्येवमाह पितामहः ॥ सर्वं कृतयुगे तीर्थं त्रेतायां पुष्करं स्मृतम् ॥ द्वापरे कुरुक्षेत्रं कलौ गंगैव केवलम् ॥ गंगा कलियुगे स्मृतेति पाठां
तरे ॥ येन कार्यशतं कृत्वा कृतं गंगैव सेवनम् ॥ तत्सर्वं तस्य गंगांभो दहत्यग्निरिवेंधनमित्यादिवचनान्यनुसंधेयानि ॥ कलियुगे
इत्यं पापनाशसामर्थ्यं गंगाया एव ॥ न तु पुष्करादीनाम् ॥ त्रेतादौ तु पापस्याल्पत्वात्तन्नाशसामर्थ्यं तेषामपीति सर्वं कृतयुग इत्यस्य
तात्पर्यं ॥ ॥ अथ सर्वप्रायश्चित्तविधिः ॥ ॥ तत्र महापातकादर्वाचीनेषु वहुविधेष्वज्ञानकृतेषु प्रतिनिमित्तं कर्तुं अशक्तो सर्वं
प्रायश्चित्तं षडब्दं अत्यगुणवतो विरक्तस्य ॥ अभ्यासे द्विगुणम् ॥ मत्या त्रिगुणम् ॥ मत्याभ्यासे चतुर्गुणम् ॥ अत्यंताभ्यासे निरंत
राभ्यासे वा पंचगुणम् ॥ बहुकालाभ्यासे षड्गुणम् ॥ उपपातकमारभ्यार्वाचीनेषु पापेष्वज्ञानकृतेषु प्रतिनिमित्तं कर्तुमशक्तो द्व्यब्द
प्रायश्चित्तम् ॥ अभ्यासादौ प्राग्वत् ॥ प्रकीर्णकेषु तादृशस्य एकाब्दम् ॥ अभ्यासादौ प्राग्वत् ॥ क्षुद्रपापेषु तादृशेषु तादृशस्य कृच्छ्रातिकृ
च्छ्र चांद्रायणानि ॥ तत्स्थाने द्वादशकायानि वा ॥ अभ्यासादौ प्राग्वत् ॥ चतुष्टयमिदं चोत्तमस्य मध्यमस्य द्विगुणम् ॥ अधमस्य त्रिगुणं
द्वादशअब्दं द्विगुणम् ॥ महापातकावधि सकलपापप्रायश्चित्तमिति ॥ सर्वत्रानुक्तनिष्कृतौ कृच्छ्रचांद्रायणानि समव्यस्तरूपेण योग्य
तया योज्यानि ॥ क्षुद्रेषु पापेषु द्वादश षट्त्रिंशद्वा प्राणायामाः ॥ स्त्रीशूद्राणाममंत्रकास्ते ॥ पुरुषाकारहंतकाराग्रदानानि वा ॥ मौन
लोपेषु विष्णुस्मरणम् ॥ अथ प्रकाररूपेषूद्देशक्रमेण प्रकीर्णप्रायश्चित्तान्युच्यंते ॥ खरेणोष्ट्रेण वा युक्तं यानमारुह्याध्वगतो नग्नस्ना ९

पी नग्नतया ऽन्नभोक्ता दिवा स्वदारगामी च सचैलस्नानपूर्वकं प्राणायामेन शुद्ध्येत् ॥ अमत्या स्नानमात्रम् ॥ अभ्यासे प्राणायाम
चतुष्टयम् ॥ चतुरधिकाभ्यासे एक उपवासः ॥ अत्यंताभ्यासे त्रिरात्रम् ॥ साक्षात्खरोष्ट्रारोहिणां द्विगुणम् ॥ गुरुत्वंकृत्य हीनपुरुषं
प्रयोज्य हुंकारपूर्वकं छलवादैर्विप्रं निर्जित्य वस्त्रेण पिवा विप्रस्य कंठबंधनेन तृणेनापि वा तस्य ताडने गुर्वादिकं शप्त्वा नत्वा विगतकोप
कृत्वा नक्तं भुंजीत ॥ उपवसेदिति स्मृत्यर्थसारे ॥ अभ्यासे त्रिरात्रं ॥ गुरुदेवविप्राचार्यमातापितृनरेंद्राणां प्रतिषिद्धवने अतिवादे आक्रो
शने ऽतिक्रमे पैशून्ये च जिह्वादेहे द्धिरण्यं दद्यात् ॥ अभ्यासे सहस्रगायत्रीजपः ॥ अमत्या तु प्राजापत्यं कृत्वा स्नात्वा गुरुप्रसादनात्पूतो
भवति ॥ शूद्रस्य विप्रातिक्रमादौ सप्तरात्रमभोजनम् ॥ क्षत्रियातिक्रमे एक उपवासः ॥ विप्रं हंतुं दंडोद्यमने कृच्छ्रः ॥ इदमेव गुरुणा प्र
दंडनिपातने तिकृच्छ्रः ॥ अभ्यंतररक्ते त्वकृभेदे वा कृच्छ्रः ॥ अस्थिभेदने तिकृच्छ्रः ॥ अंगकर्तने पराकः ॥ केचित्तु दंडोद्यमने निपातने रु
धिरस्रावे तु अर्धकृच्छ्रकृच्छ्रातिकृच्छ्राणि ॥ अन्ये पादकृच्छ्रार्द्धकृच्छ्रकृच्छ्राण्याहुस्तेषां कामाकामभेदेन व्यवस्था ॥ अंगच्छेदने दश
गोदानम् ॥ कामतो द्विगुणम् ॥ अत्र यद्यपि शोणितनिपातनयोः क्रमेणानिपातनावगुरणे आवश्यकेतयापि तन्निमित्तप्रायश्चित्ते पृ
थक् प्रभवतः ॥ तयोरवश्यंभावित्वेन तदभ्यंतरवर्त्तित्वात् ॥ यत्र पुनर्निमित्तानां नांतर्भावनियमस्तत्र पृथक् प्रभवत्येव ॥ यथा पर्वणि पर
भार्यां रजस्वलां तैलाभ्यक्तो दिवा गच्छति जले इति ॥ विप्रस्य पादप्रहारे उपोष्य स्नात्वा प्रणिपत्य प्रसादनम् ॥ पादेन स्पर्शे तु प्रसा
दनमेव ॥ अप्सु चाग्नौ च आर्तस्य विण्मूत्राद्युत्सर्गे सचैलस्नानपूर्वकं गोस्पर्शः ॥ मत्या तूपोष्य सचैलं स्नायात् ॥ कामतोऽभ्यासे

SGDF
Sri Gangadhar Digital Foundation

प्रा॰ १० उपासत्रयम्॥ इदमापः प्रवाहतेत्यस्य गायत्र्यावाजपश्च॥ अनापदि त्रिषष्णवस्नानं त्रिरघमर्षणं च बोध्यम्॥ अनार्तस्य अत्यंता- शो॰
भ्यासे वा तप्तकृच्छ्रम्॥ उदकं विना मंत्राद्युत्सर्गेप्येवमेव॥ सर्वमिदं मूत्रपुरीषोत्सर्गोक्तधर्ममात्रोपलक्षणम्॥ निर्जलारण्यादौ तु अपोह
ह्यैव शौचे सचैलस्नानं कुर्यात्॥ मूत्रादिवेगधारणे अष्टोत्तरशतजपः॥ श्रौतस्मार्तकर्मलोपे तूपवासः॥ इदं चानुक्तप्रायश्चित्तसमुच्च
येन वा बोध्यम्॥ सूर्योदये स्वस्यो मत्या सुप्तो दिने तिष्ठन् सावित्रीं जपन्नुपवसेत्॥ सूर्यास्तमये सुप्तो रात्रौ तिष्ठन् सावित्रीं जपन्नाद्यात्॥
जीर्णमलवद्वस्त्रधारणादिस्नानकव्रतलोपे तूपवासोऽष्टशतजपो वा॥ पंचमहायज्ञेष्वन्यतमलोपेनातुरस्योपवासो धनिनः कृच्छ्रार्धं
आहिताग्नेः पर्वण्युपस्थानलोपे चैवम्॥ स्नानं विना भोजने एकउपवासो दिनव्याप्यजपश्च॥ ऋतौ भार्यागमनलोपे कृच्छ्रार्धम्॥ अकाम
तः प्राणायामशतं॥ इदं चापर्वणि साभिहितस्यारोगिण एव॥ षोडश्यां रात्रौ तु पर्वण्यपि गच्छेत्॥ स्वभार्यापर्वण्यपि गच्छेत्॥ स्वभार्यां
क्रोधादपगम्येति वदतां वर्णानां क्रमेण कृच्छ्रनवरात्र इति षट्रात्रत्रिरात्राणि सर्वेषां प्राजापत्यमिति गौडाः॥ त्यागानंतरं संग्रहेच्छायां ऋ
षिचांद्रायणं कृत्वा स कार्यः॥ एकपंक्त्युपविष्टानां स्नेहादिना विषमदाने दापने च प्राजापत्यम्॥ नदीसंक्रमकर्तुश्च कन्याविघ्नकरस्य-
च॥ समे विषमकर्तुश्च शुद्धौ चांद्रायणं स्मृतम्॥ संक्रम उदकावतरणमार्गः॥ पूजादौ मार्गादौ च समे विषमकर्तृत्वम्॥ अत्र चांद्रायणं भै
क्षान्नेनेति स्मृत्यर्थसारे॥ पतितम्लेच्छादिभाषणे पुण्यकृतां ध्याने विप्रेण सह भाषणं वा॥ भार्यान्नधनानां लाभस्य विघ्नकरणे प्रत्येकं
संवत्सरव्रतम्॥ यज्ञोपवीतं विना भोजने अंबुपाने च नक्तव्रतम्॥ अंबुपाने त्रिभिः प्राणायामैर्वा॥ मत्या भोजने तूपवासः॥ उच्छिष्टस्य म

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

भोजनांबुपानयोरप्येवम् ॥ यज्ञोपवितंविनामत्यामूत्रादिकर णेभक्षणेचाष्टशनगायत्रीजपः ॥ अकामतः एषुक्रमेणत्रिषट्प्राणायाम
नक्तव्रतानि ॥ यद्युच्छिष्टत्यनाचांतोभुक्तवानासनात्ततः ॥ सद्यःस्नानमकुर्वीत ॥ अबुनिस्वप्रतिबिंबदर्शनेमयितेजइतिमंत्रंजपेत् ॥
अशुचिद्रव्यस्पर्शेवाक्पाणिपादचापल्यकरणेकामकृतेनिःप्रयोजनेनानृतवादनेचगायत्रीजपः ॥ अकामकृतेत्वाचमनम् ॥ अत्य
ल्पेदक्षिणकर्णस्पर्शः ॥ जलाभावेवाशय्यारूढ १ पादुकोपानदारोपितपादो २ भयोच्छिष्टो ३ धकारस्था ४ शुद्र ५ जपकृत्त ६ होमकृ
त ७ श्राद्धकार ८ समित्पुष्पकुशाग्न्यंबुगंधाक्षतान्नपाणिभैक्ष्याज्यपाणिदेवपूजानिरतानामभिवादनेत्रिरात्रमुपवासः ॥ एतैरन्या
भिवादनेएषामप्येवम् ॥ आह्निकविच्छेदेपित्रिरात्रम् ॥ बहुदिवसविच्छेदेद्विगुणोनिमंत्रितस्यान्यत्रभोजनेत्रिरात्रम् ॥ अकामतःसकृ
त् ॥ निमंत्रितस्यभोजनाद्यदानेयतिचांद्रायणम् ॥ इंद्रधनुःपलाशाग्न्योरन्यस्यप्रदर्शनेउपवासो धनुर्दंडश्चक्रमेणदक्षिणा ॥ दंडयो
त्सर्गेराजैकरात्रमुपवसेत् ॥ त्रिरात्रंपुरोहितः ॥ अदंड्यदंडनेकृच्छ्रंपुरोहितः ॥ त्रिरात्रंराजा ॥ पादप्रतापनंकृत्वा कृत्वावह्निंतथाद्य-
धः ॥ कुशैःप्रमृज्यपादौतुदिनमेकंगृहीभवेत् ॥ भूमिकन्यानृतेमासंगोमूत्रयावकपानम् ॥ दुःस्वप्नारिष्टयोर्दर्शनेसघृतहिरण्यदानम्
विप्रयोर्विप्राग्न्योर्दंपत्योर्गोविप्रयोर्गोबलीवर्दयोर्विष्णुगरुडयोर्मध्यगमनेयत्द्विजस्यसांतपनं ॥ वेदाध्ययनहोमंसान्नायांगदोहवि
वाहकालेष्वेषामंतरागमनेचांद्रायणम् ॥ कुनखीश्यावदंतौप्राजापत्यंकृत्वादंतानखांश्चोद्धरेयातां ॥ क्षत्रियस्तुरणेपृष्ठंदत्वाप्राणप-
रायणः ॥ संवत्सरव्रतंकुर्यात् ॥ एतदेवफलप्रदेवृक्षच्छेदेच ॥ तीर्थयात्रांविना ॥ सिंधुसौवीरसौराष्ट्रस्तथाप्रत्यंतवासिनः ॥ अंगवंगक

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

गेद्वानूवत्वासंस्कारमर्हति॥एवंमगधदेशेपि॥कर्मनाशाजलस्पर्शकरतोयाविलंघनगंडकीबाहुतरणेष्वप्येवं॥नीलवस्त्रादिधारणेके
शनिर्मितधारणेचोपवासःपंचगव्यपानम्॥हिरण्योदकपानंचपरेद्युः॥नीलीमध्यगमनेत्रयःप्राणायामाः॥नीलीजदंतधावनेवस्त्रधार
णवत्॥रोमकूपेषुनीलीरजःपतनेवर्णमात्रस्यतृप्तकृच्छ्रम्॥नीलींविक्रीणन्पालयंस्तद्वृत्त्यार्जीवंश्चपतति॥विरक्तश्चेत्त्रिभिःकृच्छ्रैः
शुद्ध्येत्॥नीलींधृत्वामैथुनेउत्पन्नोगर्भश्चांडालोभवति॥नीलींधृत्वामृतःषष्टिवर्षाणिविष्ठायांकृमिर्भवति॥विधवयानीलीधारणेतद्भर्तु
र्नरकः॥नीधारणपूर्वकमन्नदानेदातुर्भोक्तुश्चसांतपनम्॥नीलीदारुभेदनेनरुधिरदर्शनेचांद्रायणम्॥स्त्रीधृताशयनेनीलीब्राह्मणस्य
नदुष्यति॥कंबलेपट्टसूत्रेचनीलीसंगोनदुष्यति॥आपांक्तेयपंक्तिभोजनेउपवासःपरेद्युःपंचगव्यंच॥प्रत्यर्कादिमेहनेआत्मनःशकृद्दर्श
नेचसूर्यविप्रंगांवापश्येत्॥क्षत्रियवैश्ययोरभिवादनेविप्रस्योपवासः॥शूद्रस्याभिवादनेत्रिरात्रमुपवासः॥गृहस्थस्थानापदिसिधान्नभि
क्षाकरणेदशरात्रंवज्रकृच्छ्रसंबंधिद्रव्यपानम्॥आपदित्र्यहम्॥देवगुर्वाद्यभिमुखनिष्ठीवनेजीवनविरोधेनजिह्वांदहेद्धिरण्यंदद्यात्॥प्र
तिमाभेदनेदेवालयवापीकूपारामभेदनेचेदंविष्णुर्मानस्तोकेविष्णोःकर्माणिपादोस्यामितिचतस्रआज्याहुतीर्हुत्वायांदेवतामुच्छेदयति
तस्यैवब्राह्मणान्भोजयेत्॥प्रतिमाऽत्रमृन्मयीपूजितोज्झितावा॥प्रायश्चित्तस्याल्पत्वात्॥तदत्रमतिमातारतम्येनदंडप्रायश्चित्ताधि-
क्यंयोज्यम्॥दारिद्र्यक्रोधमात्सर्यादिभर्तुरतिक्रमेऽतिकृच्छ्रः॥पर्वणिमैथुनेचसचैलंस्नात्वावारुणीभिर्मार्जयेत्॥श्राद्धदिनेमैथुनेउप
वासएव॥स्वपत्न्यांरजस्वलायांगत्वोपवासत्रयपूर्वकंचतुर्थेघृतप्राशनम्॥कामश्चे त्सप्तरात्रमुपवासः॥अकामतोऽभ्यासेकृच्छ्रः॥का

मतोत्यंतानवच्छिन्नाभ्यासेनवमासिकव्रतम्॥त्रैवार्षिकमितिस्मृत्यर्थसारे॥कामतोऽभ्यासमात्रेतुप्रथमेह्निपराकम्॥द्वितीयेसांतप
नम्॥तृतीयेप्राजापत्यमिति॥अकामतःप्रवृत्तस्यरेतःसेकात्प्राक्निवृत्तस्यसचैलंस्नानंमहाव्याहृतिभिर्होमश्च॥षण्मासोत्तरंग
र्भिणीगमनप्येवम्॥यदातुस्त्रीसंभोगमंतरेणाप्यकामतोहठाद्धरमधातुविसर्गस्तदास्कन्नरेतोयन्मद्यरेतःपृथिवीमुन्नर्मामैवित्यभि
मंत्र्यतेनरेतसास्तनयोर्भ्रुवोश्चमध्यंअनामिकयास्पृशेत्॥कामतःप्राणायामत्रयसहितसहस्रगायत्रीजपः॥वानप्रस्थयत्योश्चांद्राय
णं॥गृहस्थस्ययत्नपूर्वकंधातुविसर्गेवारुणीभिर्मार्जनमित्यपिक्वचित्॥स्वप्नेतुत्रिनमस्काराःसूर्यस्यगृहस्थैःकार्याः॥तयोस्त्वघमर्षणत्रयं
॥ब्रह्मचारिणस्तुस्वप्नेरेतस्स्खलनेस्नात्वार्कंसपूज्यत्रिःपुनर्मामैत्विंद्रियंचजपेत्॥कामतउत्सर्गेसंवत्सरव्रतंचरेत्॥भयेनरोगेणस्वप्नेगृहस्था
दीनांस्खलनेआदित्यार्चनादिपूर्ववत्॥नैष्ठिकब्रह्मचारिणोद्विगुणं॥वमनेस्नात्वापंचगव्यपानं॥पूर्वदिनभुक्तस्यवमनेउपवासोपि॥मासंमा
षमसूरवमनेउपवासत्रयं॥स्नानपूर्वकंप्राणायामत्रयंघृतप्राशनंच॥दिवास्वापनग्नस्त्रीदर्शननग्नस्वापश्मशानाक्रमणहयारोहणपूज्य
पूजातिक्रमार्जारिश्मश्रुकर्मदुर्जनस्पर्शेषुस्नानं॥कामतोनक्तभोजनं॥गर्भाधानादिचूडांतसंस्कारेष्वेकैकलोपेपादकृच्छ्रम्॥चूडायामर्
धकृच्छ्रं॥अनापदिद्विगुणं॥प्रायश्चित्तोत्तरंतत्तत्संस्कारप्रकरणं॥गर्भाधानमात्राकरणेगोदानपूर्वकंपुंसवनंकार्यं॥संवत्सरंनित्यक्रियालो
पेतुषष्टिप्राजापत्यानि॥आक्रोशनानृतवाद्ययोरेकरात्रयोउपवासः॥अकामतोभ्यासेतृप्तकृच्छ्रं॥निषिद्धकाष्ठैर्दंतधावनेगोदर्शनं॥गृहीत
व्रतस्यप्रमादादिनाभंगेउपवासत्रयं॥पुनर्व्रतग्रहणंच॥विप्रस्याष्टवर्षपर्यंतंक्षत्रवृत्त्याधनार्जनेचांद्रायणं॥वैश्यवृत्तौषण्मासान्॥शूद्र

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा · वृत्तौतुसकृदेवपुनरुपनयनपूर्वकंकृच्छ्रं ॥ शूद्रस्यद्विजकर्मकरण्येपेतत् ॥ तद्दूनत्यागोत्तरमिदंप्रायश्चित्तं ॥ स्त्रीधनोपजीवनेस्त्रियैत शो·
१२ द्दूनंदत्वाचांद्रायणं ॥ भार्यायामुखमैथुनेकृच्छ्रं ॥ गोयुक्तयानस्थस्यमैथुनेतदर्धं ॥ अकामतोभ्यासेस्नानमात्रं ॥ वस्तिकर्मणिप्रच्छर्दन
विरेचनयोरभ्यासेशिशुकृच्छ्रः ॥ अन्यतःस्नानं ॥ देवागारशिलादिनास्वगृहहरणे कृच्छ्रंयतिसांतपनं ॥ गुरुप्रतिश्रुतवस्त्वकरणेतप्तकृच्छ्र
संहितंचांद्रायणम् ॥ भोजनकालेपरिगृहीतमौनत्यागेतदन्नत्यागः ॥ अर्धभुक्तान्नपात्रेणजलपानेपशुवत् ॥ मुखेनजलपानेचोपवासः
इष्टापूर्तादिशुभाशुभमहाकर्मस्थऋत्विगाचार्यादीनांद्वादशकृच्छ्रास्तदर्धंवासर्वप्रायश्चित्तम् ॥ श्राद्धोपवासादिनिषिद्धदिनेषुदंतधाव
नेगायत्र्याःशतसंयुतांबुपानम् ॥ कन्यायाविवाहात्पूर्वंरजोदर्शनेतत्पितातद्दूनगुणयित्वातत्संख्ययागोदानंकृत्वाअशक्तावेकांगां
सुवर्णशृंगादिगोदानविधिनादत्वाऽत्राप्यशक्तौसदक्षिणमन्नंविप्रेषुदत्वात्रिदिनमुपोषितांचतुर्थरात्रौगव्यपयोमात्राहारांकन्यांनिवृत्त
रजस्कांभूषितांदद्यात् ॥ तामुद्वहन्वरस्तच्छुद्ध्यैकूष्मांडमंत्रैर्घृतंजुहुयात् ॥ विवाहहोमकालेउपस्थितेआरब्धेविवाहेवारजोदर्शनेतुस्ना
पयित्वातांयुंजानेतितैत्तिरीयमंत्रेणहुत्वाविवाहंप्रवर्त्तयेत् ॥ सुरापात्रगंधमाघ्रायसोमपोब्राह्मणोऽप्सुनिमग्नस्त्रीन्प्राणायामांस्त्रिर
घमर्षणजपंवाकृत्वाघृतप्राशनंकुर्यात् ॥ असोमपोनप्सुइतरस्यामंत्रकंप्राणायामाः ॥ मद्यगंधनेतदर्धम् ॥ साक्षात्सुरापानकृरापानव
त् ॥ अमात्याघ्राणेप्राणायामास्त्रयः ॥ मद्यविण्मूत्रपूतिगंधानामन्यतमाघ्राणेत्रिःप्राणायामाः ॥ दर्शनेस्पर्शनेचस्नानंघृतप्राशनंच ॥ १
कृरास्पर्शेस्नानंपंचगव्यंच ॥ तत्घ्राणेप्सुत्रिःप्राणायामाः ॥ असोमपस्यानप्सुइतरस्याममंत्रकम् ॥ मद्यविण्मूत्रविड्भिःसंस्पृष्टे

SGDF
Sri Gangeshwari ... Foundation

खमडलेमृत्तिकागोमयैःप्रक्षाल्यपंचगव्यंपिबेत्॥मदिरांदत्वास्पृश्यांप्रतिगृह्यचस्नात्वाकुशांबुत्र्यहं॥संक्रांत्यादिनिमित्तेष्वस्ना
त्वाभोजनेऽष्टसहस्रंगायत्रीजपः॥शूद्रादिस्पर्शेनिमित्तेतूपवास॥चांडालादिस्पर्शनिमित्तेस्नात्वाभुक्तौत्रिरात्रंकार्यंवा॥मत्याचांद्रं
सकृत्॥कामाभ्यासेद्विगुणम्॥रजकस्पर्शेनिमित्तेतदर्धम्॥पानेत्वेकउपवासः॥चांडालादिरजकादिस्पृष्टस्पर्शनिमित्तेत्वस्नात्वाभो
जनेउपवासः॥नित्यस्नानमकृत्वाभुक्तौउपवासस्त्रिरात्रंवा॥नैमित्तिकस्नानेसर्वत्राष्टशतगायत्रीजपः॥कामकृतेसहस्रत्रयम्॥अमे
ध्याद्यस्पृश्यस्पर्शनेत्वस्नात्वाभुक्तौगृहस्थादेस्त्रिरात्रम्॥मत्याषड्त्रिरात्रं॥यतिनःकार्यंचांद्रंवा॥श्वपाकादिस्पर्शनिमित्तेष्वस्नात्वा
भुक्तौमत्यात्रिरात्रं॥हस्तस्थापितकवलादिभोजनेअब्राम्हणसमीपेभोजनेदुष्टपंक्तौभोजनेबालात्यक्त्वाभोजनेशूद्रहस्तेनभोजनेपा
नेचामत्यानक्तम्॥मत्यातूपवासःपंचगव्यंच॥शूद्रपंक्तौभोजनेद्विरुपवासः॥आसनारूढपादोवावस्त्रार्धप्रावृतोपिवा॥मुखेनधमितंवा
पिभुक्त्वासांतपनंचरेत्॥अनाचम्यभक्षणेऽष्टशतजपः॥भोजनेतूपवासः॥आपोशनंविनाभोजनेप्येवम्॥अभ्यासेसहस्रगायत्रीजपः
भोक्तुकामस्यापोशनात्पश्चादप्यवहारात्॥पूर्वंमूत्रपुरीषगमनेसचैलोबहिराप्लवः॥षट्प्राणायामश्च॥भुंजानस्यमस्तकेविष्ठादिपत
नेऽन्नंत्यक्त्वानद्यांस्नात्वात्रिःप्राणायामाः॥भार्ययासहैकपात्रेवाभोजनेदिनत्रयमभोजनम्॥ज्ञातिभिःसहभोजनेत्वहोरात्रम्॥ऋतौभूमौ
भोजनेऽहोरात्रंयावकाहारः॥पंचगव्यपानंच॥घृतहीनाहुतिपंचकभोजनोत्तरंसघृतभोजनात्यंताभ्यासेचांद्रायणम्॥चांडालश्वपच
क्षत्तोग्रसूतवैदेहिकमागधायोगवाश्चांडालाद्याः॥विप्रायांशूद्राज्जातश्चांडालःक्षत्तुरुग्रायांजातःश्वपचः॥क्षत्रियायांशूद्राज्जातः

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

श्रा॰
१३

क्षत्ता ॥ राजन्याच्छूद्रायांजातउग्रः ॥ विप्रायांवैश्याज्जातःसूतः ॥ विप्रायांक्षत्रियाज्जातोवैदेहिकः ॥ क्षत्रियायांवैश्याज्जातोमागधः ॥ वै श्यायांशूद्राज्जातोयोगवः शौंडिकादयश्च ॥ कापालिकनिर्णेजकघातुकलुब्धकांत्यजाः ॥ अंत्यजाश्चचर्मकाररजकनटबुरुडकैवर्तक मेदभिल्लाः सप्त ॥ सूतिकारजस्वलापतितशववाहकषंढदेवलकविसृष्टाग्न्यारूढपतिताभिशस्ताअंत्यजाश्चश्वादयश्चांत्यजाद्याः ॥ श्व विड्वराहखरोष्ट्राद्याः श्वादयः एषामेवपंचमाइतिसंज्ञा ॥ गोमांसभक्षकोयस्तुविरुद्धंबहुभाषते ॥ सर्वाचारविहीनश्चम्लेंच्छइत्यभिधीयते सएवयवनदेशोद्भवोयावनः ॥ तत्रभुक्तिसमयेचांडालांत्यजादिदर्शनेआचमनपूर्वकप्राणायामत्रयंभोजनत्यागेसति ॥ तदत्यागेतूपवा सः पंचगव्यंच ॥ मूत्राद्युत्सर्गानंतरंशौचकरणंविनाभोजनेत्रिरात्रंयावकपानमुपवासोवा ॥ जलपानेतूपवासः पंचगव्यंवा ॥ मूत्राद्युत्सर्ग वेलायांभोजनेपानेउपवासोव्याहृतिभिः सर्पिषाऽष्टोत्तरशतहोमः ॥ कांजिकादिनाशौचंकृत्वाभोजनेपुनर्जलेनशुद्धिंकृत्वोपोष्यपंचग व्यंपिबेत् ॥ एकपंक्त्यांतुभुंजानोविप्रोविप्रंयदास्पृशेत् ॥ शिष्टंतदन्नंभुंक्त्वैवगायत्र्यष्टशतंजपेत् ॥ शिष्टंपात्रस्थितंतदुत्तरंभुक्तेर्विरामः ॥ भोजनोत्तरमुच्छिष्टयोः स्पर्शेउभयोरपिसद्यःस्नानंशतजपोवा ॥ तादृशस्यक्षत्रियवैश्यस्पर्शेक्रमेणनक्तोपवासौ ॥ नक्तंघृतप्राशन मेवस्नानंजपश्चेतिस्मृत्यर्थसारे ॥ भोजनोत्तरमेवतयोः स्पर्शेउपवासउपवासौवा ॥ भुक्तोच्छिष्टस्यशूद्रश्वादिस्पर्शेतूपोष्यपरेद्युर्नक्तं ॥ पा रेद्युः पंचगव्यपानम् ॥ भुक्त्वानाचमेपादम् ॥ इदंकामतः ॥ अकामतस्तुस्नानंशतगायत्रीजपश्च ॥ भुक्तोच्छिष्टानाचांतस्यामेध्यमूत्रादि स्पर्शेपंचगव्यपानम् ॥ उच्छिष्टस्यचांडालादिस्पर्शेत्र्यहउपवासाअष्टाधिकशतगायत्रीजपश्च ॥ चतुर्थेपंचगव्यंसंमिलित्वापादोनप्राजाप

शे॰
१३

त्यम् ॥ ज्ञात्वाबलात्स्पर्शेद्विगुणम् ॥ अन्येतुअनुच्छिष्टस्यचांडालादिस्पर्शेस्नानम् ॥ उच्छिष्टस्यतत्स्पर्शेपूर्णप्राजापत्यं ॥ ज्ञात्वाद्वि गुणमित्याहुः ॥ उच्छिष्टस्य चांडालान्नस्पर्शेचांद्रम् ॥ अधरोच्छिष्टेत्रिरात्रं । भुक्तोच्छिष्टस्यानाचांतस्यात्यजशौंडिकादिभिर्ज्ञानतः स्प र्शेप्राजापत्यम् ॥ अर्धोच्छिष्टेपादः सर्वत्र ॥ येनास्येग्रासः क्षिप्तोननिर्गीर्णः सार्धोच्छिष्टः ॥ भुक्तोच्छिष्टस्यरजकादिस्पर्शेत्रिरात्रंघृत- प्राशनं ॥ मूत्राद्युत्सर्गोत्तरअकृतशौचः अधरोच्छिष्टः भोजनाद्युत्तरमनाचांतऊर्ध्वोच्छिष्टः ॥ तत्राधरोच्छिष्टस्यविप्रस्यचांडालादिस्प र्शेत्रिरात्रोपवासपूर्वकंपंचगव्यं ॥ तस्यरजस्वलारजकादिस्पर्शेएकउपवासः ॥ अनुक्तेषुयत्रानुच्छिष्टस्पर्शेस्नानंविधीयते ॥ तत्रोच्छि ष्टस्पर्शेत्रिरात्रकार्यंवा ॥ ऊर्ध्वोच्छिष्टार्धमधरोच्छिष्टइतिकल्प्यम् ॥ भुंजानस्यरजस्वलादिस्पर्शेशिशुकृच्छ्रः प्राणायामशतंच ॥ अमत्या त्र्यहं ॥ भुंजानस्यगुदस्रावेशौचंकृत्वोपोष्यपंचगव्यम् ॥ भुंजानस्याशौचप्राप्तौमुखस्थग्रासंत्यक्त्वास्नानं ॥ तद्ग्रासाशनेउपवासः ॥ स र्वाशनेत्रिरात्रम् ॥ भुंजानस्यानुच्छिष्टेनसगोत्रेणवास्पर्शेभोजनंविरम्यशुद्धिः ॥ भुंजानस्यभुक्तोच्छिष्टेनसवर्णस्पर्शेस्नानंजपोवा ॥ भुं जानस्यशूद्रस्पर्शेउपवासः पंचगव्यंच ॥ भुंजानस्यचांडालादिशब्दश्रवणेभोजनंविरम्यशुद्धिः ॥ भोजनेस्नात्वाष्टशतजपः उपवासो वा ॥ मूत्रादिकालेंत्यजादिस्पर्शेतु ॥ दिनमेकंचरेन्मूत्रेपुरीषेचदिनद्वयम् ॥ दिनत्रयंमैथुनेचपानेस्यात्तुचतुष्टयम् ॥ एवंरजस्वलाश्वसूक रशवमद्यभांडादिस्पर्शेपि ॥ चांडालादिस्पर्शेसार्धमेतत् ॥ द्विगुणमित्यन्ये ॥ उच्छिष्टतैलाभ्यक्तस्यकृतश्मश्रुकर्मणः कृतमैथुनस्यचाच मनंविनामूत्रादिकरणेएकोपवासस्त्रिरात्रंवा ॥ ऊर्ध्वोच्छिष्टस्यश्वकाकादिविष्ठास्पर्शेउपवासः ॥ अधोच्छिष्टेस्नानं ॥ उच्छिष्टस्यसू

SGDF Sri Gargeshwari Digital Foundation

मा· दर्शनेउपवासः॥ऊर्ध्वोच्छिष्टस्यपलांडुलशुनादिस्पर्शेत्रिरात्रंकुशजलपानंगायत्र्याजपश्च॥अकामतउपवासद्वयम्॥अधरोच्छिष्टस्य शो·
१४ तत्स्पर्शेस्नात्वानक्तंसर्वांगाद्यवच्छिन्नस्पर्शेएकनक्तमितिकेचित्॥सुरायाईषत्स्पर्शेप्येतदेव॥जान्वधःसुरास्पर्शेस्नानम्॥ततःआनाभे
रुपवासः॥ततऊर्ध्वस्पर्शेत्रिरात्रंअशुचिलशुनादिस्पृष्टिस्पर्शनेतु॥अशुचिंसंस्पृशेद्यस्तुएकएवसदुष्यति॥तंस्पृष्ट्वान्योनदुष्येतसर्वद्रव्ये
ष्वयंविधिरिति॥एवंभांडेष्वपिस्पृष्टभांडस्पर्शेयोज्यम्॥स्त्रीबालवृद्धमक्षिकागृहमार्जारमूषकादयोनित्यशुद्धाः॥उच्छिष्टकालेकर्मानु
ष्ठानेचमार्जारस्पर्शेस्नानमितिमिताक्षरा॥पीतावशिष्टमुखनिर्गततोयपानेमत्याभ्यासेचांद्रंपराकोवा॥पीतावशिष्टपात्रांबुपानेवामह
स्तेनवापानेतदर्धंत्र्यहंवा॥अज्ञानात्सकृच्छ्रं द्रोच्छिष्टभोजनेत्रिरात्रोपवासः॥चतुर्थेपंचगव्यपानं॥सप्ताहंपंचगव्यंकामतः॥एतदेवयोषि
च्छिष्टभोजनेपादोनम्॥अकामतोभ्यासेचांद्रम्॥कामतोद्विगुणमभ्यासे॥भार्यायासहभोजनेचदोषाभावआपद्विषयोविवाहविष-
योवा॥ज्येष्ठभ्रातृपित्राद्युच्छिष्टभक्षणेदोषोन॥विप्रोच्छिष्टाशनेएकाहः॥कामतोभ्यासेकृच्छ्रम्॥उच्छिष्टमात्रतद्भोजनोत्तरभोजन-
पात्रेवशिष्टम्॥चांडालस्पृष्टकांस्येचांडालाद्युच्छिष्टकांस्येचभोजनकृच्छ्रं॥जलपानेपादकृच्छ्रं॥रजकादावर्धम्॥चांडालेनसहैकवृ-
क्षमारुह्यतत्रफलभक्षणेसचैलस्नानं॥चांडालादिस्पृष्टभोजनेत्रिरात्रं॥मत्याकायं॥चांडालादिहस्तपाचितभोजनेकायंचांद्रंच॥त
द्धस्तेनभोजनेद्विगुणं॥चांडालाद्युच्छिष्टभोजनेचतुर्गुणम्॥अभ्यासेकृच्छ्राब्दम्॥अत्रसर्वत्रचांडालान्नभोजनेपुनःसंस्कारः॥चांडा- १५
लादिस्पृष्टांबुपानेउपवासः॥तत्स्पृष्टस्पृष्टिविषयेतदर्धम्॥चांडालादिसंस्कारेभोक्तुःपक्षंगोमूत्रयावकंकृच्छ्रंवा॥चांडालादिर्यस्यगृहे

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

अज्ञातस्तिष्ठतितस्यान्नममत्याभुक्त्वाप्राजापत्यं ॥ मत्यापराकः ॥ चांडादिभांडसंस्पृष्टांबुपानेगोमूत्रयावकंत्रिरात्रंपुनःसंस्कारश्च ॥
शूद्रोदकपानेउपोष्यकुशपलाशबिल्वोदकपानम् ॥ चांडालादिस्पर्शोत्तरमूत्राद्युत्सर्गेत्रिरात्रमुपवासोजातवेदसंजपोवा ॥ रजका
दिस्पर्शोत्तरमधरोच्छिष्टेतूपोष्यपंचगव्यम् ॥ रजस्वलादिसूतिकाश्वसूकरादिपतितकुणिकुष्ठिकुनखव्यस्पृश्याशौचिनःस्पृष्ट्वाभो
जनेएतत्स्पृष्टान्नेभोजनेचमत्याकायम् ॥ अमत्यार्धं ॥ कुणिहस्तचिकलः भोजनकालेन्नममेध्यमक्षिकाकेशादिदूषितंचदनंतरम
पःस्पृशेत् ॥ तच्चान्नंभस्मनामृदांबुनावास्पृशेत् ॥ अस्थ्यादिदूषितेस्नानंघृतप्राशनंच ॥ भोजनकालेदंतपातेचैवं ॥ रक्तादिदृष्टेतूप
वासः ॥ मुखेरक्तदर्शनेत्रिरात्रं ॥ तद्भक्षणेब्राह्मीरसपानंतादृशजलपानेकुशोदकं ॥ अशक्तएषुनिमित्तेषुब्राह्मींपिबेत् ॥ अमेध्य
केशकीटकादिभिःसहपाचितान्नस्यत्यागः ॥ भक्षणेतूपवासःपंचगव्यंच ॥ वामहस्तदत्तान्नाभोजनेएकपंक्तावेकस्मिन्नुत्थितेप
श्चाद्भुक्तौचोपवासोननक्तंपंचगव्यंच ॥ मार्जारकाकाखुनकुलगवाद्युच्छिष्टस्याल्पस्यभोजनेब्राह्मीरसः ॥ अधिकभोजनेउपवासः
पूर्णाहारेत्रिरात्रं ॥ कामतःकृच्छ्रपादः ॥ अभ्यासेकृच्छ्रः ॥ श्वोच्छिष्टभोजनेमासंयावकव्रतम् ॥ विप्रस्यशूद्रगृहभोजनेमनस्तापाच्छु
द्धिः ॥ कामतश्चेद्द्रुपदायाःशतंजपः ॥ शूद्रभोजनभिन्नभोजनयोर्भोजनेउपवासःपंचगव्यंच ॥ मत्यात्रिरात्रं ॥ भिन्नकांस्येअमात्यात्रि
रात्रं ॥ मत्याकायम् ॥ वटार्काश्वत्थकुंभीतिंदुककोविदारककदंबवल्लीपलाशब्रह्मवृक्षपत्रेषुभोजनेचांद्रम् ॥ पद्मपत्रेवानप्रस्थयत्यो-
श्चांद्रफल ॥ अन्येषांचांद्रप्रायश्चित्तम् ॥ दुग्धाज्यादिपेयद्रव्यहस्तस्योच्छिष्टेनस्पर्शेतद्द्रव्यंसाहित्येनाचमनाच्छुद्धिः ॥ चांडालस्यो-

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

च्छिद्रेदानेपिद्विरुपवासः॥ शूद्रेणाच्छिन्नयज्ञोपवीतोब्राह्मणोमंत्रेणान्यत्तुपरिधायोपवसन्गायत्रीशतंजपेत्॥ ज्ञानतोद्विगुणम्॥ ए
वमन्यत्राप्यनादेशेशतगायत्रीजपः॥ विप्रेणाच्छिन्नयज्ञोपवीतेमहासांतपनद्वयं॥ चांडालादिपुल्कसम्लेंच्छभिल्लपारसीकमहापात-
कीबौद्धशैवपाशुपतलोकायतिकनास्तिकोन्मत्तांत्यजनापितविकर्मस्थद्विजोदक्यासूतिकापतितशवस्पृष्टशावसूतकचैत्यस्तूपसृ
तद्धारककापालिकवनमार्जारस्पर्शेसचैलस्नानं॥ कामतस्त्वग्निस्पर्शनंघृतप्राशनमधिकं॥ अत्रशैवपाशुपतौवेदविरुद्धतदागमोक्ता
नुष्ठातारौ॥ रजकचर्मकव्याधकैवर्तशाकुनिकनटधीवरजालोपजीविनिर्णेजकसौचिकशैलूषसर्ववर्णगवनिताचक्रध्वजिवध्यघाति
श्वगर्दभग्रामसूकरकुक्कुटैः शिरोव्यतिरिक्तांगस्पर्शेतदंगक्षालनपूर्वकमाचमनं॥ शिरःस्पर्शेस्नानंकामतःस्पर्शेद्वादशवारंमृज्जलैःशोध
नमधिकं॥ इदंसर्वमनातुरस्य॥ आतुरस्यत्वाचमनमेव॥ चांडालादिस्पर्शेप्येतत्॥ शूद्रनिषादस्पर्शेआचमनं॥ स्मृत्यर्थसारेतुशूद्रस्पर्शे
स्नानं॥ निषादस्पर्शेसचैलस्नानमिति॥ चिरकालंचांडालादिच्छायारोहणेस्नानंघृतप्राशनंच॥ तल्लंघनेप्येवम्॥ हीनशूद्रस्पर्शेस्नानं
॥ प्रागुक्तचांडालादिभिर्व्यवहितस्पर्शेस्नानमेव॥ इदंमतिपूर्वत्वेसचैलमन्यथाचैलं॥ काष्ठादिद्वारेणतत्स्पर्शेयदंगस्पर्शस्तदंगस्यवस्त्र
देश्चक्षालनमाचमनंच॥ नौसंक्रमादौनस्पर्शदोषः॥ सर्वांगावच्छेदेनचांडालादिस्पर्शेत्रिरात्रमुपवासः॥ चांडालादिभिरेकशाखारो
हणेविप्रस्यसचैलंस्नानं॥ कामतोष्टशतजपश्च॥ अभ्यासेतूपवासपूर्वकंपंचगव्यपानं॥ एकपाषाणावरोहणेशाखावत्॥ चांडालादि १५
स्पर्शेरात्रावपिस्नानं॥ तच्चदिवाहृतजलेनाग्निसन्निधौस्वर्णजलेनिक्षिप्यकार्यम्॥ चांडालशवस्पर्शेकृच्छ्रः॥ चांडालादिभिर्यानश

य्यासनादौत्रिरात्रोपवासः॥ विप्रेणचांडालस्यव्रणबंधनाभ्यंजनरुधिरोत्सादनादौविप्रस्यप्राजापत्यं॥ चांडालेनविप्रस्यैषुकृते
ष्वप्येवम्॥ अनभ्यासेत्रिरात्रं॥ अभ्यक्तस्यचांडालादिस्पर्शेएकोपवासपूर्वकंपंचगव्यम्॥ चांडालायकामतःक्रतुदर्शनेतन्मृत्स
दर्शनेतद्गीतश्रवणेभैषज्यक्रियायांचद्विरुपवासः॥ चांडालादिदर्शनेरविदर्शनपूर्वकंपंचदशप्राणायामाअभ्यासे॥ अन्यथारवि
दर्शनमेव॥ चैतन्यव्यवधानेनस्पर्शेस्नानम्॥ काष्ठादिव्यवधानेनस्पर्शेतदंगक्षालनमुक्तम्॥ एकशाखापाषाणयोरारोहणेतु-
स्नानं॥ वचनादेतैःसंभाषणेष्टोत्तरशतगायत्रीजपः॥ अमत्याचद्विप्रसंभाषणं॥ चांडालाद्युपदेशेप्राजापत्यम्॥ चांडालकूपतीर्थेनि
षेवणेत्रिरात्रं॥ चांडालेनैकपथगमनेगायत्रीस्मरणमल्पकालसाध्ये॥ अन्यथासचैलस्नानम्॥ चांडालादेःस्ववेश्मन्यवस्थानेत्र्यहं
॥ दधिसर्पिःपयोभिःसहगोमूत्रयावकपानंत्रिसंध्यमवगाहनेन॥ ततस्त्र्यहंदध्ना॥ त्र्यहंसर्पिषा॥ ततस्त्र्यहंपयसा॥ पलत्रयंदधिप
यसोःसर्पिषःपलम्॥ वस्त्राणांजलेनक्षालनं॥ मृन्मयानांत्यागःकार्यः॥ कुसुंभगुडकार्पासलवणसर्पिऽन्यानिद्वारेकृत्वावेश्म
निपावकंदद्यात्॥ ततोब्राह्मणभोजनम्॥ त्रिंशद्गावोवृषभश्चैकोदक्षिणा॥ पुनर्लेपनखननहोमजप्यैःशुद्धिः॥ अधिकसंसर्गेअधि-
कंकल्प्यम्॥ वृद्धरोगिबालापत्यगर्भिणीनांप्राजापत्यम्॥ बालानामहर्द्वयमभोजनं॥ रजकादिष्वेतदर्धम्॥ गृहदाहवर्ज्यम्॥
चांडालगृहप्रवेशेचांडालैःसहवृक्षछायायांगृहेवावस्थानेमासंकृच्छ्राभ्यासः॥ द्विमासंशूद्रस्य॥ क्षत्रियवैश्ययोश्चतुरस्त्रयः॥ अनि
ष्टगंधस्पर्शशब्दरूपवाक्यानामाघ्राणस्पर्शनश्रवणदर्शनकथनेषुरविदर्शनं॥ रुद्रानिर्माल्यस्पर्शेसचैलस्नानं॥ शैवसौरनिर्माल्यस्पर्शे

SGDF

प्रा· द्यभक्षणेचांद्रम्॥ अभ्यासेद्विगुणम्॥ अमत्याभ्यासेसांतपनम्॥ अनापदिहरेरन्यनैवेद्यभक्षणएवमेव॥ विष्णोरनिवेदितभोजने शो·
१६ ऽर्धकृच्छ्रप्रायश्चित्तम्॥ हरेर्निर्माल्यनैवेद्यभक्षणेचांद्रायणायणाफलमितिस्मृत्यर्थसारे॥ धनहर्ताप्रेतक्रियायाअकरणेतद्भ्रूणवधे-
यत्प्रायश्चित्तंतदर्धंकुर्यात्॥ तदेवेतिकेचित्॥ गोविप्रचांडालादिहतोद्बंधगरदाग्निदात्मघातिशृंगिदंष्ट्रिविषवह्निजलविद्युत्सरी
सृपहतसंकरजातिपतितशवस्यवहनदहनोदकदानादिक्रियाकरणेतप्तकृच्छ्रः॥ अमतिपूर्वत्वेगोमूत्रयावकाहारेणकृच्छ्रम्॥ त
च्छवस्पर्शमात्रेकेवलेश्रुपातेचैकोपवासः॥ यंकंचित्प्रेतमुद्दिश्यतद्बांधवैःसहाश्रुपातेस्थिसंचयनोत्तरंकृतेस्नानं॥ ततःपूर्वंतुसचैल
नत॥ शूद्रप्रेतानुगमनेद्विजस्यस्नानमष्टोत्तरसहस्रगायत्रीजपश्च॥ द्विजप्रेतानुगमनेष्टशतम्॥ शूद्रस्यतुतत्रस्नानमेव॥ अनशनज
लाग्निपतनानिसंकल्प्यततोभ्रष्टस्यसंन्यस्तस्यपुनर्गार्हस्थ्यपरिग्रहेणगृहस्थतामिच्छतश्चकृच्छ्रत्रयपूर्वकंचांद्रायणत्रयपूर्वकं
वापुनर्जातकर्मादिसंस्कारकरणम्॥ षण्मासकृच्छ्राभ्यासपूर्वकंवा॥ अत्रशक्तिसकृदभ्यासकालाद्यपेक्षयाव्यवस्था॥ केचिदत्य
समर्थस्यतप्तकृच्छ्रम्॥ चांद्रायणंतुबलात्कारेणपरप्रेरणयावासंन्यस्तस्येत्याहुः॥ येत्वात्मघाताद्यशास्त्रीयमरणेनमृतास्तत्पुत्रै
श्चांद्रायणतप्तकृच्छ्रद्वयात्मकप्रायश्चित्तंकृत्वैवतत्क्रियाःकार्याः॥ क्रोधादिनात्मत्यागाध्यवसायमात्रेउपवासत्रयम्॥ अध्यव
सायंकृतिपरव्यापारंकृत्वास्वतएवनिवृत्तोघृताभ्यक्तोमौनीप्राणायामान्कृत्वागायत्रींजपन्त्रिरात्रमुपवसेत्॥ अन्येननिवर्त्तित १
स्यद्विगुणम्॥ अध्यवसायशास्त्रादिक्षतकरणेप्राजापत्यं॥ दृढक्षतेचांद्रम्॥ चितिप्रभ्रष्टातुयानारीमोहाद्विचलितातथा॥ प्राजाप

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

त्येशुध्द्यतेति॥रजस्वलेएकभर्तृकेअमत्यामत्यावापरस्परस्पृष्टेसद्यःस्नानेनशुध्यतः॥असपत्नयोरस्तुसवर्णयोर्योनिगोत्रसं
बंधयोरमत्यास्पर्शेतदैवस्नानमात्रम्॥मत्यालेकउपवासःपरेद्युःपंचगव्यपानंच॥असंबंधयोःसवर्णयोःस्पर्शेतुमत्याआशुद्धे
रनशनं॥अमत्यातुस्नात्वातद्दिनोपवासाच्छुद्धिः॥तन्मध्येतुभुक्तौदिनसंख्याकोपवासाः॥विप्रशूद्रयोरजस्वलयोःस्पर्शेवि-
प्रायाःकृच्छ्रंशूद्रायाःपादः॥शूद्रायाःनिष्कचतुर्थांशदानमित्यन्ये॥अकामतस्तुविप्रायायावच्छुद्धेरनशनम्॥शूद्रायाःस्नानमा
त्रं॥क्षत्रियवैश्ययोरेवंतत्काले अभावाच्छुद्धिर्नविचार्यते॥यदेवानुच्छिष्टयोःपरस्परस्पर्शेऽन्यस्पर्शेवातदेवोच्छिष्टत्वेद्विगुणंबोध्यं॥
अधरोच्छिष्टेऊर्ध्वोच्छिष्टेऽर्धम्॥चांडालोद्घतावसायिपतितशवादीनामत्यास्पर्शेरजस्वलाआशुद्धेरभुंजानाशुध्यतेप्रायश्चित्तंकु
र्यात्॥तत्रप्रथमेऽन्हिस्पर्शेत्रिरात्रम्॥द्वितीयेऽन्हिद्विरात्रम्॥तृतीयेएकाहः॥चतुर्थेनक्तम्॥तत्रप्रथमदिनेयदिसाभुंक्तेतदाशुद्धां-
तेचांद्रम्॥द्वितीयादिदिनेषुभोजनेपादपादन्यूनंकल्प्यं॥अमत्याचांडालादिस्पर्शेआशुद्धेरुपवासमात्रम्॥अत्रप्रथमादिदिनभु
क्तौप्रागुक्तत्रिरात्रादियाज्यम्॥सूतकिशौंडिकादीनांश्ववृकशृगालवानररवरोष्ट्रविड्वराहकाककुक्कुटादीनांउच्छिष्टशूद्रस्यच-
मत्यास्पर्शेतदादिकाहन्यभुंजानायाःशुध्यतेप्रायश्चित्तम्॥तत्रप्रथमेऽहनिद्विरात्रंसभुक्तेः॥द्वितीयेएकाहम्॥तृतीयेनक्तं॥च
तुर्थेएकभुक्तं॥अत्रप्रथमादिदिनेषुभुक्तौप्राजापत्यपादपादन्यूनानि॥अथामत्यास्पर्शेतुआशुद्धेरभुक्त्यैवशुध्येत्॥भुक्तौप्राजा
पत्यपादादिन्यूनादिक्रमेण॥चांडालरजकरजस्वलासूतकिश्वादिस्पृष्टैःसहमत्यास्पर्शेअमेध्यादिमलोच्छिष्टादिस्पर्शेचतदादि

SGDF

काहन्यभुंजानायाःशुध्यंतेप्रथमदिनेस्पर्शेउपवासः॥ द्वितीयदिनेनक्तम्॥ तृतीयेएकभक्तम्॥ परतःपंचगव्यम्॥ प्रथमादिदिनेभुक्तौ
त्रिरात्रैकोपवासनक्तादि॥ अमत्यातत्तत्स्पृष्टैःस्पर्शेअभुंजानाशुध्येत्॥ भक्तावनशनमत्याम्नायाः॥ उच्छिष्टायाः॥ चांडालादि-
स्पृष्टस्पर्शेतदाद्यभुक्त्वाभिरात्रादि॥ तेषुभक्तोउपवासमत्याम्नायाः॥ उच्छिष्टायाःचांडालादिभिःसाक्षात्स्पर्शेतुप्रथमादिदिनेषुषट्चतु
र्द्विरात्रंगोमूत्रयावकम्॥ चतुर्थेदिनेस्पर्शेउपवासः॥ सपत्नींरजस्वलांस्पृष्ट्वारजोदर्शनेस्नात्वाभुंजीत॥ असपत्नींसवर्णांस्पृष्ट्वारजोद-
र्शनेएकोपवासः॥ हीनवर्णांतांस्पृष्ट्वातद्दर्शनआशुद्धेरभोजनंपंचगव्यंच॥ चांडालादिसूतिकाशवस्प ऽ त्तरंरजोदर्शनेआशुद्धेरभुक्ति
श्चांद्रंच॥ एवंमृताशौचिभिःस्पर्शेस्नानात्प्राकूरजोदर्शनेआशुद्धेरभोजनमेव॥ भुक्तौतुचांद्रम्॥ एवंबंधुमरणश्रवणेअमेध्यमलोच्छिष्टा-
दिस्पर्शेत्वस्नानात्प्राक्रजोदर्शनेपि॥ रजोदर्शनोत्तरंबंधुमरणश्रवणेपिआशुद्धेरभोजनमेव॥ उच्छिष्टारजःपश्यंतिचेत्शुद्ध्यतेत्र्यहं॥ अध
रोच्छिष्टेत्वेकाहमुपवासः॥ अत्रसर्वत्राशक्तायाःसद्यःस्नानेनभोजनम्॥ शुध्यंतेऽनशनमत्याम्नायाः॥ भोजनकालेरजस्वलायाःश्वांत्यजा-
दिस्पर्शेषड्रात्रंगोमूत्रयावकाहारः॥ शुद्धिंयावदुपवासश्च॥ रजस्वलायाभुक्तोच्छिष्टद्विजस्पर्शेत्रिरात्रोपवासः॥ अधरोच्छिष्टतत्स्पर्शेएका
हः॥ रजस्वलाभोजनकालेरजस्वलांतरदर्शनेआशुद्धेरभोजनं॥ भुंजानायाश्चांडालादिदर्शनेउपवासत्रयमपि॥ एकोपवासोवा॥ काम
तस्तुप्राजापत्यं॥ सूतकमृतकयोर्मध्येरजोदृष्टावस्नात्वाभोजनं॥ अशुध्यंतेउपवासः॥ आर्तवमध्येमृताशौचप्राप्तौआशुद्धेरभोजनं॥ अ १७
शक्तायाःस्नात्वाभोजनं॥ रजस्वलायाव्रतस्थायारजस्वलाभिभाषणेउपवासः॥ सर्वत्ररजस्वलायाउपवासासामर्थ्येअकालकृष्टफला

द्याहारांतेपंचगव्यपानं॥ एवंगर्भिण्याबालापत्यायाश्च॥ रजस्वलायाउक्तस्पर्शादिनिमित्तेनसंक्रांत्यादिनिमित्तेनवानैमित्तिकस्नानप्राप्तौपा
त्रांतरिततोयेनतत्कार्यंनतुमज्जनं॥ तत्रगात्रमार्जनवस्त्रपीडनंचकार्यं॥ अन्यवस्त्रधारणंचनेत्येके॥ प्रारब्धेदीर्घव्रतेरजोदृष्टौव्रतलोपोनना
स्ति॥ हविष्यभोजनादिशारीरनियमंस्वयंकुर्यात्॥ पूजामन्येनकारयेत्॥ चतुर्थदिनेचस्नात्वाभुक्तौकार्य॥ मत्याचांद्रं॥ तस्याज्वरादौचतुर्थे
ह्निअन्यस्त्रीनरोवादशवारंद्वादशवारंवास्पृष्ट्वासचैलस्नायादाचमेच्च॥ अंतेवस्त्रत्यागः॥ ततःशुद्धासायथाशक्तिदक्षिणांदत्वापुण्या-
हंवाचयेत्॥ अयंचातुरमात्रेस्नानप्रकारः॥ आतुरेप्रुंसितुमंत्रैरपिमार्जयेत्॥ तेचसमुद्रज्येष्ठाइतिचतस्रः॥ आपोहिष्ठेतितिस्रः॥ शुचीवोहव्ये
तितिस्रः॥ एतोन्विंद्रमितितिस्रऋचइति॥ रजस्वलासूतिकयोर्मरणेतयोर्मलंप्रक्षाल्यस्नापयित्वाकाष्ठवद्मन्त्रकंदग्ध्वाचांद्रायणत्रयंप्राय
श्चित्तंकृत्वाऽस्थीनिमंत्रवद्दहेत्तुसूतिकायाआद्यत्र्यहेत्र्यब्दमशीतिकृच्छ्रंवा॥ द्वितीयादित्र्यहेषुन्यूनं॥ रजस्वलायाजलावगाहाभ्यंगप्रवासद
तधावननखनिकृंतनतांबूलमधुमांसगंधपुष्पादिवास्वापग्रहनक्षत्रनिरीक्षणानिवर्जयेत्॥ मृन्मयेआयसेवाभुंजीतेत्यादिनियमस्थाचस्या
त्॥ ॥ इतिरजस्वलाविधिः॥ अनुक्तेषुदंडादिनास्तुतिनिंदादिभिश्चप्रायश्चित्तादिकल्प्यम्॥ इतिप्रकीर्णकप्रायश्चित्तानि॥ ॥ अथमलि
नीकरणप्रायश्चित्तानि॥ अथजातिभ्रंशकरादिषु॥ ॥ तत्रजातिभ्रंशकरेषुकामतःकृतेषुसप्ताहसाध्यमहासांतपनं॥ अकामेप्राजापत्यं॥ सकृदमत्याकृ
तयोःसंकरीकरण पात्रीकरणयोःशिशुचांद्रायणं॥ अज्ञानतःसंकरीकरणानुष्ठानेमासंयावकाशनं॥ ज्ञानतःकृच्छ्रातिकृच्छ्रः॥ अज्ञानतोभ्यासेचांद्रं॥ ज्ञा
नतोऽभ्यासेचांद्रद्वयं॥ अज्ञानादपात्रीकरणेतप्तकृच्छ्रंशीतकृच्छ्रंवा॥ ज्ञानतोमहासांतपनं॥ चांद्रंपूर्ववत्॥ अज्ञानतोमलिनीकरणानुष्ठानेत्र्यहंतप्तयावकपानं

SGDF

प्रा॰ ज्ञानेतप्तकृच्छ्रंमहासांतपनंवा॥अज्ञानतोऽभ्यासेकृच्छ्रातिकृच्छ्रः॥ज्ञानतोभ्यासेद्विगुणं॥एतानिजातिभ्रंशकरादिसामान्यप्राय- शे॰
१८ श्चित्तानियत्रविशेषोनोक्तस्तत्रकेवलानियोज्यानि॥यत्रतुप्रातिस्विकेषुकानिचिद्वक्ष्यंतेतेषुजातिगुणाद्यपेक्षयाएतान्यपियोज्या-
नि॥ ॥ ॥इतिजातिभ्रंशकरसंकरीकरणापात्रीकरणमलिनीकरणप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथोपपातकप्रायश्चित्तानि॥ तत्रसामान्य
उपपातकेषु॥उपपातकशुद्धिःस्यादेवंचांद्रायणेनवा॥पयसावापिमासेनपराकेणाथवापुनरितियाज्ञवल्क्योक्तंचतुष्टयम्॥एवमि
त्यस्यमासंपंचगव्यपानेनमासंप्राजापत्याभ्यासेनवामासमतिकृच्छ्रेणवात्रिरात्रोपवासपूर्वकंदशगोसहितवृषभदानेनेत्यर्थः॥एते
षांपापाल्पत्वगुरुत्वेदेशकालवयःशक्त्यादिकंचापेक्ष्यव्यवस्थाबोध्या॥कामकृतात्यंताभ्यासेतुगोवधेवक्ष्यमाणंत्रैमासिकं॥तथाचोप
पातकानिवृत्तौगोघ्नवत्॥प्रायश्चित्तानिविकल्पितानीतिकचित्स्मृतिषु दोक्तान्यन्यान्युच्यंते॥तेषामप्येतैःसहविकल्पोविषमभागोवा
बोध्यः॥ ॥तत्रगोवधे॥ ॥तत्रब्राह्मणस्वामिकचतुर्हायन्यादीनांगवांशस्त्रलोष्ठमुष्टिलगुडपाषाणविषाणादिनासाक्षादज्ञानपूर्वकं
कामतोवधेमासंगोमूत्रयावकयवागूपानं॥शृंगलांगूलखुरासृक्कृत्स्नावयुतार्द्रहतगोचर्मावृतस्यगोष्ठेवासः॥ततोमासद्वयंचतुर्थकाल
भोजनंअक्षारलवणंमितम्॥मासत्रयमपिगोमूत्रेणस्नानंगोमतीजपः॥दिवागाःपालयेत्॥अनुव्रजेदनुतिष्ठेदनुस्वपेच्च॥तासुगच्छत्सू
र्ध्वंतिष्ठन्रजःपिबेत्॥रात्रौताःसेवित्वानत्वावीरासनीभवेत्॥भित्त्याद्यनाश्रित्योपवेशनंवीरासनं॥उत्तिष्ठंस्तुदिवातिष्ठेदुपविष्टस्तथा १८
निशि॥एतद्वीरासनंनामेत्यन्ये॥चोरव्याघ्रपंकपातादिभयादिभ्यस्ताःसर्वप्राणैर्विमोचयेत्॥नाशुशीतोष्णवातवर्षपीडितास्वात

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

मस्समोनात्मनोरक्षणंकुर्यात् ॥ स्वपरगृहक्षेत्रादावन्नादिकंभक्षयंतीर्नकथयेन्ननिवारयेत्पिबंतंवत्संच ॥ एवंमासत्रयेणातत्पापवि-
मोक्षः ॥ अत्रस्नानांगभूतमंत्रपाठःकालेसंध्यावंदनंचकार्यम् ॥ एवंब्रह्मघ्नादीनामपिव्रतांगशौचार्थंतद्भवत्येव ॥ स्त्रीणांतुगवानुव्र
जनगोष्ठशयनगवाजिनधारणजपादिकंनास्ति ॥ स्त्रीबालवृद्धादीनामर्धम् ॥ शूद्रस्यस्त्रीसमानधर्मत्वादर्धमेव ॥ शूद्राश्चस्त्रीसध
र्माणःसर्वसंकरजाःस्मृताइतिमनूक्तेः ॥ प्रतिलोमजानामप्यर्धम् ॥ वैश्यतुल्यशूद्रस्यतुपूर्णमेवेतिस्मृत्यर्थसारे ॥ अज्ञानकृतेप्यर्धम्
॥ अत्रपूर्णव्रतएकोवृषभोदशगावस्तन्मूल्यंवादक्षिणा ॥ अर्धव्रतेएतदर्धएकागौः ॥ तावतिअविद्यमानेसर्वस्वंदेयम् ॥ अत्रमास-
मीषद्गोमूत्रसहितयावकपानंप्राजापत्यद्वयं ॥ स्नानादीतिकर्तव्यतासहितमासोपवासेशतंप्राजापत्यानि ॥ एकादशेस्नातःत्रिंशन्न
क्तैः पंचचत्वारिंशत्संकलनयासप्तदशप्राजापत्यानिवासप्तदशधेनवोवातन्मूल्यंवेतिचत्वारःपक्षाः ॥ मूल्यंचतावद्द्रव्यलभ्यंकांचन-
गोवासोश्वोभूमिस्तिलाघृतमन्नंच ॥ यत्रद्रव्यंतन्मात्रोल्लिखव्यसंकल्पःकार्यः ॥ चतुर्ष्वपिपक्षेषुदक्षिणाप्रागुक्तैव ॥ ज्ञानकृतेक्षत्रियस्वा
मिकेतादृशगोवधेषण्मासंतच्चर्मणावृतोगोग्रासदोगोव्रतीयवाशीगोभिरेवसंचरन्विमुच्यते ॥ अत्रषाण्मासिकव्रतेद्वादशप्राजापत्या
निद्वादशधेनवस्तन्मूल्यंवेतिचत्वारःपक्षाः ॥ दक्षिणायथाशक्तीतिशूलपाणिः ॥ अन्येतुवृषभहंतावृषभंस्त्रीगोहंतातांदद्यादित्याहुः
॥ वृषभरहितादशगावइतिगौडाः ॥ अज्ञानकृतेत्वर्धम् ॥ बालादीनांचप्राग्वत् ॥ अज्ञानकृतेवैश्यसंबंधिगोवधेमासंपंचगव्यपानम् ॥
गोष्ठेवासोगवामनुगमनंगोमतीमंत्रजपांतेगोदानम् ॥ अत्रमासव्रतेचत्वारिप्राजापत्यानिचतस्रोधेनवःतन्मूल्यंवा ॥ पंचप्राजाप

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

त्यानीतिशूलपाणिः॥ दक्षिणात्वेकाधेनुः॥ ज्ञानतोद्विगुणमेतत्॥ अत्रचर्मादिधारणंनास्ति॥ ज्ञानकृतेशूद्रसंबंधिगोवधेप्राजापत्य
चतुष्टयंचतस्रोधेनवस्तन्मूल्यंवा॥ यस्यतैलगुडादिव्यापारांतरंकारणांतरनिरपेक्षः॥ कालांतरेगवांप्राणमोक्षःसोपिसाक्षाद्घातग्रः॥ ज्ञा
नकृतन्त्वचगांज्ञात्वाएतांहन्मीतिकामनयाहननम्॥ एतद्रहितमज्ञानकृतत्वं॥ तद्राहित्यंचकामनाभावेनतज्ज्ञापकप्रमात्मकंज्ञाना-
भावेनवा॥ एवंसर्वत्रबोध्यं॥ प्रायश्चित्तानंतरंपार्वणविधिनाश्राद्धंकार्यंतच्चजीवत्पितृकेणापि॥ किंतुपितुःपित्रादिभ्यएव॥ गोचर्मधा
रणादिकंप्रायश्चित्तंचगोपतयेगोमूल्यंप्रतिरूपगवांतरंदत्वाकार्यम्॥ पत्रदानेत्विदंलेख्यं॥ पूर्वदिनेसशिखवपनंकृत्वापरदिनेघृतं
प्राश्योपोष्यतत्परदिनेस्नानादिकंविधायव्रतंततःप्रतिनिधिंवासंकल्प्यानुष्ठायविप्राययथोक्तांदक्षिणांदत्वाअच्छिद्रावधारणंकुर्यात्॥ ततः
पार्वणविधिनाश्राद्धंभोज्यदानंचकार्यम्॥ यत्स्वामिकगोवधेयत्प्रायश्चित्तमुक्तंतत्स्वामिकगर्भिणीकपिलाबहुक्षीरादिकगुणकहोमधेन्वा
दिवधेतद्द्विगुणं॥ गर्भिण्यांचसचेतनगर्भयुतायामेवेदम्॥ उत्पन्नमात्रदार्ढ्ययुतांचेतनांगप्रत्यंगपूर्णगर्भयुतायांस्तुक्रमेणसपादंसपादद्वयं
सपादत्रयंपूर्णंद्विगुणंचगोघ्नव्रतं॥ लगुडादिघातेपिगोर्जीवनेगर्भमात्रपातेपूर्वोक्तोत्पन्नादिक्रमेणैकपादमर्धपादंत्रिपादंपूर्णव्रतंच॥ अतिवृद्धा
तिकृशातिबालातिरोगिणांवधेज्ञानाज्ञानकृतेपूर्वोक्तार्धम्॥ अतिवृद्धत्वंतृणादि छेदनासामर्थ्यं॥ अतिकृशत्वंदोहवहनायोग्यत्वं॥ अ
तिबालत्वंद्विवर्षीयत्वं॥ एकवर्षात्रिवर्षयोर्वधेतुपूर्वोक्तक्रमेणपादेपादत्रयंच॥ एकप्रयत्ननिष्पन्नानेकगोवधेतुप्रायश्चित्तेद्वैगुण्यं॥ ए
वंगृहदाहादिस्थलेपि॥ क्रमकृतेत्वनेकगोवधप्रयत्नभेदेनपापभेदात्प्रतिगोवधंयथोक्तप्रायश्चित्तावृत्तिः॥ बहुभिरेकस्याहननेयत्र

यावद्भिर्हतंतस्यैवपादंपादंप्रतिपुरुषंकार्यम्॥ केचित्तुअज्ञानतःपादंपादं॥ ज्ञानतस्त्वर्धमर्धं प्राहुः॥ बहुभिरेकव्यापारेणद्वयोर्बहूनां
चहननेप्रतिपुरुषंपादद्वयंपादत्रयंचकार्यं॥ मिताक्षरातुबहुभिरेकद्विबहुवधेकामकृतेपूर्णमेवपूर्वोक्तपादाद्विपादादिकमकामकृतवधेप
रिमित्याह॥ प्रयत्नभेदेतुप्रतिवधंप्रतिपुरुषंप्रायश्चित्तावृत्तिः॥ द्वाभ्यामेकस्याःद्वयोर्वाएकप्रयत्नेनवधेप्रत्येकंपूर्वमेव॥ बहूनांवधेतूक्त
रीत्याप्रत्येकंद्विगुणं॥ अत्यंतव्याधिपीडितमरणावस्थापन्नोन्मत्तांधवर्षन्यूनगोवधेपादमेव॥ अधमशूद्रकैवर्त्तादिकस्वामिकेकहाय
नित्रिहायणीवधेक्रमेणप्रात्यापत्यार्धसार्द्धप्राजापत्यंप्राजापत्यद्वयंचेति॥ अज्ञानतोर्धमेतत्॥ गर्भिण्यादौद्विगुणम्॥ अतिरोगेतिकृ
शत्वादौतदर्धम्॥ अत्रयादक्षिणोक्तासाप्रायश्चित्तद्वैगुण्येद्विगुणाअर्धेअर्धापादेपादरूपेत्येवंव्यवस्थाबोध्या॥ अग्निहोत्रिणोवेदपा
रगस्यहोमधेनोःकपिलायागर्भिण्याःपुण्यदेशेपुण्यकालेचबुद्धिपूर्वकंवधेतुवैश्यवधेवक्ष्यमाणंत्रैवार्षिकव्रतम्॥ एकशतंगावोवृषभश्चै
कादक्षिणा॥ एकमन्यान्यपिसहस्रगोदक्षिणायुतानिगुरुप्रायश्चित्तानि॥ एवंवधेविद्वद्विषयेयोज्यानि॥ ॥अथपंचविधत्वनिर्णयः॥
चेतनांतरव्यापारव्यवधानमंतरेणप्राणवियोगफलकव्यापाररूपवधनिष्पादकःकर्ता॥१॥ यस्त्वप्रवृत्तंपुरुषंवेतनादिनाप्रवर्त्तयतिप्रवृ
त्तंवाप्रोत्साहयतिसप्रयोजकः॥२॥ वध्यस्यपलायनादिविरोधकोऽनुग्राहकः॥३॥ एतांहन्मीतिवक्तुरनुमतिदाताऽनिषेधक्षमोपिमौनाल
बीचानुमंता॥४॥ उपदेश्यस्यहंतुर्हंतुंक्रोधमत्याद्युत्पादकोनिमित्तं॥५॥ प्रयोजकादीनांक्रमेणपादपादहानिरितिशूलपाणिः॥ अष्टमभा
गहानिरितिभवदेवः॥ पैठीनसिः॥ हंतामंतोपदेष्टाचतथासंप्रतिपादकः॥ प्रोत्साहकःसहायश्चतथामार्गानुदेशकः॥ आश्रयःशस्त्रदाता

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

बुद्धिदाताविकर्मणाम्॥उपेक्षकःशक्तिमांश्चदोषवक्तानुमोदकः॥अकार्यकारिणस्तेषांप्रायश्चित्तंविकल्पयेदिति॥एवंसर्वपापेषुयथासंभवंयोज्यं
अथरोधादौप्रायश्चित्तं॥ ॥क्षीणायागोरक्षणीत्वभ्रमात्॥रोधनेनवधेयत्स्वामिकगोवधेअज्ञानतोयत्प्रायश्चित्तमुक्तंतस्यपादः॥तादृश्यास्तथात्रमा-
हद्वयंधनेनवधेतस्यपादद्वयं॥तथात्रमाद्धलशकटदावर्तिकालयोजनेनमरणेतत्पादत्रयं॥अतिदोहेप्येवं॥अंगुष्ठस्थूलहस्तत्रयप्रमाणपलाशदंडनि
पातनेनतादृश्यास्तथात्रमाद्वधेसंपूर्णं॥उक्तदंडाधिकदंडादिनावधेतद्द्विगुणमितिकेचित्॥क्षीणत्वज्ञानेतुज्ञानकृतवधविहितंतस्यपादाधिकं॥रो
धश्चात्ररात्रौरक्षणार्थंक्रियमाणरोधातिरिक्ताहारप्रचारनिर्गमरोधः॥बंधनंचदृढकुशकाशादिकरज्जुव्यतिरिक्तेनअयथाबंधनमकालबंधनंच॥
योजनंचहलशकटादावतिवाहादिना॥भवदेवस्तुवैश्यादिःस्वामिकगोःक्षीणत्वज्ञानेरोधादिनावधेक्रमेणचांद्रायणपादपादद्वयपादत्रयपूर्णचांद्रायणा
नि॥अज्ञानेतुप्राजापत्यस्यैवपादादिकमित्याह॥शूलपाणिस्तुसर्वस्वामिकगोःक्षीणत्वंज्ञात्वाप्रवृत्तेनप्रसारोधादिनावधेचांद्रायणपादादिकं॥क्षीणत्वा
ज्ञानेतुप्राजापत्यस्यैवपादादिकमित्याह॥चांद्रायणेवृषभसहितागोर्दक्षिणा॥ताडनार्थमुद्यतंदृष्ट्वाभीत्याकूपादौनिपत्यमृतेप्राजापत्यं॥ ॥अथा
स्थिभंगादिप्रायश्चित्तं॥गवामस्थिभेदेलांगूलच्छेदेकर्णशृंगोत्पाटनेकटिभंगेचर्मनिर्मोचनेचषण्मासाभ्यंतरेमरणेपूर्णप्रायश्चित्तं॥षण्मासोत्तरंम
रणेतदर्धं॥जीवनेचमासार्धं॥गोमूत्रसहितयावकपानंसर्ववर्णानां॥एतच्चैकप्राजापत्यसमं॥हलशकटयोर्विप्रेणवृषभवाहनेप्राजापत्यद्वयं॥यो
षितोद्विगुणंसर्वेषां॥समुत्सृष्टगोवृषभयोर्येनकेनापिदोहनेवाहनेचचांद्रायणद्वयं॥कपिलादोहनेविप्रस्याप्येतदेव॥उत्सृष्टवृषभगोवधेद्विजस्य
कपिलागोवधोक्तंप्रायश्चित्तं॥शूद्रस्यतुविशेषः॥वृषभादेरुत्सृष्टत्वेस्वत्वाभावेपिभूतपूर्वस्वत्वमाश्रित्ययत्स्वामिकवृषभादिवधकर्तुः प्रा-

SGDF
Sri Gurgaon Digital Foundation

यश्चित्तमुक्तंतत्स्वामिकंतद्द्विगुणंबोध्यं॥ अंडनाशेलिंगच्छेदनेचमृततुल्यप्रायश्चित्तम्॥ तदनंतरं मरणेचद्विगुणं॥ अथपालनिमि
त्तवधे॥ ॥तत्राविभक्तानांभ्रातॄणांमध्येसर्वानुमत्याएकेनप्रायश्चित्ताचरणेसर्वेषांपापक्षयान्नपृथक्प्रायश्चित्ताचरणं॥ तत्रशूद्रस्वा
मिनोरक्षणभावनिमित्तकवधेयत्किंचिद्दक्षिणादिकंकेवलंप्राजापत्यम्॥द्विजस्वामिनस्तुसशिरवंमुंडितस्यत्रिसंध्यावगाहनशीलस्यपूर्वो
क्तचर्मावृतस्यगोव्रजवासिनोदिवारात्रंतन्मध्येस्थितस्यप्राजापत्यं॥अन्येनब्राह्मणभोजनमनडुत्सहितागोश्चदक्षिणा॥ इतिकर्तव्यता
सहितप्राजापत्याशक्तौधेनुद्वयंदक्षिणाप्रागुक्तेवमूलपाण्यादयस्तुसर्वेषांकेवलंप्राजापत्यम्॥ तदशक्तौएकधेनुर्दक्षिणातुप्रागुक्तेत्या
हुः॥उत्सृष्टवृषभादिषुस्वत्वाभावादपालनान्मृतेष्वपिउत्स्रष्टुर्नदोषः॥ अपालनमृत्युश्चशीतानिलोष्णधनशून्यागाराद्यपेक्षाजलादिमज्ज
नकूपादिपतनसर्पविद्युद्धननश्वभ्रपातव्याघ्रादिभक्षणकृतः॥एतच्चपालनासमर्पणे॥तत्समर्पणेतुपालकस्यैवदोषः॥परंतुयावत्कालं
पालकाधीनतातावदेव॥अशक्तपालकसमर्पणेतुस्वामिनएवदोषः॥एवमिक्षुतैलयंत्रार्थंनियुज्यसान्निधावीक्षणेदवाग्निहृदाहगृहभंगा-
भ्यांगोमरणेघंटाभरणादिदोषेणगवांविपत्तौचार्धप्राजापत्यम्॥ यदिगोःशक्तिमनपेक्ष्यदत्तभारादिदोषेणमरणंतदाप्राजापत्यं॥शक्तपा
लकस्यसान्निधिसत्वेकांतारदुर्गग्रहदाहावटेषुलतापाशाद्यावृतस्यगोर्यदिमरणंतदाप्राजापत्यपादएवेत्याहुः॥तथात्रिहायनपर्यंतवत्स-
स्यारक्षणेपिपादएव॥गोमांसभक्षकायगोर्विक्रयेचांद्रायणं॥यदितस्मैपालकेनधेनर्वाविक्रियतेतदातत्स्वामिकगोवधप्रायश्चित्तंप्राजा
पत्यादिकं॥पालकबहुत्वेतुपालकानामविभक्तानांसर्वेषामेकं॥ विभक्तानांतुपादंपादं॥ बहूनागनाम पालननिमित्तवधेपालकस्य

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

गुणम्॥ तत्रापिबहुकर्तृचेप्रत्येकंद्विगुणं॥ पालकस्यद्रव्याभावेस्वामिनाद्रव्याभावेस्वामिनाद्रव्यंदत्वाकारणीयं॥ म्लेंच्छपालकत्वेतुस्वामि
नाकर्तव्यम्॥ ॥अथौषधाद्युपचारे॥ दाहछेदशिराभेदप्रयोगेरुपकुर्वतः॥ द्विजानांगोहितार्थंचप्रायश्चित्तंमृतोनहि॥ इदंचाज्ञानेन आदरेण
यथावदुपचारेएव॥ शास्त्रस्यानादरेणायथावदुपचारेच॥ प्राजापत्यव्रतमंतेधेनुर्दक्षिणा॥ भिषगपिविरुद्धौषधदानेनाकामतोप्येकगोवधे
द्विगुणंगोवधप्रायश्चित्तंचरेदितिमिताक्षरादौ॥ अतिदाहेप्येतदेवेतिकेचित्॥ एवंयंत्रणेगोश्चिकित्सार्थेगूढगर्भविमोचनेऔषधस्नेहाहारदान
वैश्चगवादिमृतोनप्रायश्चित्तं॥ इदमपिस्वेच्छयागृह्यमाणेएव॥ हठा दधिकंदीयमानमाहारस्नेहादिकंमृतिहेतुश्चेत्पादकृच्छ्रः॥ एवंनगरग्राम
दाहेषुअबद्धानांमृतौपालकस्यस्वामिनश्चनदोषः॥ बंधनेतुपादकृच्छ्रः॥ एवंव्याधियुक्तानांदंडाभिघातादिनामूर्छयाभिपतनेऽनंतरगमनग्रा
सतोयपानैस्तदानींतनताडनस्यमरणहेतुत्वाभावनिश्चयेपूर्वव्याधिनष्टानांनप्रायश्चित्तं॥ यदिपूर्वव्याधियुतापिप्रहारजनितपीडयैवग्रासा
दिकंनकृत्वैवम्रियतेतदाऽर्धपादंवाप्रायश्चित्तंभवत्येव॥ शालादौगवांमशकादिनिवृत्त्यर्थंधूमायाग्निप्रज्वाल्यपालकादेस्तत्रस्थितौदैवात्त-
दग्निनाबंधनरहितस्यगवादेर्मरणेदोषाभावः॥ तत्रानवस्थितौबंधनेपादकृच्छ्रः॥ त्रिशूलादिस्थिरतरचिह्नकरणेनगोण्यादिवाहनादिभिश्च
मैनिर्मोचनेदोषाभावः॥ मत्तागौर्यदिनिवारयंतंपालकमतिक्रम्यगर्तकूपादौपतनादिनाम्रियतेतदानदोषः॥ शंकारहितेवनादौसतिसान्निधौ
पालकेऽकस्मादागतव्याघ्रादिनामरणेपिनदानदोषः॥ पालकस्यतत्रासत्वेतुदोषएव॥ एवंराजसैन्यादिभिःशरादिभिर्ग्रामघातनराष्ट्रघातवे- २१
श्मभंगाग्निवृष्टिव्याध्युपद्रववृक्षादिपतनादिभिरुपद्रुतानामबद्धानांपालकसत्वेमरणेदोषोन॥ पालकासत्वेबंधनेचदोषादुक्तपादःप्रायश्चि-

त्तम्॥ गोहरणेतु, अश्वगोभूमिकन्याश्चहृत्वाचांद्रायणंचरेत्॥ क्षुद्रान्पशून्समाहृत्यप्राजापत्यंसमाचरेत्॥ इतिजाबाल्युक्तंप्रायश्चित्तं
॥ गोवधोक्तंसर्वंवृषवधेपि॥ स्त्रीत्वस्याविवक्षितत्वात्॥ दानंतुस्त्रीगवीनामेव॥ विधेयगतत्वेनस्त्रीत्वस्याविवक्षितत्वादितिमयूखे॥ अत्र
वपनेविशेषः॥ पुंसांगोवधोक्तप्रायश्चित्तपादकंवादधस्थितांगलोम्नांवपनम्॥ अर्धप्रायश्चित्तेश्मश्रूणामंगरोम्णांचशिरःकेशवर्जम्॥ त्रि
पादेंगरोमश्मश्रुशिरःकेशानांशिखावर्जं॥ पूर्णप्रायश्चित्तेसशिखंवपनं॥ स्त्रीणांतुसधवानांवपनंनक्वापिप्रायश्चित्ते॥ किंतुसर्वान्केशान्स
मुद्धृत्यद्व्यंगुल छेदनमात्रंकार्यमितिस्मृत्यर्थसारे॥ ॥इतिगोवधप्रायश्चित्तनिर्णयः॥ ॥अथव्रात्यप्रायश्चित्तनिर्णयः॥ ॥व्रात्यश्चपंच
दशैकविंशतित्रयोविंशतिवर्षरूपेषोडशद्वाविंशतिचतुर्विंशतिवर्षरूपेवाब्राह्मणक्षत्रियवैश्योपनयनकालेउपनयनाभावात्॥ तत्रयस्योपन
यनेन्नाद्यभावेनतत्कालातिक्रमस्तस्यसाधारणोक्तचांद्रायणादिचतुष्टयान्यतमंशक्त्यनुसारेणाकृत्वोपनयनंकार्यं॥ अनापदियस्यतद-
तिक्रमस्तस्यमानवंत्रैमासिकं॥ तदसमर्थस्यसशिखवपनपूर्वकमेकविंशतिरात्रंप्रसृतिमात्रयावकपानंपंचविप्रभोजनंच॥ यस्यषोडशादिव
र्षादूर्ध्वमप्यनापदिबुद्ध्यातदतिक्रमस्तेनमासद्वयंयावकपानंमासंपयोमासार्धमामिक्षाष्टाहंघृतंषड्रात्रमयाचितंत्रिरात्रमभक्षताअहोरात्र
मुपवासइत्युद्दालकव्रतंकार्यं॥ यस्यपितृपितामहावनुपनीतौतस्यसंवत्सरंभैक्ष्याशनगुरुशुश्रूषादिरूपंब्रह्मचर्यव्रतम्॥ ततउपनयनं॥ त
तोपावनाःपुरुषाणाउपनयनंतावत्संख्याकर्षपर्यंतप्रायश्चित्तार्थंयदंतियच्चक्षूरकइत्यादिसप्तपावमानीभिःयेनदेवाःपवित्रेणेतियज्ञपवित्राख्येन
कंपानश्चित्रआसुवइतिसामपवित्राख्येनहंसःशुचिषदित्यनेनेत्येतैर्मंत्रैःस्नानंततोध्याप्यता॥ यस्यतुपितामहादीनामनुपनयननानुस्मर्यते॥ तस्यद्वादशवार्षिकं

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

यौक्तंब्रह्मचर्यं॥ ततः उपनयनं॥ ततः पुरुषसंख्याकाब्दपर्यंतमुक्तमंत्रैः स्नानं॥ तदनंतरमप्यस्यगार्हस्थ्यमात्रोपदेशोनोध्यापनंनापिव्यवहारः तज्ज न्यतुस्वकालातिक्रमप्रायश्चित्तमात्रंकृत्वायथाकालमष्टमादिवर्षसंस्कारः॥ अस्याध्ययनादिकंभवति॥ ॥इतिव्रात्यताप्रायश्चित्तं॥ ॥अ थस्तेयप्रायश्चित्तं॥ स्तेयंचौर्यं॥ तच्चविप्रस्वामिस्तस्यसमव्यतिरिक्तमेवोपपातकं॥ स्वर्णादिचौर्यस्यमहापापत्वात्॥ तत्रविप्रस्यविप्रस्वा- मिकंदशकुंभपरिमितंधान्यंवातत्परिमितंतंडुलाद्यन्नंवातत्तुल्यमूल्यंवाताम्ररजतादिकंवाअमत्यापहर्तुस्त्रैमासिकंगोवधव्रतम्॥ गोच- र्मगोसेवादितद्विशेषरहितंकार्यम्॥ मत्याभावेवाकृच्छ्राब्दम्॥ क्षत्रियादेर्हर्तुःपादपादह्रासःक्षत्रियस्वस्यतो॥ मत्याकामतोपहारेषाण्मासि कम्॥ वैश्यस्वेत्रैमासिकं॥ शूद्रस्वेचाब्दम्॥ ॥कुंभपरिमाणंतु॥ ॥अष्टमुष्टिर्भवेत्किंचित्किंचिदष्टौचपुष्कलं॥ पुष्कलानिचचत्वारिआढकः परिकीर्तितः॥ आढकानिचचत्वारिद्रोणइत्यभिधीयते॥ दशद्रोणाभवेत्खारीकुंभोपिद्रोणविंशतिरिति॥ स्मृत्यर्थसारेकुंभःपंचसहस्रप लपरिमाणइति॥ सार्द्धशतद्वयपणमूल्यक्षत्रियस्वामिकगृहक्षेत्रभूमिवापीकूपतडागादिपानीयरसानांतत्स्वामिकस्यनिक्षेपस्यतावन्मू- ल्यरजतवस्त्ररत्नादेश्चनारीनराश्वानांचापहारेचाब्दम्॥ वैश्यशूद्रस्वेतादृशेपूर्वोक्तक्रमेणचाब्दार्धंतत्पादो॥ विप्रस्वेतादृशेस्वर्णस्तेयसम- म्॥ तेनषडब्दम्॥ स्वर्णस्तेयसमंवदेदितिस्मृत्यर्थसारे॥ अथषडब्दन्यूनकल्प्यम्॥ त्रपुसीसलोहादिद्रव्याणांअल्पप्रयोजनानांसार्द्धशतद्व यपणपंचदशांशमितानांहर्तुःसांतपनम्॥ एकवारभोजनपर्याप्तानांभक्ष्यभोज्यपानादीनामपहारेतत्सममूल्यकानांयानशय्यासनोपानपु ष्पफलमूलपर्णमृद्भांडमधुमांसौषधस्रग्गंधद्रव्याणामपहारेपंचगव्येनाहोरात्रं॥ द्विवारभोजनपर्याप्ततदपहारेत्रिरात्रंतत्॥ त्रिरात्रभोजन

SGDF

पर्याप्ताहारमूल्येप्येतदेव॥ तृणकाष्ठद्रुमशुष्कान्नगुडतैलचर्मणांत्रिभोजनमूल्यानांहरणेप्येतदितिस्मृत्यर्थसारे॥ द्वादशाहारपर्याप्तब्राह्म
णस्वामिकमणिमुक्तप्रवालताम्ररजतशंखशुक्तिलोहकांस्योपलापहारेद्वादशाहकणान्नता॥ त्रिभोजनपर्याप्ताहारमूल्यकार्पासकीट
जजीर्णाद्विशफैकशफपशुरज्जुपक्षिणांअपहारेएकउपवासः॥ त्र्यहंपयःपानंवा॥ गजाश्वभूमिकन्याहरणेषडुपवासाः॥ अभ्यासेचांद्रा
यणं॥ षण्मासंगोमूत्रयावकाहारोवा॥ एवंपुस्तकादिचौर्येप्यपह्रियमाणाल्पबहुत्वाभ्यांप्रायश्चित्तादिकल्प्यम्॥ देवद्रव्यापहारेऽब्दम्॥
यस्यवर्णस्यवृत्तिंयोहरेत्सतद्वर्णवधप्रायश्चित्तंपादोनंकुर्यात्॥ अत्रसर्वत्रसकृदभ्यासद्रव्याल्पत्वमहत्वदेशकालस्वाम्यपहर्तृगुणवैगु-
ण्याद्यपेक्ष्यप्रायश्चित्तगुरुलघुताज्ञेया॥ इदंचप्रायश्चित्तमपहृतद्रव्यस्वामिनेतद्द्रव्यंदत्वैवकार्यं॥ तिस्वामिनि॥ वैदिकाग्निभ्यःकाष्ठगव
तृणंहर्तुःपांथद्विजस्येक्षुद्वयंचणकव्रीहिगोधूमयवमुद्गमाषाणांमुष्टिंक्षेत्राद्दरतःस्वाम्यनिषिद्धस्यस्तेयदोषोनेतिमयूखे॥ ॥ इतिस्ते-
यप्रायश्चित्तानि॥ ॥ अथऋणानपाकरणेप्रायश्चित्तानि ॥ यज्ञाध्ययनप्रजाप्रजारूपाणांदेवर्षिपि तृऋणानांअनपाकरणंआत्म-
पितृपितामहादिभिरुत्तमर्णाद्गृहीतानांधनानांअप्रदानंचतत्॥ तत्रयज्ञब्रह्मचर्याद्यकरणरूपदेवऋष्यादिऋणेउपपातकसामान्योक्त
चांद्रादिष्वेकंशक्त्याकार्यम्॥ सर्वथातदसंभवेवर्षांतेवैश्वानरेष्टिःकार्या॥ साचसत्याधानादिनातदधिकारेतदकरणेप्रतिवर्षंकार्या॥ उत्त
मर्णाऋणादानेतुकालविलंबादिप्रयुक्तमेतच्चांद्राद्यन्यतमंप्रायश्चित्तंउत्तमर्णायतद्धनंदत्वाकार्यंसतिधने॥ ॥ अथानाहिताग्नित्वप्रा
यश्चित्तम्॥ ॥ साचसत्यधिकारेऽग्न्याधानाभावः॥ ॥ तत्रवर्षापूर्तौप्रतिमासंत्रिरात्रं॥ ततःप्रत्यब्दंचांद्रादिष्वेकंशक्त्याकार्यं॥ अनापदि

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

तुत्रैमासिकं॥ पितर्यनुग्नावाधातुरयष्टरियष्टश्चसुतस्यग्रात्यपशुःकार्यः॥ औपासनाग्न्यसंधानेआवर्षंप्रतिमासंउपवासः॥ अब्देचांद्रादि
ष्वेकं॥ यद्वाप्रथमवर्षेकृच्छ्रः॥ द्वितीयेऽतिकृच्छ्रः॥ तृतीयेकृच्छ्रातिकृच्छ्रौ॥ ततश्चांद्रम्॥ मयुखेद्वदंज्येष्ठस्यैवतच्चदायकालदायाधिका
लगृहपतिमरणरूपकालत्रयातिक्रमे॥ कनिष्ठस्यतुसतिज्येष्ठेऔपासनाग्निरहितेअनधिकारादेवनप्रायश्चित्तं॥ एवंपितरिताहशेकृत-
स्यापि॥ ॥अथापण्यविक्रयेप्रायश्चित्तं॥ ॥अपण्यस्यलवणादेर्विक्रयोहिंसः॥ तत्रक्रूरविक्रयेसौम्यकृच्छ्रचतुष्टयम्॥ गुडतिलपुष्प
फलमूलपक्वान्नविक्रयेसौम्यकृच्छ्रः॥ मत्याप्राजापत्यम्॥ लाक्षालवणमधुमांसतैलक्षीरदधितक्रघृतगंधचर्मरक्तवस्त्रतिलाद्यन्यत-
मविक्रयेचांद्रम्॥ मत्याभ्यासेतत्त्रयम्॥ अमात्यासकृदुपवासः॥ पयःपायसापूपेक्षुरसगुडखंडादीनांस्नेहपक्वान्नांचविक्रयेपराकः॥
पूगमंजिष्ठाखर्जूरद्राक्षाणांप्राजापत्यं॥ कदलीनीरनारिकेलजंबीरबीजपूरकनारंगाणांपादकृच्छ्रः॥ कर्पूरादेरर्धकृच्छ्रः॥ कस्तूरिका-
दीनांकृच्छ्रः॥ ऊर्णाकेशकेसरिणांभूधेन्वनडुहाश्मशस्त्राणांचविक्रयेचांद्रम्॥ अभक्ष्यमांसतदस्थिशृंगनखशुक्तिहिंगुगुग्गुलसर्वरस
हरितालमनःशिलांजनलवणक्षारमणिमुक्ताप्रवालवैणववेणुमृन्मयानांतप्तकृच्छ्रः॥ अमत्यासकृदुपवासः॥ वृषशस्त्रगोनीलीकौशे
यविक्रयेप्राजापत्यम्॥ कृष्णपीतादिवस्त्रकृष्णाजिनकृष्णवस्तुविक्रयेत्र्यहम्॥ गजविक्रयेचांद्रम्॥ खराश्वाश्वतरकरभाणांविक्रयेप
राकः॥ नारीविक्रयेचांद्रम्॥ पुरुषविक्रयेतद्द्वयं॥ कन्यापुत्रविक्रयेतद्द्वयंद्विगुणं॥ एकाहाद्देदविक्रयेचांद्रम्॥ अंगनाविक्रयेपराकः॥ स्मृ
तीनांकृच्छ्रम्॥ इतिहासपुराणानांसांतपनं॥ रहस्यपंचरात्राणांकृच्छ्रः॥ इतरविद्यामात्रस्यपादकृच्छ्रं॥ सोमविक्रयेउक्तप्राण्यतिरिक्तप्रा २३

णिविक्रयेचतप्तकृच्छ्रःपुनरुपनयनंच॥ तुषकपालभस्मशमपिण्याकानांप्राजापत्यम्॥ मधूच्छिष्टत्रपुसीसकृष्णलोहोदुंबरखड्गपा-
त्रगोधूमविक्रयेमहासांतपनं॥ आगमतडागोदपानपुष्करिणीसुकृतविक्रयेत्रिषवणस्नायीअधःशायीचतुर्थकालाहारोगायत्रींद
शसहस्रंजपन्संवत्सरेणशुध्येत्॥ हीनमानहीनोन्मानाभ्यांविक्रयेऽन्यमिश्रितान्यवस्तुविक्रयेचैवम्॥ तत्रमानंप्रस्थादि॥ उन्मानं
तुलादिधारणेऽर्धकृच्छ्रः॥ निगडादिविक्रयेप्राजापत्यं॥ प्रतिश्रयोद्यानसभाप्रपादिविक्रयेतप्तकृच्छ्रः॥ अत्रसर्वत्रदंडशास्त्रपर्यालो
चनेनप्रायश्चित्तन्यूनाधिक्यंयोज्यम॥ तिलतैलदधिक्षौद्रलवणद्राक्षामद्यमांसपक्वान्नस्त्रीपुरुषहस्त्यश्वगोवृषभगंधरसक्षौमकृ
ष्णाजिनसोमनीलीविक्रयात्सद्यःपततिविप्रः॥ प्रायश्चित्तंत्वकामकृते॥ एतत्सर्वमापदिवैश्यवृत्त्याजीवतोविप्रस्यैव॥ अनापदितुवै-
श्यभिन्नानांसर्वेषामेव॥ शूलपाणिस्तु॥ आपदिशूद्रस्यैवदोषाभावः॥ क्षत्रियस्यापिभवत्येवप्रायश्चित्तमित्याह॥ शूद्रस्यापद्यपिम
धुचर्मलाक्षासुरामांसानांविक्रयेदोषएव॥ तिलगोधूमादीनांतुक्रीतानांविक्रयएवदोषः॥ कृष्युत्पादितानांविक्रयेतुनेतिबोध्यम्॥ इदंच
प्रायश्चित्तजातंतत्तद्विक्रयार्जितधनोत्सर्गपूर्वकंकार्यमनापदि॥ ॥इत्यपण्यविक्रयेप्रायश्चित्तं॥ ॥अथपरिवेदनेप्रायश्चित्तं॥ ॥
अकृतविवाहोऽग्रजोनुजेनप्रागात्मनोविवाहंकुर्वतातिक्रांतःसपरिवित्तिःसप्राजापत्यं॥ चत्वारिकनीयसापूर्वपरिणीतांतेनदत्तामुद्व
हेत्॥ तस्यैवहिसाभार्यानानुजस्य॥ अशास्त्रीयत्वात्तद्विवाहस्य॥ अनुजश्चव्युत्क्रमेणविवाहजन्यदोषवान्परिविदानःपरिवेत्तोच्य
ते॥ अयमप्रमत्यान्वेत्तदाचांद्रादिष्वेकंकृत्वोढांज्येष्ठायदत्वापुनरन्यामुद्वहेत्॥ यद्वा॥ तामेवब्रह्मचर्याहृतभैक्षवत्॥ गुरुंपरिभवंपरिहार

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा· र्थंनिवेद्यतेनाननुज्ञातांपुनस्तामुद्वहेत्॥इदमेवयुक्तं॥मत्याचेत्त्रैमासिकं॥अकामतश्चेत्कृच्छ्रातिकृच्छ्रौकृत्वैवकुर्यात्॥इदंकन्यापि १.
२४ त्रादिदत्तोद्वाहेदेशांतरेस्थितेज्येष्ठेकृतविवाहोसवितिभ्रांतिमतःपरिवित्तुः॥कन्यापित्राद्यपरिज्ञानेतत्पित्रादिभिरदत्ताबलात्कारादि
नाकामतोज्ञात्वाचोद्वोढुरब्दंप्राजापत्यादिप्रायश्चित्तपूर्वकंपूर्वोक्तं॥परिवेत्तुरब्दविषयेपरिवित्तस्यज्येष्ठस्यद्वौकृच्छ्रौपरिवेदनीयायाः
कृच्छ्रःपित्रादेर्दातुःकृच्छ्रातिकृच्छ्रौ॥परिकर्तात्तद्याजकस्तस्यचांद्रायणं॥इदंनिर्गुणेज्येष्ठेबुद्धिपूर्वकपरिवेदनेपरिवेत्रादयःपरिकर्त्र-
ताःसर्वेपतिताःसंवत्सरप्राजापत्येशरुध्येयुः॥दत्तकादीनांतुनायंदोषः॥भिन्नोदरेचदत्तेचपितृव्यतनयेतथा॥दाराग्निहोत्रसंयोगे
नदोषस्परिवेदनइतिगौतमस्मरणात्॥भिन्नोदरइतिसापत्नभ्रातृविषयं॥दत्तेचेतिजनककुलेज्येष्ठभ्रातृसत्वेपिनदत्तकस्यविवाहादौ
परिवेतृत्वंनापिज्येष्ठस्यपरिवित्तित्वमित्यर्थः॥पितृव्यतनयेइतिदेवरेणोत्पादितस्यभ्रातुःक्षेत्रजपुत्रस्यविवाहादौदेवरपुत्रादेःपरिवेतृ
त्वादिकंनेत्यर्थः॥एवंज्येष्ठायांअनूढायांयाकनिष्ठाविवाहितासाग्रेदिधिषुःज्येष्ठातुदिधिषुः॥तदाग्रेदिधिषुपतिःकृच्छ्रंकृत्वापुनस्ता
मेवोद्वहेत्॥दिधिषुपतिस्तुकृच्छ्रातिकृच्छ्रौकृत्वाकनीयस्याःपत्येतानिवेद्यतस्मैनत्वातेनाननुज्ञातस्तांपुनरुद्वाहयेत्॥एवंकन्यायोर्यो
ज्यं॥ज्ञानकामकारबलात्कारादिविषयेपूर्वोक्तंसंवत्सरादिकंव्यवस्थयायोज्यं॥अथानाहिताग्नितायांप्रायश्चित्तं॥अनाहिताग्नोज्ये
ष्ठेतुकनीयानादधीतचेत्॥पर्याधाताकनिष्ठःस्यात्ज्येष्ठःपर्याहितःस्मृतः॥तयोःसंवत्सरव्रतं॥इदंज्ञात्वाकामतःकरणेअन्यथाप्रागव-
द्योज्यं॥क्लीबषंढपतितविरक्तसन्यस्तातिविरागिजडमूकगरदबधिरकुब्जवामनपंगुषंढतस्करविवाहानिच्छुश्चंद्रतुल्यमृतभार्या २४

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

णांपरिवेदनेदोषोन॥एवंधनेकुष्याद्दोवश्यायांवासत्त्यादाराग्निहोत्रानिच्छुपरिवेदनेपि॥धनधर्मविद्यार्जनार्थदेशांतरस्थेज्येष्ठेद्वादश
वर्षप्रतीक्षा॥कार्यांतरार्थदेशांतरस्थेदशवर्षं॥ ॥इतिपरिवेदनप्रायश्चित्तं॥ ॥अथभृतकाध्ययनादौप्रायश्चित्तं॥ ॥पणपूर्वकाध्याप
कादध्ययनग्रहणंभृतकाध्ययनं॥पणपूर्वकमध्यापनंचभृतकाध्यापनं॥तत्कर्तारौपयसाब्राह्मींसुवर्चलांत्रीन्पक्षान्नियतंपिबेतां॥अ
नापदिशत्त्याद्यपेक्षयाचांद्रादिष्वेकं॥अनुप्रयोगप्रदानेप्येवं॥उत्कर्षहेतोरधीयानस्यकिंपठसिनाशित्तंतल्लयेत्स्येवंपर्यनुयोगोनप्रयोग
दानं॥अनुप्रयोगप्रदाताभ्यासेपातित्यमाहुः॥इतिभृतकाध्ययनादिप्रायश्चित्तं॥ ॥अथपारदार्येप्रायश्चित्तं॥ ॥पारदार्यंचगुरुतल्प
तदातिदेशिकतल्पसमव्यतिरिक्तपरस्त्रीगमनरूपम्॥पुरुषांतराव्यभिचरितांजातिमात्रविप्रांकृतौविप्रोगत्वापूर्वोक्तंवार्षिकंब्रह्मचर्यव्र
तं॥धर्माधिकमशीलत्वादिगुणशालिनींतादृशींगंतुर्विप्रस्यद्विवार्षिकंप्रायश्चित्तं॥श्रोत्रियपत्न्यांतादृश्यांत्रिवार्षिकंतत्॥ताभिर्यदिद
व्यंदत्तंभवेत्तर्हितत्संत्यज्यप्रायश्चित्तं॥द्वित्रिचतुर्वारगमनेक्रमेणद्वित्रिचतुर्गुणं॥अग्रेचपातित्यं॥एवंद्वितीयतृतीयादिगमनेपि॥शूलपा
णिमिताक्षरादयस्तु॥एकस्यामेवद्वित्रिवारगमनेपूर्वोक्तमेवपादहान्येतिप्राहुः॥क्षत्रियादीनांस्वस्ववर्णासुगमनेपादहानिः॥विप्रस्यक्षत्रि
यादिस्त्रीषुद्विवार्षिकत्रिवार्षिकषण्मासिकानिगुणवतीषु॥शूद्रस्यपरकीयायांगुणवत्यांशूद्र्यांगंतुःषाण्मासिकं॥अकामतःसर्वत्रैतदर्धं
स्वभर्तृव्यतिरिक्तसवर्णैकपुरुषगामिन्यांगंतुःपूर्वोक्तमेवपादहान्याकार्यं॥पुरुषद्वयगामिन्यांद्विपादहानिः॥पुरुषत्रयगामिन्यांत्रिपाद
हानिः॥पुरुषचतुष्टयगामिन्यांस्वैरिणीसंज्ञकायांविप्रायांगंतुस्त्र्यहोपवासपूर्वकंघृतपात्रदानं॥तादृश्यांक्षत्रियायांउपवासत्रयपूर्वकं

SGDF

माटकयवद्रानं॥वैश्यायांगंताचतुर्थकालाहारोविप्रान्भोजयेत्॥शूद्रायांगंतुःसचैलस्नानपूर्वकंउदकुंभदानं॥पंचमादिगामिन्यांबंध
कीसंज्ञायाअष्टमुष्टियवदानं॥तादृश्याशूद्रायांविप्रस्योदकुंभदानं॥क्षत्रियायांधेनुदानं॥वैश्यायांवस्त्रदानं॥अभ्यासेप्रायश्चित्ता
वृत्तिः॥गौडास्तुविप्रादेःक्षत्रियादिगमनस्यैवाधार्धादिहानिमाहुः॥अनृतौजातिमात्रविप्राविप्रोगत्वामानवंत्रैमासिकंकुर्यात्॥ईदृश-
क्षत्रियादिस्त्रीषुक्रमेणद्वैमासिकचांद्रायणमासिकानि॥क्षत्रियादीनांस्वस्ववर्णास्वनृतौगमनेद्वैमासिकान्येव॥आसुगर्भोत्पत्तौनृतन्तद्वि
षयेसर्वोक्तमेवद्विगुणंकार्यं॥शूद्रायांगर्भोत्पत्तौतुत्रीणिवर्षाणिचतुर्थकालेनक्तंभुंजीत॥विप्रस्यानिच्छंतीषुविप्रादिस्त्रीषुगंतुरनुक्रमे
णगाधत्रैमासिकंचांद्रमासिकानि॥गोभिन्नासुतिर्यग्योनिषुमहिषीगर्दभादिषुगमनेसचैलस्नानंगोभ्यस्तृणभारदानंच॥एकउपवासो-
वा॥कामतोभ्यासेकृच्छ्पादम्॥अत्यंताभ्यासेप्राजापत्यं॥शुनीगमनाभ्यासेअतिकृच्छ्रः॥गविसकृद्गमनेउपवासत्रयपूर्वकंगोदानं॥का
मतस्तुत्रैमासिकंगोघ्नव्रतं॥कामतोभ्यासेप्राजापत्यंत्रैमासिकंच॥कामतोऽत्यंताभ्यासेसंवत्सरव्रतं॥आजन्मात्यंताभ्यासेगुरुतल्पसमं॥र-
जकचर्मकारबुरुडकैवर्तमेदभिल्लाःसप्तांतेवसायिनस्तेषांस्त्रीषुव्याधशैलूषनटवेणुजीविकापा॰कम्लेच्छादिस्त्रीषुचविप्रस्यचकामतःस
कृद्गमनेचांद्रद्वयं॥अमत्यापराकश्चांद्रंवा॥रेतःसेकात्प्राक्निवृत्तौकार्यं॥एतदभ्यासेतुकायावृत्तिः॥आस्वेवकामतोभ्यासेकृच्छ्राब्दं॥अ
ज्ञानात्तथाभ्यासेचांद्रद्वयं॥गर्भोत्पत्तौत्रैवार्षिकं॥अज्ञानतआसुचतुर्विंशतिवारगमनात्पातित्यम्॥ज्ञानतस्तदर्धादितिगौडाः॥संवत्सराद २५
र्वाक्ज्ञानतोद्वादशधागमनादज्ञानतश्चतुर्विंशतिवारगमनाभ्यासेचद्वौमासौगोमूत्रयावकसुकृद्वौमासौपंचगव्याशीएवंषण्मासाःकृच्छ्

न्ति॥अंत्यजवच्छौंडिकादिस्त्रीषुयोज्यं॥अमत्यासकृद्वक्ष्यमाणचांडालादिस्त्रीषुगमनेषडब्दं॥गर्भोत्पत्तौद्वादशवार्षिकं॥ज्ञानतोभ्यासेवा-
ग्निप्रवेशादिनामरणमेव॥क्षत्रियादीनांपाददहानिः॥ज्ञानेतुसर्वेषांमरणमेव॥अनुपनेतृभ्रातृजायायांमत्यासकृद्गमनेचांद्रं॥मत्याक्रियासि
द्धेःप्राक्निवृत्तौचांद्रं॥मत्याक्रियासिद्धिपर्यंतसकृद्गमनेअमत्याऽभ्यासेचसंवत्सरंविप्रकुलेभैक्ष्यम्॥मत्याभ्यासेतुगुरुतल्पसमं॥एतदेवानुपनेतृ
पितृव्यमातुलजाययोः॥विधवासुपरस्त्रीषुगमनेकृच्छ्राधिकंतत्तत्पूर्वोक्तंप्रायश्चित्तं॥आसुरजस्वलासुगमनेप्रकीर्णकप्रकरणोक्तरजस्वलाप्रा
यश्चित्तैःसहतेषांसमुच्चयः॥तत्राप्यधिकेनन्यूनस्यप्रसंगात्सिद्धिः॥साम्येतुतंत्रम्॥यत्तुरजस्वलागमनमनुपातकमितितत्तादृश्यांश्रोत्रियपत्न्यां
कामतोभ्यासबोध्यम्॥ ॥अथस्त्रीणांप्रायश्चित्तं॥ ॥यत्पुंसःपारदार्येषुतच्चैनांचारयेद्व्रतमिति॥स्त्रीणामर्धइतितुस्त्रीपुंससाधारणव्रतोपदेश
विषयं॥इदंचस्त्रीणांसमानेषुउत्तमेषुवावर्णेषुइच्छापूर्वकव्यभिचारएव॥अनिच्छंत्यास्तुमलिनायाअधःशयनायाःपिंडमात्रोपजीविन्यागृहेभ
र्त्रागुप्तमवरुद्धायाःकृच्छ्रंपराकोवाशक्त्यपेक्षया॥अभ्यासेचांद्रं॥अकामतोब्राह्मण्यावैश्यक्षत्रियगमनेमासंतदर्धेचक्रमेणगोमूत्रयावकपानं॥
ज्ञानतस्तसकृच्छ्रंचांद्रद्वयं॥सकृच्छ्रंचांद्रमेकंचांद्रंचक्रमेण॥अनिच्छंत्याःस्वपतिभ्रांतिमत्यावाशूद्रगमनेरेतःसेकात्प्राक्निवृत्तौसकृच्छ्रंचांद्रं॥
रेतःसेकेसकृच्छ्रंचांद्रत्रयं॥बुद्धिपूर्वकंगर्भपर्यंतंक्षत्रियवैश्यगमनाभ्यासेऽनिच्छयाक्षत्रियवैश्यगर्भप्रसवेचकृतचिह्नायानिर्वासनं॥शूद्रविषये
तुकामतःसंभवेगर्भोत्पत्तावपिअनिच्छयोत्पन्नगर्भस्रावेपिचतथानिर्वासनं॥तादृक्क्षत्रियायावैश्यगमनेसकृच्छ्रंचांद्रायणं॥शूद्रसंगमेस
कृच्छ्रंचांद्रद्वयं॥वैश्यायास्तादृश्याःशूद्रसंगमेसकृच्छ्रंचांद्रं॥शूद्रायाःशूद्रगमनेप्राजापत्यं॥अज्ञानतःक्षत्रियायाःविप्रक्षत्रवैश्यगमनेषुकृ

SGDF
Sri Gangeshwar Dharmic Foundation

णार्धकायंकायातिकृच्छ्राणि॥वैश्यायाविप्रक्षत्रियावैश्येषुगमनेकृच्छ्रपादकृच्छ्रार्धकायानि॥शूद्रायांविप्रक्षत्रियवैश्येषुअहोरात्रत्रिरात्रा
र्धकृच्छ्राणि॥विप्रायागर्भोत्पत्तौतत्प्रसवेचविप्रगर्भेपराकः॥क्षत्रगर्भेचांद्रं॥वैश्यगर्भेसपराकंचांद्रं॥इदमकामतःकामतश्चेद्द्विगुणं॥सर्वत्रप्रा
गुक्तेनसमुच्चयइत्यूचुः॥यदाशूद्रगर्भंप्रसूतेतदात्यागःपतितत्वात्॥केचिद्विप्रायाःशूद्रगर्भस्रावेपातेचचांद्रत्रयं॥कामतोद्विगुणमित्याहुः
॥एवंक्षत्रियवैश्यस्त्रियोर्विप्रादिगर्भेपादपादन्यूनं॥यदात्वाहितगर्भाएवव्यभिचरंतितदागर्भबाधशंकयादशमासोत्तरंप्रसवेसतिप्रायश्चि
त्तमाचरेयुः॥गर्भस्यतुनदोषः॥तच्चमासंयावकप्राशनं॥यदास्वोत्कृष्टत्वात्स्त्रियःप्रायश्चित्तंनेच्छंतितदासांनासाकर्णादिकर्तनं॥यदाविप्रस्त्री
प्रागुक्तरजकादीनकामतोगच्छतितदाचांद्रत्रयं॥चांडालाद्यंतेवसायिगमनेतुचांद्रचतुष्टयं॥मत्याद्विगुणं॥रेतःसेकात्प्राकृनिवृत्तौचांद्रमे
वगर्भोत्पत्त्यनंतरंअंत्यजगमनेतुप्रसवोत्तरमेवप्रायश्चित्तं॥तदनुष्ठानयावत्पृथगवतिष्ठेत्॥नतुगृहेप्रचरेत्॥तच्चसार्द्धकृच्छ्राब्दहिरण्यंवासो
धेनुर्वादक्षिणा॥इदमकामतः॥मत्यांत्यजसंगमेतुमरणान्तशुद्धिः॥रजकादितोगर्भोत्पत्तौचत्यागएव॥प्रायश्चित्ताकरणेपुल्लिंगेनोक्तनीयावध्ये-
त्यन्त॥अनिच्छंत्याबलादनुलोम्येनव्यभिचारेकृच्छ्रं॥द्रूप्रभोगेपराकः॥त्रिरैदेवं॥रेतःसेकात्प्राकृनिवृत्तौउपवासत्रयं॥एवंबंदिग्राहगृही
त्वाबलाद्भुक्तायाःसांतपनं॥तथात्यंजाद्युपभोगाभ्यासेत्यागएव॥मनसाभर्तुरभिचारेत्रिरात्रं॥क्षीरोदभोजनमधःशयनंचचतुर्थेहनिअ
प्सुमग्नायाह्यष्टाविंशदधिकचतुःशताहुतगायत्रीमंत्रेणाभिषेकः॥वाचाभिचारेमासंक्षीरोदनमन्यत्प्राग्वत्॥रजोदर्शनेतुतेनैववाचिकमा
नसिकव्यभिचारशुद्धिः॥प्रायश्चित्तंतुरजोदर्शनात्प्राकृव्यवहार्यत्वसिद्धये॥पतिघ्न्याःगुरुशिष्यादिगर्भायाःकृतचिह्नायाःगृहान्निर्वासनंसं

SGDF Sri Gurgeshwar Foundation

व॥इदमपिप्रसवेएवनतुस्रावादौ॥अन्यगर्भायास्तुयावत्प्रायश्चित्तंगृहेविरोधएव॥शूद्रस्यविप्रगमनेवीरणकुशवेष्टितस्याग्नौदहनंविप्र
स्त्रियास्तुवपनंकारयित्वासर्पिषाभ्यज्यनग्नांखरमारोप्यराजमार्गेभ्रामयेत्॥ततःपूताभवेत्॥वैश्यस्यलोहितदर्भैर्वेष्टितस्याग्नौप्रक्षे
पणं॥विप्रायाःप्राग्वत्॥क्षत्रियस्यशरपत्रैर्वेष्टितस्यतत्॥विप्रायाःपूर्ववत्॥एवंवैश्यस्यराजकन्यायांशूद्रस्यराजन्यवैश्यस्त्रीगमनेपि
॥ज्ञानतइच्छापूर्वकसंगमेइदं॥अकामतःस्वभार्याभ्रांत्याशूद्रस्यविप्रस्त्रीगमनेद्वादशवार्षिकं॥वैश्यस्यनवाब्दं॥क्षत्रियस्यषडब्दं॥एवं
शूद्रस्यक्षत्रियवैश्यस्त्रीगमनेषड्वार्षिकंवैश्यस्यक्षत्रस्त्रीगमनेषडब्दं॥एतदपिगर्भानुत्पत्तौद्विगुणं॥शूद्रस्याकामतोत्यंतव्यभिचारिविप्र
स्त्रीगमनेमासंगोमूत्रयावकाहारकता॥वैश्यक्षत्रियोःकृच्छ्रंसांतपनं॥ ॥इतिपारदार्योपपातकप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथपरिवित्तिवार्धुष्य
लवणप्रायश्चित्तानि॥कनीयसिकृतविवाहेज्येष्ठस्याविवाहराहित्यंपारिवित्त्यंतद्वान्परिवित्तिस्तत्प्रायश्चित्तंपरिवेदनप्रकरणएवोक्तं॥वा
र्धुष्यंनिषिद्धवृद्ध्युपजीवनंतत्रचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवाजातिशक्तिगुणाद्यपेक्षयायोज्यं॥लवणक्रियालवणोत्पादनंतत्राप्येवंबोध्यं॥
इतिपरिवित्तिवार्धुष्यलवणक्रियाप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथस्त्रीशूद्रवैश्यक्षत्रवधेप्रायश्चित्तानि॥ ॥तत्रनात्रेय्याअगर्भिण्यास्त्रियाव-
धःस्त्रीवधःकामतोगुणवत्तरब्राह्मण्यावधेविप्रस्यषड्वार्षिकंब्रह्महत्याव्रतं॥क्षत्रियवैश्यशूद्रजातिस्त्रीवधेतदर्धतदर्धानि॥अमत्याचे-
त्सर्वत्रतत्तदर्धं॥सापत्नमातृभगिनीस्नुषाभार्यादीतिप्रत्यासन्नगुणवत्तरवधेप्येतदेव॥निर्गुणतरसापत्नभगिनीपितृष्वसृमातुलानीपि
तृव्यजायाभ्रातृजायाश्वश्रूणांवधेएतदेवपादोनं॥निर्गुणतरायाःसपिंडसगोत्रस्त्रियावधेर्धं॥असोमपाग्निहोत्रिश्रोत्रियपत्न्यास्त्वाद्य

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

णांविशेषेद्विगुणं ॥ गुणानामाधिक्येप्रायश्चित्ताधिक्यं ॥ सकृत्सवर्णव्यभिचारिणीनांब्राह्मण्यादीनांवधेवृषभैकादशगोदानदक्षिणासहि
तसंवत्सरव्रतं ॥ गोदानसहितषाण्मासिकव्रतंधेनुद्वयदानंचेतिक्रमेण ॥ इदंकामतः अकामतश्चेत्तदर्धं ॥ अथसकृत्सवर्णव्यभिचरितास्व
अप्रसूतास्वर्धं ॥ प्रातिलोम्येनव्यभिचरितब्राह्मण्यादिवधेधेनुगोवधोक्तंयथार्हंयोज्यं ॥ प्रातिलोम्येनात्यंतव्यभिचरितानांतुप्रसूतानांब्राह्म
ण्यादीनांवधेक्रमेणचर्मकार्मुकछागमेषदानानि ॥ चर्मात्रचर्ममयंजलभांडं ॥ अज्ञानतइदं ॥ ज्ञानतस्तद्विगुणं ॥ स्मृत्यर्थसारेतुज्ञानतोव
धेषट्चतुर्द्व्येकमासाःप्रसूतादीनांवधेचैवमित्युक्तम् ॥ अप्रसूतासुकिंचिदधिकं ॥ अनुलोमेनात्यंतव्यभिचरितास्वल्पतोपिकिंचिदधिकं ॥ ग-
णिकाकर्मणाजीवतीनांविप्रादिकांतानांवधेकिंचिज्जलदानं ॥ जलस्पर्शमात्रमित्यन्ये ॥ पत्यादिहननशूद्रगमनादिभिर्दुष्टब्राह्मण्यादि
वधेतुनकिंचित्प्रायश्चित्तं ॥ किंतुविपरीतंपुण्यमेवइत्याहुः ॥ जातिमात्रक्षत्रियवैश्यशूद्रवधेषुक्रमेणत्रैवार्षिकवार्षिकषण्मासिकानिब्रह्म
हत्याव्रतानि ॥ त्रैमासिकसाधनवमासिकानीत्यन्ये ॥ अमत्येदं ॥ मत्यातद्विगुणं ॥ क्षत्रियादिकर्तृकेएतद्वधेपादपादहानिः ॥ प्राचस्तु ॥ अमत्या
जातिमात्रक्षत्रवधेनवकृच्छ्राणितादृक्वैश्यवधेचत्वारि ॥ शूद्रवधेद्वयंज्ञानतःसर्वद्विगुणमित्याहुः ॥ नृपतिवधेद्वादशवार्षिकं ॥ श्रेयाज्जकादी
नापादपादहानिःसर्वत्र ॥ अत्रसर्वत्रशवशिरःकपालध्वजतावश्यकी ॥ कामतःसकृत्प्रातिलोमसुतवधेचांद्रं ॥ वैदेहवधेपादोनं ॥ चांडालवधे
द्विपादं ॥ मागधवधेपादोनं ॥ आयोगववधेद्विपादं ॥ अज्ञानतोर्धं ॥ चांडालवधेद्विचांद्रमित्यर्थः ॥ द्विगुणमंत्यजातिवधे ॥ ततःस्त्रीवधेषड्रात्र २७
मुपवासः ॥ तिलदानंचेत्याहुः ॥ चोराणामेतेषांवधेएकोपवासपूर्वकंघृतप्राशनं ॥ अथान्यहिंसायांतत्रास्थिमतांकृकलासादीनांअनुक्तप्रा

यश्चित्तानांसहस्रवधेअनस्थिमतांक्षुद्राणांजलूकमत्कुणयूकादंशादीनांशकटपूर्णवधेकृमिकीटपतंगपिपीलिकाभ्रमरदंशमक्षिका
दीनांसहस्रवधाभ्यासेचषाण्मासिकंशूद्रहव्रतं ॥ दशधेनुदानंवा ॥ परिमाणाधिक्येप्रायश्चित्ताधिक्यं ॥ इतोल्पपरिमाणवधेमलिनीकर
णत्वात्त्र्यहतप्तयावकपानं ॥ अम त्याल्पेतद्वधेघुणादिजंतुवधेचकिंचिद्देयम् ॥ अष्टमुष्टिमितधान्यंकिंचित् ॥ ततोप्यल्पेक्षुद्रतमेअनस्थि
जंतोश्चप्राणायामाः ॥ फलपुष्पधान्यांतरसंजातप्राणिवधाभ्यासेदिनमेकंघृताहारःक्षत्रियादीनांपादपादहानिः ॥ स्त्रीणामर्धं ॥ गौडास्तु
कृकलासादिसहस्रवधेजलूकादिशकटवधेचतप्तकृच्छ्रं ॥ अभ्यासेप्रागुक्तमित्याह ॥ मार्जारगोधानकुलमूषकमंडूककुक्कुटचाषकाकोलूक
श्वसर्पादीनांप्रत्येकंवधेपादकृच्छ्रं ॥ त्रिरात्रंक्षीरपानंवा ॥ एकवर्षवत्सदानंवा ॥ समुद्रगानदीस्नानं ॥ योजनगमनंवायथार्हंयोज्यं ॥ मत्याद्वि
गुणं ॥ अभ्यासेआवृत्तिःमत्याभ्यासेकार्यं ॥ समुदितवधाभ्यासेषाण्मासिकशूद्रवधव्रतं ॥ दशधेनुदानंवा ॥ अत्रकपालधारणादिकंनास्ति
॥ कोकिलाकपोतशुककपिंजलटिट्टिभखंजरीटानांपुरुषमात्रवधेप्येतदेव ॥ गजवधेपंचनीलवृषभदानं ॥ हयवधेतुवरवस्त्रयुग्मं ॥ उष्ट्रेगुं
जाभारःस्वर्णवागुंजामितं ॥ खरेवृषएकवर्षवत्सोवा ॥ अजामेषयोरप्येवं ॥ अत्राभ्यासेत्रिरात्रंउपवासोपि ॥ अत्यंताभ्यासेसप्तरात्रोपवास
श्च ॥ हंससारसपारावतमयूरचक्रवाकबलाकाविषजकंकश्वाविट्कारंडवश्येनभासराजपक्ष्यादिषुगौर्देया ॥ गृध्रकाकोलूककपोतकुक्कुट
वृहत्पक्ष्यादिषुत्रिवर्षोवत्सः ॥ शुकचाषखंजरीटचावकसारिकादिषुद्विवर्षवत्सः ॥ टिट्टिभतित्तिरकारंडवचटकादिषुक्षुद्रपक्षिषुएकवर्षोवत्सः
॥ क्रव्यादव्याघ्रसृगालादिवधेवानरहंसश्येनकंकगृध्रादिषुजलचरबलाकादिपक्षिषुस्थलचरकाकादिषुमासेमयूरेचमत्यकंवधेधेनुर्देया

SGDF
Sri Gangadhar... Digital Foundation

॥अक्रव्यादहरिणादिमृगेषुखंजरीटादिपक्षिषुचवत्सतरीदेया॥सर्पादिसरीसृपेषुलोहदंडस्तीक्ष्णोभयाग्नः॥यद्वा॥शुकेषुद्विवर्षोवत्सः
क्रौंचेत्रिवर्षः॥महिषादिवधेवत्सतरी॥वराहेघृतकुंभः॥तित्तिरौतिलद्रोणः॥नपुंसकमृगपक्ष्यादिवधेमाषमितंसीसपलालभारोवा॥अ-
न्नदानाशक्तौतुस्मृत्यर्थसारे॥गजाश्वोष्ट्रखरगोरगवयऋक्षमहिषमेषादिष्वमत्याप्रत्येकंवधेसार्धकृच्छ्रः॥समस्तवधेचांद्रं॥मत्याप्रत्ये-
कंवधेपिचांद्रं॥मत्यासमस्तवधेत्वावृत्तिश्चांद्रस्य॥हरिणसारंगरुरुवराहसिंहगंडकव्याघ्रमहामत्स्यग्राहशिशुमारादिष्वमत्याप्रत्येकं
कृच्छ्रः॥समस्तवधेकृच्छ्रद्वयं॥मत्याप्रत्येकंवधेचैवं॥समस्तवधेचांद्रं॥श्ववृकवानरजंबूकविड्वराहादिषुअमत्याप्रत्येकंत्रिरात्रंसमस्तवधे
कृच्छ्रः॥मत्याप्रत्येकंवधेचैवं॥समस्तवधेद्विगुणं॥मार्जारसर्पाजगरडुंडुभनकुलमंडूकमूषककर्कटशलभसेधागोधाशल्यककूर्मशशा
दिष्वमत्याप्रत्येकंवधेपादकृच्छ्रः॥समस्तवधेत्वर्धकृच्छ्रः॥मत्याप्रत्येकंवधेचैवं॥समस्तेवधेकृच्छ्रः॥हंसादिष्वमत्याप्रत्येकंवधेकृच्छ्रः॥गृ-
ध्रादिषुपादन्यूनः॥शुकादिष्वर्धकृच्छ्रः॥मत्याद्विगुणं॥टिट्टिभादिषुपादः॥समस्तवधादौद्विगुणं॥हरिणादिषुहंसादिषुचहत्वबहुत्वे-
प्रत्येकंत्रिरात्रं॥श्वादिषुगृध्रादिषुचैवं॥गजादिषुप्रतिपुरुषकृच्छ्रः॥मार्जारादिशुकादिषुचप्रत्येकमुपवासः॥टिट्टिभादिषुहंसादिषुप्र
तिपुरुषंनक्तं॥मृतप्रायेतुगजादिषुअमत्याप्रत्येकंवधेत्रिरात्रं॥हरिणादिषुद्विरात्रं॥खरादिषुचतुर्थकालाहारः॥मार्जारादिषूपवासः॥गृ
ध्रादिषुनक्तं॥शुकादिष्वेकभक्तं॥टिट्टिभादिजलेप्राणायामः॥अविज्ञातसर्वमृगपक्षिषुत्रिरात्रमिति॥इदंसर्वंदेशकालजातिशक्तिगुणा
द्यपेक्षयागुरुलघुविषयेयोज्यम्॥ ॥इतिस्त्रीशूद्रादिवधन्यहिंसायांचप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथद्रुमादिछेदनप्रायश्चित्तं॥ ॥हस्तगुल्म

SGDF

लतागुच्छक्षुपप्रतानौषधिवीरुधांफलपुष्पादिभिरुपयोगिनीनांयज्ञाद्यदृष्टार्थंविनाच्छेदेशतगायत्रीजपःतत्रवृक्षाःपिप्पलाशोकाम्रपन
साद्याःगुल्मामालत्यादयः॥लताद्राक्षादयः॥गुच्छाःकुरंटकादयः॥क्षुपाःकरवीरादयः॥प्रतानाःसारिवादयः॥औषध्यःशाल्यादयः॥वीरु
धोगुडूच्याद्याः॥इदकामतोऽसकृच्छेदेकामतःसकृच्छेदेच॥ग्राम्यारण्यौषधि छेदनात्यंताभ्यासेत्वहुदिवागोपरिचर्यांकृत्वारात्रौक्षीरंपीत्वास्व
पेत्॥कामतोऽभ्यासेऽकामतोत्यंताभ्यासेचवृक्षलतादिविषयेप्यर्धकृच्छ्रः॥फलवतांच्छेदेप्राजापत्यं॥कृष्याद्युपकरणादिदृष्टार्थंच छेदे
तुनदोषः॥महाफलप्रदानांनारिकेलादिवृक्षाणांकामतः छेदनात्यंताभ्यासेसंवत्सरव्रतं॥सकृच्छेदेतूक्तद्विगुणजपः॥एवंचैत्यश्मशान
सीमापुण्यस्थानदेवालयस्थेवृक्षेऽन्यस्मिन्नपिचतुष्पथस्थेमहाछायावृक्षेप्रख्यातवावृक्षे छिन्नेद्विगुणजपः॥प्राजापत्यंचबोध्यं॥ शू-
द्रस्यतुदंडानुसारेणजपस्थानेद्विरात्रोपवासादिकल्प्यं॥इत्यां छिन्नवृक्षादेरग्रहणविषयं॥ छित्वापरिग्रहणेतुदंडाधिक्यदर्शनात्प्राय-
श्चित्तातिरेकोबोध्यः॥कामतोत्यंताभ्यासेवृक्षादौसर्वत्रचान्द्रादिष्वेकम्॥ ॥इतिद्रुमच्छेदप्रायश्चित्तानि॥ ॥प्रसंगाच्छ्वादिदंशेप्रायश्चि
त्तं॥ ॥श्ववृकसृगालखरोष्ट्रविड्वराहकाककुक्कुटवानरपुंश्चलीक्रव्यादनराश्वैर्नाभेरधइषद्दष्टोविप्रोजलेप्राणायामत्रयंकृत्वाघृतंप्राश्यशुद्ध्य
ति॥अत्रघृतप्राशनंभोजनस्थाने॥तेनाहारांत रनिवृत्तिः॥अत्रसरुधिरदंशेषोडशप्राणायामाः॥आपोहिष्ठेत्यादिभिःस्नानंचाधिकं॥अति
गाददंशेसमुद्रगायांनद्यांप्राणायामशतमन्यत्पूर्ववत्॥अत्रशक्तौसत्यांब्रह्मचारिणस्त्रिरात्रंसायंदुग्धपानमेव॥गृहस्थस्यद्विरात्रं॥अग्निहो
त्रिणएकाहं॥नाभेरूर्ध्वंदंशेइदमेवद्विगुणं॥मुखदष्टस्यत्रिगुणं॥मस्तकेदंशेचतुर्गुणं॥मार्जारमूषकनकुलाजमहिषीहीनजात्यारण्यमृगै-

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

श्वदष्टेदशप्राणायामाः॥नाभेरधईषदृष्टस्यपंच॥क्षत्रियादौपादपादन्यूनं॥शूद्रस्यामंत्रकप्राणायामाः॥उपवासादेवशूद्रस्यशुद्धिरि
त्यन्ये॥स्त्रीणांतुश्वादिदंशेस्नात्वोदितस्यनक्षत्रचंद्रादेर्दर्शनात्शुद्धिः॥ कृच्छ्रादिव्रतस्थायांदशेतुत्रिरुपवासपूर्वकंचतुर्थेयावकभोजनम्
॥ततोव्रतशेषसमाप्तिः॥व्रतस्थस्यपुंसोप्येवमेव॥जपाद्याधिकप्राणायामादिकंच॥रजस्वलायाःश्वादिदंशेतुएकोपवासस्तुपवासपंचक
वाकृत्वाषष्ठेपंचगव्यपानं॥नाभेरूर्ध्वंतुप्रागुक्तक्रमेणद्वित्रिचतुर्गुणंबोध्यं॥अत्यसमर्थस्यदिवादंशेआनक्षत्रादभोजनं॥रात्रिदंशेआसू
र्याद्भोजनंगायत्रीशतजपोवा॥यदातुश्वादिदंशजेवाशस्त्रघातादिजेवाव्रणेकृमयउत्पद्यंते॥तदागोमूत्रगोमयाभ्यांत्रिसंध्यंस्नानंत्रिरा
त्रंपंचगव्यपानंच॥नाभेरूर्ध्वंकंठादधःषड्रात्रं॥शिरोव्रणेकृमिषुकार्यं॥युगपदनेकव्रणेषुकृमिसंभवेसांतपनंवृषभश्चदक्षिणा॥इदंच
श्वादिदंशनिमित्तप्रायश्चित्तसहितमेव॥शस्त्रादिव्रणेकृमिदर्शनेतुकेवलमेवैतत्॥क्षत्रियादीनांपादहानिः॥अन्यव्रणेषुकृमिदोषेतु
उपवासहिरण्यदानकृच्छ्रैःशुद्धिः॥ ॥इतिश्वादिदंशकृमिव्रणादिप्रायश्चित्तानि॥शास्त्रोक्तोपायार्जितादर्थांतरेणोपजीवनंनिंद्यार्थ
जीवनं॥तत्रचांद्रायणादिष्वेकत्रैमासिकंवाजातिशक्त्याद्यपेक्षया॥नास्तिक्यंवेदनिंदनंतेनजीवनंचपरलोकोनास्तीत्यभिनिवेशश्च॥तस्मि
न्सकृत्कृतेकृच्छ्रः॥तेनजीवनेऽतिकृच्छ्रः॥अज्ञानतोर्धं॥ज्ञानतो ऽभ्यासेचांद्रादिष्वेकं॥अत्यंताभिनिवेशेनबहुकालाभ्यासेग्रीष्मवर्षाहे
मंतर्तुषुक्रमेणातपाभ्रावकाशजलशयनानि॥पंचवर्षंप्रतिगृहेषुभैक्ष्यंवा॥ ॥अथव्रतलोपेब्रह्मचारिणःप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रब्रम्हचारि २९
णःपुंस्त्वमैथुनरूपः॥सर्वसाधारणस्तुदेवताराधनाद्यर्थंगृहीतव्रतलोपः प्रायश्चित्तार्थप्रक्रांतव्रतकृच्छ्रादिव्रतच्युतिश्च॥किंचिद्व्रतसं-

कल्पत्यागश्च॥संकल्पितस्नातकव्रतादेर्मिथ्याकरणंच॥शिष्टाप्रतिषिद्धस्यभोजनव्यतिरेकेणमयाजलंनपातव्यमित्यादिनियमत्या
गश्च॥तत्रकालदेशशक्तिबहुत्वाल्पत्वादिकंपर्यालोच्योपपातकसामान्यप्रायश्चित्तानियोज्यानि॥अवकीर्णतारूपेब्रह्मचर्यादिव्रतलो
पेतूच्यते॥तत्रगुरुतल्पतत्समानेतरांस्त्रियंगत्वानैर्ऋतंदैवतेनकाक्षेणगर्दभेनपशुनारण्येचतुष्पथेरात्रौलौकिकाग्नौपाकयज्ञधर्मेणा
श्वलायनादिगृह्योक्तपशुकल्पतंत्रेणेष्ट्वातस्याजिनमूर्ध्ववालंपरिधायत्रिषवणस्नायीलोहितपात्रःस्वकर्माचक्षाणःसप्तगृहेभैक्ष्यंकुर्व
न्एकवारभोजीवर्षेणशुद्ध्येत्॥एकमशक्तौनैर्ऋतंचरुंनिरूप्यपक्त्वाकामायस्वाहा॥कामकामायस्वाहा॥नैर्ऋत्यैस्वाहा॥रक्षोभ्यःस्वा
हा॥देवताभ्यःस्वाहेतिहुत्वाहोमशेषंसमाप्योक्तमब्दव्रतंचरित्वाशुद्ध्येत्॥इदमश्रोत्रियविप्रपत्न्यांश्रोत्रियवैश्यपत्न्यांचज्ञेयं॥यदातुगुण
वत्योःश्रोत्रियपत्न्योर्विप्रक्षत्रियस्त्रियोरवकीर्णीतदात्रिवार्षिकंचव्रतंहोमश्च॥अमत्यावकीर्णत्वेईषद्व्यभिचारिण्यांचतत्त्वेवार्षिकव्रतंविष
येषाण्मासंब्रह्महव्रतंवीरवासाश्चरेत्॥द्विवार्षिकादिविषयेत्वमत्यार्धं॥अत्यंतव्यभिचरितशूद्रायांसचेलस्नातस्योदकुंभदानं॥तादृक्वै
श्यायांचतुर्थकालाहारोविप्रांभोजयेत्॥तृणभारंचगोभ्योदद्यात्॥तादृक्क्षत्रियायांत्रिरात्रोपोषितेनघृतपात्रंदेयं॥तादृग्विप्रायांषडु
पवासागोदानंचकार्यं॥गोष्ववकीर्णस्यपलालभारसीसमाषयोदानं॥स्त्रीसंभोगमंतरेणमत्यारेतोविसर्गेब्रह्मचारिणोनैर्ऋतयागमा
त्रं॥दिनेस्वप्नेरेतोविसर्गेचैवं॥कृच्छ्रचांद्रायणादिव्रतेषुअतिदिष्टब्रम्हचर्येषुरेतस्कंदनेप्येवं॥रात्रिस्वप्नेरेतस्कंदनेब्रह्मचारीस्नात्वार्
कमर्चयित्वापुनर्मामैत्वृचोजपेत्॥गायत्रींवात्रिर्जपेत्॥अष्टशतगायत्रीजपइत्यन्ये॥वानप्रस्थयत्योर्मत्याब्रह्मचर्यलोपेपराकत्रययुक्त

SGDF
Sri Gangeshwari Digital Foundation

प्रा· मवकीर्णिव्रतं॥मत्वाकृच्छ्रत्रयम्॥ ॥अथप्रसंगादुच्यतेब्रह्मचारिणःप्रायश्चित्तं॥ ॥ब्रह्मचारिणअनातुरस्यगुरुशुश्रूषादिगुरुतर शो·
३० कार्यव्यग्रतयासप्तरात्रंभैक्ष्यस्याग्निकार्यस्यवालोपे॥कामावकीर्णोस्म्यवकीर्णोस्मिकामायस्वाहा॥कामावपन्नोस्म्यवपन्नोस्मिका
मकामायस्वाहा॥इत्याभ्यामाज्याहुतीहुत्वा॥समासिंचंतुमरुतःसमिंद्रःसंबृहस्पतिःसमायमग्निःसिंचत्वायुषाचबलेनचेत्येतेनोपतिष्ठे
त्॥अव्यग्रतयाह्यलोपेऽवकीर्णव्रतम्॥अन्येसप्तरात्रमवकीर्णिव्रतमित्याहुः॥मणिवासोगवादीनांप्रतिग्रहेअष्टसहस्रगायत्रीजपः॥उप
नयनोत्तरंदिनचतुष्टयव्रतमध्येमेखलायज्ञोपवीतदंडादीनांनाशेवस्त्रसूत्रांतरंवाधृत्वामनोज्योतिरित्यादिमनोलिंगाभिस्त्वमग्नेव्रतपा
आसीत्यादिव्रतलिंगाभिश्चतस्रआज्याहुतीर्हुत्वोपनयनोक्तविधिनाधारयेत्॥असंभक्ष्यभोजनेसुप्तोदितेसुप्तास्तमितेचवांतेदिवास्व
पेनग्नस्त्रीप्रेक्षश्मशानक्रमणहयाद्यारोहणपूज्यातिक्रमेषुचैतैर्जुहुयात्॥यज्ञोपवीतंविनातदन्यथावाकृत्वाभोजनेविण्मूत्रोत्सर्गेवागा-
यत्र्यष्टसहस्रजपः॥पानेत्रिःप्राणायामाः॥फलादिभक्षणेषट्॥भोजनमेहनयोरप्येवमित्येके॥सूर्योदयस्वापिनोदिवोपवासोदशाधि
कसहस्रगायत्रीजपः॥अस्तमयस्वापिनस्तुरात्र्युपवासोत्तरदिनेप्रागुक्तजपइत्यन्ये॥स्थावरजंगमवृक्षवल्मीकपशुसरीसृपादिप्राणि
वधेकूष्मांडीभिर्होमः॥यज्ञोपवीतमेखलाजिनदंडानांलोपेव्याहृतिहोमंषट्प्राणायामांश्चकृत्वापुनर्धारयेत्॥संध्याग्निकार्यलोपे-
स्नात्वाऽष्टसहस्रगायत्रीजपः॥भिक्षाटनमकृत्वास्वस्थस्यैकान्नाशनेऽष्टशतजपः॥भिक्षायांतुक्वचिदेकान्नाशनेनदोषोन॥शौचाचम ३०
नसंध्याभिक्षाग्निकार्यकौपीनमेखलाजिनलोपेशूद्रादिस्पर्शेछत्रपादुकाभ्यंगोद्वर्तनानुलेपांजनजलक्रीडाद्यूतनृत्यगीतवाद्याद्यभि

SGDF
Sri Gangadhar Digital Foundation

रितिपारखंडादिसंभाषणपर्युषितभोजनादिकरणेसकलदोषपरिहारार्थंकृच्छ्रत्रयंमहाव्याहृतिहोमश्च॥बहुकालबहुतरधर्मलोपेतंबोधि
येतिमंत्रस्यशिवालयेलक्षजपः॥गुरुशुश्रूषाद्यल्पलोपेऽष्टशतजपः॥मधुमद्यमांसलशुनभक्षणेकृच्छ्रं॥मत्यापराकः॥अभ्यासेद्विगुणं
पुनरुपनयनंच॥ततश्चारब्धव्रतस्यसमापनं॥मद्यग्रहणंक्षत्रियादिविषयं॥तदेकनाश्यरोगाद्यर्थंमध्वादिकंगुरूच्छिष्टंकृत्वाभोक्तव्यं॥
ततोरोगनिवृत्तौहंसः शुचिषदित्यादित्यमुपतिष्ठेत्॥मध्वादेरकामतोभक्षणेदोषोन॥गुर्वाज्ञाविघातेगुरोःप्रतिकूलाचरणेचस्नात्वाप्रणिपा
तादिनागुरुंप्रसाद्यगतकोपदुःखंकृत्वाशुद्ध्येत्॥एतदज्ञानपूर्वकंसकृदपराधे॥अन्यत्रात्यंताभ्यासेपितृविषयेब्रह्महत्यावत्॥ब्रह्मचारिणो
यतिव्रतिनोश्चमासिकादिप्रेतश्राद्धभोजनेत्रिरात्रमुपवासश्चचतुर्थेनक्तंप्राणायाम त्रयंचपंचमदिनेघृतप्राशनंच॥अनापदितुकार्यं॥
एकोपवासःपंचगव्यंच॥अभ्यासेतप्तकृच्छ्रादि॥शूद्रान्नभोजनेपराकः॥क्षत्रियोच्छिष्टभोजनेस्नात्वाऽष्टशतजपोद्वादशदिनमुपवास
श्च॥उच्छिष्टमन्नंतद्भोजनोत्तरंपाकपात्रेऽवशिष्टं॥वैश्यशूद्रोच्छिष्टेधिककल्प्यम्॥चोरव्याघ्रादिभयाकुलदेशेमहांधकाररात्रौगुरुणास्व
कार्यार्थंप्रवेषितःशिष्योदैवात्मृतश्चेत्गुरोःकृच्छ्रत्रयं॥सर्वत्रारोग्यार्थमौषधपथ्यान्नदानेनतदर्थंक्रियमाणयत्नेर्वागोब्राह्मणादिप्राणि
मृतौनकश्चिद्दोषइतिप्रासंगिकःसर्वहिंसापवादः॥ ॥इतिव्रतच्युतिप्रायश्चित्तानि ॥ ॥अथाभिशंसिप्रायश्चित्तं॥ ॥यस्तुविप्रोविप्रंमहा
पातकादिनामिथ्याअभिशंसेत्॥अनेनब्रह्महत्यादिकंगोहत्यादिवाकृतमितिसंव्यवहर्तृजनान्प्रतिमिथ्याब्रूयात्समासमंबुभक्षोनियतेंद्रि-
यःशुद्धवतीमंत्रजपशीलःशुद्ध्येत्॥इदमुपपातकाभिशंसनाभ्यासेमहापातकस्यसकृदभिशंसनेचक्षत्रियाद्यभिशंसनेविप्रस्यार्धंर्धहानिः

SGDF
Sri Gangeshwar ... Foundation

॥ यदाक्षत्रियादयोविप्रमभिशंसंतितदातेषांद्वित्रिचतुर्गुणं॥ शूद्रस्यजपस्थानेऽमंत्रकप्राणायामाःसत्याभिशंसनेसर्वव्रततदर्धं॥ अतिपातकाभि
थ्याभिशंसिनामुक्तमासव्रतंपादोनं॥ अनुपातकाभिशंसिनाततोन्यूनं॥ उपपातकेसकृदभिशंसनेततोन्यूनं॥ उपपातकाभिशंसनाभ्यासे
मासव्रतमुक्तं॥ प्रकीर्णकेषुसकृदभिशंसनेततोपिन्यूनं॥ अतिपातकादिष्वभ्यासेकिंचिदधिकमूह्यम्॥ अथमिथ्याभिशस्तस्यमहापातके
षुकृच्छ्रं॥ अतिपातकादिषुपादपादह्रासः॥ मिथ्याभिशस्तस्यवर्षपर्यंतंप्रायश्चित्ताकरणेमासमंबुभक्षिता॥ तत्रसार्द्धकृच्छ्रद्वयं॥ महापा
पाभिशस्तस्यवर्षान्तरंद्विमासंतत्रपंचकृच्छ्राः॥ गुरुविषयेकामतोमिथ्याभिशंसनावृत्तौपंचवर्षविप्रकुलेभैक्ष्याचरणंसंवत्सरंवाषण्मासंवा
गवानुगमनं॥ अत्राभ्यासाभिनिवेशादितारतम्येनव्यवस्था॥ ॥ इतिअभिशंसिमिथ्याभिशस्तयोःप्रायश्चित्तानि॥ ॥ अथसुतविक्रयेप्रा
यश्चित्तं॥ ॥ स्वत्वधनंगृहीत्वादास्यार्थंकन्यापुत्रादेर्दानं॥ एवंभार्याविक्रयेप्यूह्यं॥ तत्रकन्याविक्रयेदेवगृहेप्रतिश्रयोद्यानारामपुष्करिणी-
सभाप्रपापुण्यसेतुविक्रयेसुकृतविषयेचचांद्रादिष्वेकं॥ अथवात्रैमासिकं॥ आपदितप्तकृच्छ्रः॥ अत्यंतापदिसांतपनं॥ पुत्रविक्रयेचसर्वद्वि
गुणं॥ एकपुत्रस्यानापदिकामतःसुतविक्रयेचत्रिषवणस्नायीअधःशायीचतुर्थकालाशीवत्सरेणशुद्ध्यति॥ ईदृशकन्याविक्रयेतदर्धेनशु-
द्धिः॥ कामतोनापदिअनेकपुत्रस्यकृतविक्रयेचांद्रं॥ आपद्येकपुत्रस्यकामतःकृतविक्रयेचांद्रद्वयं॥ ॥ इतिपुत्रकन्याविक्रयप्रायश्चित्ता-
नि॥ ॥ कृतविक्रयोत्तरंधान्यपुष्पपशुस्तेयइतिउपपातकगणेपठितंतत्प्रायश्चित्तंस्तेयप्रकरणएवोक्तं॥ ॥ अथयाज्ययाजनेप्रायश्चि
त्तं॥ ॥ तत्रव्रात्ययाजकोव्रात्योपनेताव्रात्याध्यापकःअहीनयाजकःशूद्रांत्येष्टिकर्मयाजकोवेदविप्लावीतस्करेतरशरणागतत्यागीतस्क

रक्षकः॥ वशीकरणोच्चाटनादिरूपाव्यभिचारकर्ताचामत्याकृच्छ्रंसांतपनातिकृच्छ्रेषुत्रिषुयथायोग्यंकृच्छ्रसमुदितंकामतश्चांद्रमेकंकुर्यात
आततायीविषयाभिचारेनदोषः॥ व्रात्यलक्षणंप्रागुक्तं॥ द्विरात्रादिद्वादशाहांतोहर्गणोयज्ञोहीनः॥ मत्याव्रात्यस्योपनयनाध्यापनया
जनेषूद्दालकव्रतं॥ मत्यासर्वेष्वेवंवा॥ उद्दालकव्रतंचव्रात्यप्रकरणउक्तं॥ विप्राद्यंत्येष्टिकर्मसुलोभात्याजनेक्रमेणकार्यातिकृच्छ्रतप्तकृ
च्छ्राः॥ अभ्यासेद्विगुणं॥ अत्यंताभ्यासेत्रिगुणं॥ शूद्राद्ययाज्ययाजनेतत्पौरोहित्येतदध्यापनेचामत्याचांद्रादिष्वेकमशक्तौकृच्छ्रं॥:
मत्यात्रैमासिकं॥ अभ्यासेद्विगुणादि॥ कामतोत्यंतशूद्रयाजनाभ्यासेग्रीष्मवर्षाहेमंतेषुक्रमेणपंचतपोऽभ्रावकाशजलशयनानिकु-
र्यात्॥ गोमूत्रयावकाशनंच॥ अकामतोभ्यासेतल्लब्धसर्वद्रव्यत्यागेनदशसहस्रप्राणायामाभ्यासेनशुद्ध्यति॥ परिवेदकादियाजने
प्येवं॥ सर्वत्रलब्धद्रव्यत्यागपूर्वकमेवैतत्प्रायश्चित्तानुष्ठानं॥ एवंपर्वचांडालश्रोत्रसावकाशाद्यनध्यायेषुअध्ययनमशुचिनाध्ययनं-
वानिषिद्धाध्ययनंनिषिद्धाध्यापनंचवेदविप्लावनंतत्राद्येमत्यात्रिरात्रमुपवासः॥ अभ्यासेकृच्छ्रं॥ अत्यंताभ्यासेकृच्छ्रत्रयं॥ कामतोत्यं
तानवच्छिन्नाभ्यासेसंवत्सरंयवौदनभोजनं॥ एतदेवगर्हिताध्यापकयाजकयोर्दक्षिणात्यागमात्रमधिकं॥ स्मृतिधर्मशास्त्रव्याख्यानेऽधीते
चतदर्धं॥ नित्यानध्यायेष्वध्ययनेयावदधीतंतावज्जलेऽघमर्षणवत्स्वाध्यायंजपेत्॥ अशक्तौजलेस्थित्वाजपमात्रं॥ अत्यशक्तःस्थलेजपेत्
॥ मत्याप्रत्यनध्यायमुपवासः॥ अशुचिनाध्ययनेचैवं॥ नैमित्तिकानध्यायेष्वध्ययनेचाप्येवं॥ दुर्बोधस्यतदर्धं॥ काककुक्कुटमूषकमंडूकादेरंत
रागमनेनक्तं॥ तावदध्ययनविरामश्च॥ गवाश्वमहिषादिपशुस्त्रीशूद्राद्यंतरागमनेतूपवासः॥ मार्जारसर्पनकुलपंचमत्स्यादेरंतरागमनेत्रिरात्र

SGDF
Sri Gurgaon ... Foundation

प्रा·
३२ सुपवासस्त्रिषवणस्नानंच॥जानुभ्यांग्रामांतरगमनंवा॥श्ववृकसृगालवानररजकादीनामंतरगमनेकार्यं॥खरवराहोष्ट्रादिचांडा श्रीः
लसूतिकोदक्याशवादेरंतरगमनेकात्रयं॥गोरगवयाजादिब्रह्मोक्तनास्तिकादेरंतरागमनेत्रैमासिकं॥शशमेषश्वपाकादिगमनेषाण
मासिकं॥गजगंडसारव्याघ्रमहापातकीकृतघ्नादिगमनेकृच्छ्राब्दं॥तावत्प्रा यश्चित्तकालमनध्ययनंच॥अमत्यासर्वत्रार्धं॥केचिदंतराग
मनेसर्वत्रतदानीमेवानध्ययनंविरामेप्रायश्चित्तंनेत्याहुः॥ ॥इत्ययाज्ययाजनादिप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथपितृमातृसुतत्यागेप्रायश्चित्तं
॥अपतितानांपितृमातृगुरूणांगृहान्निष्काशनंहिंसः॥तत्रमत्यातत्कर्तुश्चांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥जातिशक्तिगुणाभ्यासादिकापेक्ष
यायोज्यं॥मत्याभ्यासेमासंषष्ठान्नकालतामासंसंहिताजपोवाऽधिकः॥भार्यासुतत्यागेप्येवं॥मातुस्तुसर्वदोषेप्यत्याज्यत्वेवसर्वथार-
क्षणीयत्वात्॥इतिपित्रादित्यागप्रायश्चित्तानि॥ ॥अनंतरंतडागारामविक्रयेइत्युपपातकंपठितंतत्प्रायश्चित्तंतुसुतविक्रयप्रसंगेउक्तं
वेदितव्यं॥ ॥अथकन्यादूषणेप्रायश्चित्तं॥ ॥तच्चांगुल्यादिनातस्याःक्षतयोनित्वकरणंमिथ्यातद्दोषख्यापनंच॥तत्रसुवर्णानांकन्या
दूषणेचांद्रंत्रैमासिकंवा॥अनुलोम्येनासवर्णकन्यादूषणेमासंपयःपानंकार्यंवा॥प्रतिलोम्येतुक्षत्रियवैश्ययोःकृच्छ्राब्दंग्रीष्मवर्षाहेम
तेषुक्रमेणातपाभ्रावकाशजलाशयपूर्वकंमासंयावकपानंवा॥शूद्रस्यतुविप्रादिकन्यादूषणेवधएव॥अत्यंताभ्यासेसवर्णस्यापिकृ-
च्छ्राब्दं॥सोमविक्रयीवृषलीपतिःकौमारदारत्यागीशूद्रयाजकोगुरोः॥प्रतिहंतासुराभिन्नेमद्यपोब्राह्मणघ्नात्तिघ्नःकूटव्यवहारीमित्रध्रु ३२
क्शरणागतघातीप्रतिरूपवृत्तिश्चैतेऽमत्याप्रवृत्तास्त्रैमासिकंव्रतंकुर्युः॥मत्याषाण्मासिकं॥अभ्यासेकृच्छ्राब्दं॥ ॥इतिकन्यादूषणा-

SGDF

दिप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथक्रमप्राप्तपरिवेदकयाजनादौप्रायश्चित्तं॥ ॥परिवेदकयोजने१तस्मैकन्यादाने२गुरौकौटिल्ये३आत्मा
र्थपाकारंभेचमद्यपायाःस्वस्त्रियाअपिउपभोगरूपेमद्यपस्त्रीनिषेवणेदेवताऽराधनाद्यर्थगृहीतव्रतलोपेन्यस्मिन्व्रतलोपेचैतेषूपपात
केषुचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥ ॥इतिपरिवेदकयाजनादिप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथस्वाध्यायाग्निसुतत्यागेप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रात्यंताप
दिस्वल्पकालमधीतवेदत्यागेकार्यं॥अधिककालेऽतिकृच्छ्रं॥ततोप्यधिकेपराकः॥मासोत्तरवेदत्यागेचांद्रं॥यदातुधनार्जनाद्यासक्त्या
असच्छास्त्राभ्यासकुटुंबलालनाद्याकुलतयाचिरकालंवेदंत्यजतितदाचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥नास्तिक्याद्व्यसनासक्त्यावावेदत्या-
गेब्रह्महत्यासमः॥तथानास्तिक्यादग्नित्यागेमासद्वयेजातेकार्यंकृत्वापुनःसंधानं॥मासचतुष्टयेतिकृच्छ्रः॥षण्मासत्यागेपराकः॥तदू
र्ध्वंचांद्रादिष्वेकं॥संवत्सरादूर्ध्वंत्रैमासिकंद्वैमासिकंवायदात्वालस्यादिनात्यजतितदाद्वादशाहातिक्रमेत्र्यहउपवासाः॥मासातिक्रमेद्वाद
श॥संवत्सरातिक्रमेमासोपवासोमासंपयोभक्षणंवाप्रमदादिनातत्त्यागेतुआत्रिरात्रात्द्वादशप्राणायामाः॥आषड्रात्राच्चतुर्विंशतिः॥आ
द्वादशरात्रात्पंचाशत्॥आविंशतिरात्राच्छतंप्राणायामाः॥आत्रिंशद्रात्रादुपवासः॥आषष्टिरात्रात्त्रिरात्रं॥आसंवत्सरात्कार्यं॥अतःपरंप्र
त्यब्दंकार्यं॥सर्वत्रयावत्कालमहोमीतावद्द्रव्यंतंडुलादिदेयं॥प्रमादभिन्नविषयेतुसंवत्सरादूर्ध्वंअग्नित्यागेचांद्रं॥द्विवर्षेत्यागेचांद्रंसोमा
यनंच॥चांद्रद्वयंवा॥त्रिवर्षोर्ध्वंसंवत्सरंकृच्छ्राचरणंगोदानंचकृत्वापुनराधानं॥संस्काराद्यकरणरूपेविभवेसत्यरक्षणरूपेचसुतत्यागेचां
द्रादिष्वेकं॥ ॥इतिस्वाध्यायाग्निसुतत्यागप्रायश्चित्तानि॥पातित्यादित्यागकारणाभावेपिपितृव्यमातुलादिरूपबांधवेसहसंभाष

SGDF
Sri Gargeshwari ... Foundation

ह भोजनादिवर्जनरूपेशक्तौसत्यांपालनाद्यकरणरूपेचबांधवत्यागेभार्यायाःवेश्यात्वकरणेनजीवनरूपेस्त्रीधनोपजीवनकरणेचस्त्रिया
जीवनेहिंसयाजीवनेवश्याद्यर्थौषधीभिःजीवनेजालवडिशादिविधानरूपेनिलेक्ष्वादिपीडनयंत्रप्रवर्तनरूपेचहिंस्रयंत्रप्रवर्तनेमृगयाद्यू
ताद्यष्टादशव्यसनेषुचचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवाअत्यंताभ्यासेद्यूतेमृगयायांचपंचवार्षिकव्रतं॥अनृतवादीतस्करोराजभृत्योवृक्षारोपण
वृत्तिर्गरदोग्निदोहयगजरथारोहणजीवीरंगोपजीवीश्वगणिकःशूद्राध्यापकोवृषलीपतिर्मांडीकःश्ववृत्तिर्ब्रह्मजीवनिक्षत्रोपजीवीचि-
कित्सकोदेवलकोराजपुरोहितः॥कितवोमद्यपःकूटकारकोपत्यनरपशुविक्रेतापाखंडयागभोज्यान्नाशीचेत्येतेब्राह्मण्यमिच्छंतोलब्ध
द्रव्यंत्यक्त्वात्रैमासिकंकुर्युः॥बहुकालाभ्यासेसंवत्सरंचतुर्थकालाहारः॥तत्रश्वगणिकःश्वगणजीवी॥मांडीकस्तूर्यादिजीवीबंदीवा॥श्ववृ
त्तिर्नीचसेवकःब्रह्मजीवीमूल्येनद्विजकर्मकर्ता॥द्रव्यग्रहणेनपरहास्यकरणरूपेदासीभवनरूपेआत्मविक्रयेशूद्रसेवारूपेप्रेष्यत्वेहीनजा-
तिषुमैत्रीरूपेहीनसख्येचचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥बहुकालंशूद्रसेवायांचतुर्थकालेमितभोजनंत्रिकालस्नानाभ्यांत्रिवर्षेणशुद्धिः
समुद्रयानेब्राह्मणन्यासहरणेसर्वपण्यव्यवहारेभूम्यनृतेचशूद्रसेवावत्उत्तमाजातिसख्यविघटनेउपोष्यपरदिनेपयःपारणं॥अकृतेस
वर्णविवाहस्यहीनवर्णविवाहेहीनयोनिनिषेवणंसाधारणस्त्रीसंज्ञकेवेश्यादिसंभोगश्च॥तत्राद्येचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥सकृदमति
पूर्वकवेश्यादिगमनेप्राजापत्यं॥द्विरावाभ्यासेकामतश्चसकृद्गमनेसप्तरात्रंसमकुशोदकपानंमतिपूर्वकाभ्यासेचांद्रं॥अत्यंताभ्यासेत्रै ३३
मासिकं॥रेतःसेकात्प्राक्निवृत्तौसचैलस्नानंगोभ्यओषधिभारदानंच॥आजन्मात्यंतानवच्छिन्नाभ्यासेगुरुतल्पवत्॥अत्रप्रतिनिमि-

त्तंनैमित्तिकस्यप्रायश्चित्तस्यावृत्तिर्नास्ति॥किंतुप्रत्यागमनाभ्यासेद्विगुणवृद्धिर्मासादर्वाक्॥ततोमासगुणवृद्धिर्यावदब्दं॥ततोद्विगु
णावृद्धिर्यावत्पापाचरणं॥प्रत्यागमनाभ्यासेतुसकृत्कृतेयत्प्रोक्तंतत्त्रिभिर्दिनैस्त्रिगुणं॥मासात्पंचगुणं॥षण्मासाद्दशगुणं॥अब्दा
द्विंशतिगुणं॥ततोप्येवंप्रकल्प्यं॥एवमुपपातकाभ्यासेऽनुक्तप्रकारविशेषेसर्वत्रोह्यं॥महापातकाभ्यासेतुसकृत्कृतेयत्प्रोक्तंतद्द्वितीये
द्विगुणं॥तृतीयेत्रिगुणं॥चतुर्थेनिष्कृतिर्नास्तीत्यादिकंअगृहीताश्रमित्वमनाश्रमित्वं॥वर्षपर्यंतमाश्रमंविनावस्थानेप्राजापत्यंकृत्वाश्र
मस्वीकारः॥द्वितीयेतिकृच्छ्रः॥तृतीयेकृच्छ्रातिकृच्छ्रं॥अतऊर्ध्वंचांद्रादिइत्यापदि॥अनापदितुप्रथमेब्देचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥त
तोवर्षेषुद्वित्रिचतुर्गुणं॥परपाकरतिःपरान्नपुष्टता॥चार्वाकादिशास्त्राभ्यासोसच्छास्त्राधिगमनं॥स्वर्णाद्युत्पत्तिस्थानेषुराजाज्ञयाधिका
रित्वमाकराधिकारस्तेषुभार्याविक्रयेचचांद्रादिष्वेकंत्रैमासिकंवा॥ ॥इतिपरान्नपुष्टतादिचतुरुपपातकप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथासत्प्र
तिग्रहप्रायश्चित्तानि॥ ॥तत्रप्रतिग्रहस्यासत्त्वंचातिदुष्टचांडालादेःकर्मदुष्टपतितादेश्चदातृत्वेभवति॥कुरुक्षेत्रादिदेशेग्रहणादिकालेच
भवति॥स्वरूपतोपिसुरामद्यमेषीकृष्णाजिनकालपुरुषमृतशय्योभयतोमुख्यादेरसत्त्वं॥मद्यवृक्षादिसंभवंधान्यसंभवासुरा॥तत्रनि-
मित्तद्वयसमावेशोयथापतितादेर्मेष्यादिप्रतिग्रहः॥तत्रनिमित्तद्वयसमावेशेब्रह्मचर्यपूर्वगोष्ठेवासः॥प्रत्यहंत्रिसहस्रगायत्रीजपपूर्वकमा
संपयोव्रतं॥अभ्यासेसदाजलेवासः॥षष्ठकालेपयःपानंमासमेवंकुर्यात्॥त्रिचतुर्निमित्तसन्निपातेचैवं॥अंतेविप्रभोजनमुभयत्र॥यदेक
मेवनिमित्तंतदाचांद्रंपवित्रेष्टिर्मृगारेष्टिर्मित्रविंदेष्टिर्गायत्र्यालक्षजपोवा॥सर्वत्रानुक्तौदातृदेशकालद्रव्येष्वदुष्टेषुद्वादशनिष्कप्रमाणद्रव्य

SGDF

प्रा॰ ३४ प्रतिग्रहेकार्यं॥ एवंसर्वत्रद्रव्यानुसारात्प्रायश्चित्तवृद्धिह्रासौ॥ दातृदेशद्रव्यकालेषु अन्यतरदोषेप्रायश्चित्तस्यैकैकगुणवृद्धिः॥ अल्पद्रव्या शो॰
णामपिग्रासोगवादीनामेकैकप्रतिगृहीतद्रव्यत्यागोनंतरमेव॥ त्यागश्चाप्सुप्रक्षेपःकस्मैचिद्दानंवा॥ एकतरनिमित्तेतुत्यागप्रायश्चित्तयोर्विक
ल्पइत्याहुः॥ षोडशमहादानान्यसत्प्रतिग्रहः॥ एकस्यमहादानस्यानेकैःप्रतिग्रहेतुनदोषः॥ शस्त्रविषमद्यदंडहयरत्नगजतिललोहानांमृतश
य्यालंकारवस्त्रादीनांतिलधेन्वाश्चप्रतिग्रहोऽसत्प्रतिग्रहः॥ नवश्राद्धमासिकश्राद्धगजच्छायासुभोजनंतीर्थेप्रतिश्रुतया॥ विद्यातपोही-
नेनप्रतिग्रहोपिउत्तमद्रव्यप्रतिग्रहोपिचासत्प्रतिग्रहः॥ उत्तमत्वंचमूल्यतोवचनाच्चदेवविप्रराज्ञांद्रव्यमुत्तमंद्रव्यंगोभूसुवर्णरत्नाश्वछंदोगपे
तुअन्नदधिमधुप्राणगोभूरुक्माश्वगजानुत्तमाइत्युक्तं॥ देवलोरत्नक्षेत्रवेश्महेमकुप्याभरणानिचेत्याह॥ मृतशय्याप्रतिग्रहेपुनःसंस्कारोप्य
धिकारः॥ एवंसमुत्कर्षान्वितेगुरौरत्नीकनिर्बंधेगुरोर्व्यभिचाराद्यभिशापेज्ञानतःकृतेमासंपयसावर्तनं॥ एतदेवाशुचिद्रव्यस्याग्नावंभसि-
चत्यागे॥ अज्ञ त्वात्कृच्छ्रं॥ गुरुविषयेतुगुरुंप्रसाद्यकृच्छ्रस्त्वानाभ्यासशुद्धिः॥ एतानिस्मृत्यंतराणिकोपपातकानिप्रासंगिकानि॥ ॥इत्यसत्प्र
तिग्रहप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथनिंदितान्नभक्षणेप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रान्नमदनीयमात्रं॥ तस्यनिंदितत्वंचस्वभावकालसंपर्कक्रियाभाव-
परिग्रहैः॥ तत्रस्वभावाल्लशुनादेः॥ कालतःपर्युषितादेः संपर्कात्श्वस्पृष्टादेः॥ क्रियातोहस्तदानादिनाव्यंजनादेः॥ भावादिक्षुरसादेः॥ भव
तिहिकस्यचिदिक्षुरसेभावोमदिरेयमिति॥ परिग्रहात्सूतकान्नादेः॥ तत्रस्वभावदुष्टलशुनगृंजनछत्राकविड्वराहग्रामकुक्कुटा नामत्यकम ३४
त्यासकृद्भक्षणेसांतपनं॥ अभ्यासेयतिचांद्रायणं॥ मत्यासकृत्त्वेचांद्रं॥ अभ्यासेतदावृत्तिः॥ अत्यंताभ्यासेसुरापानं ॥प्रायश्चित्तांतेपुन

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

पनयनमेतेषुसर्वत्र ॥ पुनरुपनयनेचवस्त्राध्यादिकालापेक्षावपनमेखलादंडभैक्ष्यचर्यादीनिच ॥ अत्रगृंजनंविषदग्धमापाहृतमृगमांसमि
तिकश्चित् ॥ कलिंजमितितन्नामेतिप्रांचः ॥ गृंजनंलशुनतुल्यः ॥ कंदइतिमिताक्षरा ॥ गाजरारव्यंमूलंयदीपंपत्रंगायकाः कंठशुद्ध्यर्थंभक्ष
यंतिविटाश्चमदार्थंसपत्रविशेषश्चेतिमाधवः ॥ चरकादिवैद्यकोक्तपलांडुवांतरभेदेषुछत्रकादिभेदेकवकादौचनरगोमांसादौचैवमेवयो-
ज्यं ॥ एतेषांमुखप्रवेशयात्रेबलात्कारेणभक्षणेचानुपनीतेबालेनसकृद्भक्षणेचगायत्र्याअष्टाधिकसहस्रेणमूर्धनिसंततबिंदुपातेनोप-
वासनेचशुद्धिः ॥ इतरौषधानाश्यव्याधियुक्तस्यैतद्भक्षणेदोषोन ॥ अत्रापिपूर्वोक्तसंततजलाभिषेकउपवासश्चेतिस्मृत्यर्थसारे ॥ सर्वत्र
तत्कालच्छर्दितेर्धप्रायश्चित्तं ॥ गंधवर्णरसैर्लशुनादितुल्यस्यभक्षणेसांतपनं ॥ यतिव्रतिब्रह्मचारिणांतप्तकृच्छ्रादि ॥ लङ्गारव्यपक्षिणांकु
सुंभवार्ताककुंभीनृकश्लेष्मातकफलानिकवाकरूष्णसर्षपतंदुलीयकनालीकानालिकेरीखुरवंडाख्यशाकानिकालिंदवर्तुलालाबुंच
भक्षयित्वाभरण्यकटकिकुसुंभरक्तशिग्रुभूस्तृणकोविदारेषुरक्तद्रश्वेतकंटकीवृंताकेषुराजसर्षपाख्यशाकोदुंबरपूतिकारवंडाख्यशा
णपुष्पशाल्मलेषुभक्षितेषुअन्येषुचकटुदुर्गंधिकंदमूलफलादिषुभक्ष्याभक्ष्यत्वेनसंदिग्धेषुव्रश्चनप्रभवलोहितवृक्षनिर्यासादिषुदे
तोद्देशेणमूत्रेषुकरानेमथितदधिवर्ह्हिर्वैदिवान्नर्त्विजश्चरुपुरोडाशेषुभक्षितेषुचअम.त्यासकृच्चेदुपवासः ॥ आवृत्तिरभ्यासे ॥ मत्यासकृत्त्
त्रिरात्रं ॥ कामतोभ्यासेप्राजापत्यं ॥ अत्यंताभ्यासेतप्तकृच्छ्रः पुनरुपनयनंच ॥ अन्यथापतेत् ॥ नैल्यास्तुमत्यासकृद्भक्षणेविप्रस्यचांद्रं ॥
अभ्यासेमत्यासकृच्चाभ्यासेचावृत्तिः ॥ अत्यंताभ्यासेसांतपनं ॥ संधिनीयमसूस्यंदिनीमृतवत्साअनिर्दशामेध्यभर्विन्यल्पवत्सानांगो

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

वामनिर्दशाग्महिष्योरेकशफानांचमहिषीवर्जितारण्यमृगानांचाजावर्जितसर्वद्विस्तनीनांचक्षीरेषुदधितत्संभवभिन्नशक्तेषुचामत्यापीतेषु
तेषामत्यापानोत्तरंसमनंतरमेववच्छर्दनंचैकउपवासः॥मत्यात्रिरात्रं॥अमत्याभ्यासेचत्रिरात्रं॥ज्ञानतोद्विस्त्रिरभ्यासे छर्दनंचपक्षंगोमूत्रयाव
पानं॥अत्यंताभ्यासेमासंतत॥संधिनीवृषभेणोपजिगाभिषः॥स्यंदिनीस्त्रवत्क्षीरा॥अविखरोष्ट्रनारीवानरविड्वराहश्वापदक्षीरेषुअमत्यासांत
पनं॥मत्यातप्तकृच्छ्रः॥अभ्यासेचांद्रंपुनरुपनयनंच॥अत्यंताभ्यासेसांतपनं॥स्त्रियाःक्षीरंद्विजःपीत्वाकथंचित्कामसोहितः॥पुनःसंस्कृ
त्यचात्मानंप्राजापत्येनशुध्यति॥ब्रह्मचारियत्योःकृच्छ्रस्तप्तकृच्छ्रोवा॥शक्तेषुदधितद्विकारश्चभोज्यः॥शूद्रस्यकपिलाक्षीरपानेनवा-
र्द्धंब्रह्महव्रतं॥विप्रस्यापिहुतशेषातिरिक्ततत्पानेपशुत्वप्राप्तिः॥सर्पसरीसृपमूषकमार्जारकृकलासकर्कटनकुलमंडूकशृंगिमयूरवानरक-
पिश्वगोमायुवृकसिंहव्याघ्रादिक्रव्यादजंतुगजाश्वोष्ट्रखरैकशफानांउभयतोदंतानांचकाकबकबलाकाहंसगृध्रजालपादचक्रवाकविविष्क
रपुंडरीककपिंजलभासचाषकुक्कुटप्लवचक्रवाककारंडवगृहचटकपोतपारावत खंजनपांडुकशुकसारिकासारसटिट्टिभोलूकश्येनकंककक्के
पादनित्तिरिकोकिलाहारितमुद्गकलविंकक्रौंचदार्वाघाटादीनांमनुष्याणांजलचरजलपक्षिणांप्राणिभक्षकोणांनखैर्विदार्यान्नादिभक्षिणो
मत्स्यादिजंतूनांमत्स्यानांचसूनागतमांसभक्षणेशुष्कमांसभक्षणेचशशकशल्लककच्छपगोधाखड्गव्यतिरिक्तपंचनखमांसभक्षणेचैतेषांविण्मूत्ररक्तवसा
मज्जानानंदुच्छिष्टानांचभक्षणेचामत्याकार्य॥अभ्यासेमहासांतपनं॥मत्यातप्तकृच्छ्रोमत्याभ्यासेचांद्रं॥अत्यंताभ्यासेपतनं॥तेषांकर्णादि ३५
मलषट्कभक्षणेधर्मितिस्मृत्यर्थसारे॥अमत्यासकृद्भक्षणेएकोपवासः॥कामतोद्विगुणं॥तथाऽभ्यासेत्रिरात्रसप्तरात्रद्वादशरात्रपक्षव्रतमां

सव्रतचांद्रायणान्यभ्यासाधिक्यतारतम्यमालोच्ययोज्यानि॥अभ्यासेसर्वत्रव्रतांतेएकदिनंघृतप्राशनंपुनःसंस्कारश्च॥समुदितभक्षणा
भ्यासेषाण्मासिकंसंवत्सरंचेतिप्राचः॥एषांज्ञानतोभक्षणोद्वारेणतुसांतपनं॥अज्ञानतःप्राजापत्यं॥अकामतोभ्यासेचांद्रं॥कामतोभ्यासे
षण्मासं॥अत्यंताभ्यासेसांवत्सरमितिमिताक्षरा॥एषांकेशनखप्राशनेअजाविमहिषीमृगाणांमांसभक्षणेमृल्लोष्टभक्षणेवामत्याएकउपवा
सःमत्यात्रिरात्रं॥एवंकीटपतंगकृमिजलचरास्थिरक्तभक्षणेरक्तवमनेचापीतिस्मृत्यर्थसारे॥मांसभांडेपक्वस्यान्नस्याशनेत्र्यहंकुशपक्वप
यःपानं॥व्रतिनःकेशादेर्मुखप्रवेशमात्रेतप्तघृतंब्राह्मीरसंवापिबेत्॥केशादिभक्षणेतुसद्यःकुशहिरण्योदकसहितघृतप्राशनं॥ज्ञानतोभ्यासे
त्रिरात्रोपवासोघृतप्राशनंच॥ब्रह्मचर्यादेमधुमांसादिभक्षणेऽधिकंत्रिरात्रंकार्यंकायंवापुनरुपनयनंच॥ततोव्रतसमापनं॥अज्ञानतःसकृ
न्मांसभक्षणेकार्यं॥ज्ञानतोद्विगुणं॥अज्ञानतोभ्यासेचांद्रं॥समुद्रगानदीतीरेऽनडुत्सहितगोश्चदक्षिणा॥ज्ञानतोभ्यासेसंवत्सरं॥अत्यं
ताभ्यासेपातित्यम्॥कपिखरविड्वराहादिरनोविण्मूत्रपुरीषाणामन्यतमभक्षणेऽन्येषांचामेध्यानांमतेतद्भक्षणेचांद्रं॥अज्ञानतस्तप्तकृ
च्छ्रं॥अभ्यासादावधिककल्प्यं॥पुनरुपनयनंसर्वत्र॥बलाद्वेतोमूत्रादिपानेप्राजापत्यं॥ऊनैकादशवर्षस्याप्येतदेव॥गोमूत्रपुरीषंमेध्यम्॥॥
अथोच्छिष्टाद्यभक्षणेप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रकाकादिपक्षिश्वापदाखुबिडालनकुलोभूयस्यन्नेरसेचकेशाद्यवपन्नेदवद्रोण्यादौद्रव्यस्यशुद्धिर
हितंचान्नेअमत्याभक्षितोएकाहंब्राह्मीसुवर्चलापानं॥मत्याचेत्त्रिरात्रं॥माधवीयेतुतिलदर्भोदकैःप्रोक्षणमकृत्वाभोजनेएतत्॥मार्जा
राद्युच्छिष्टस्यतथाप्रोक्षणैःशुद्धिस्मरणादित्युक्तं॥अल्पद्रव्यंचेदमत्याभ्यासकृच्छ्रंमत्याभ्यासेपक्षंयावकव्रतंधतस्यस्यब्रह्मक्षत्रियवैश्य

SGDF

शूद्रोच्छिष्टेतुविप्रएकत्रिपंचसप्तरात्राणिक्रमेणपंचगव्यंपिबेत्॥अभ्यासेप्येषामावृत्तिः॥मत्याभोजनेत्वेतान्येवसोपवासानिकुर्यात्॥म
त्याभ्यासेकृच्छ्रातिकृच्छ्रतप्तकृच्छ्रचांद्राणि॥क्षत्रादौपादपादहानिः॥अन्यस्यविप्रोच्छिष्टभोजनेसकृदजानतःकृतेमहाव्याहृतिभिर्मंत्रित
पयःपानं॥ज्ञानस्तदभ्यासादौसांतपनं॥उच्छिष्टंचात्रैकपंक्त्युपविष्टविप्रादीनांभोजनमध्येएकेनापिपात्रत्यागेशेषमन्नंशूद्रादिविषयेत-
द्भोजनोत्तरपाकपात्रेवशिष्टमप्युच्छिष्टं॥एवंविधशूद्रोच्छिष्टभोजनेत्रिरात्रोपवासोऽघमर्षणजपः॥कामतस्त्वेतद्विषयेपंचरात्रंसप्तरात्रं
उपवासश्चांद्रंवाऽभ्यासादितारतम्येनयोज्यं॥गुरुभिन्नविप्रोच्छिष्टभोजनेश्वोपहतभोजनेकृच्छ्रं॥भोजनपात्रेभुक्तशेषमत्रोच्छिष्टं॥श्व
शूद्रभुक्तशेषभोजनंपात्रेऽवशिष्टंकामतोभुक्त्वातप्तकृच्छ्रंकार्यं॥अकामतःप्राजापत्यं॥अभ्यासेपराकंचांद्रत्रयंवा॥अपत्यभुक्तशेषभक्ष
णेचांद्रं॥क्षत्रियवैश्यगर्दभादिभुक्तशेषस्यपात्रावशिष्टस्यभोजनेपादोनकृच्छ्रंसार्धकृच्छ्रत्रयादिकेचित्॥भांडस्थेऽन्नेकेशपिपीलिकामे
ध्यसेविकीटैरुपहतंतावन्मात्रमुद्धृत्यमृद्भस्मताम्रवैडूर्यहिरण्यरजतादिभिर्गोवालदर्भयुक्तंवारिणाशेषंप्रोक्षयेत्॥हस्तस्थितमेवंभूतंत्य
जेत्॥मुखस्थंनिष्ठीव्यघृतंप्राशयेत्॥श्वचांडालरजस्वलासूतिकापतितादिदृष्टान्नमपिमृद्भस्महेमांबुभिःप्रोक्षयेदितिमयूखेस्मृतिः॥मनु
ष्यरेतोविण्मूत्रभक्षणेवर्णाःक्रमेणतप्तकृच्छ्रातिकृच्छ्रकार्यात्रिरात्राणिकुर्युः॥मत्याचांद्रतप्तकृच्छ्रातिकृच्छ्रकार्याणिपुनःसंस्कारश्चोभय
त्र॥अंत्यजानांभुक्तशेषस्यपाकपात्रावशिष्टस्यभक्षणेवर्णक्रमेणचांद्रमहासांतपनषड्रात्रत्रिरात्राणि॥अभ्यासेद्विगुणं॥निरंतरेपतनं
भोजनपात्रावशिष्टतदुच्छिष्टभोजनेद्विगुणं॥सहभोजनेत्रिगुणं॥अत्रपुनःसंस्कारोयुक्तः॥मत्याभ्यासेपतनं॥कानिचिदुच्छिष्टभोज

SGDF
Sri Gurgeshwari Digital Foundation

नप्रायश्चित्तानि प्रकीर्णकप्रसंगेदर्शितानि ॥ ॥ अथाशुचिद्रव्यस्पृष्टाभक्ष्यभक्षणेप्रायश्चित्तं ॥ तत्रकेशकीटनीलीलाक्षास्थिस्नायुच
र्मरुधिरविण्मूत्रमांसवसामज्जाशुक्रसुरास्पृष्टस्यमहापातकीदृष्टस्यदुष्टपक्ष्यवलीढस्य विड्वराहाद्युच्छिष्टस्यगवाघ्रातस्यशुष्कपर्यु
षितयाश्च वृथापक्कस्यदेवपित्र्यान्नस्यहोमार्थहविषांचाशनेपानेचामत्याचेदुपवासः ॥ मत्याकृच्छ्रपादोल्पसंसर्गेमहासंसर्गेत्वर्धकृच्छ्रः
तत्रापिसंस्पृष्टामेध्यादेरसोलब्धौतप्तकृच्छ्रः ॥ अविज्ञातजात्पस्थ्यादिदूषितेकर्णादिमलषड्दूषितेचार्धम् ॥ जलपानसमयेमुखनिसृत-
जलंयदिभोजनभाजनेपतेत् ॥ नदातद्भ्राज नान्नभोजनेचांद्रं ॥ इदंज्ञानतोत्यंताभ्यासे ॥ अकामतोऽभ्यासेसकृत्कामकृतंचत्रिरात्रं ॥ सु-
राभिन्नगौडीमाध्वीमद्यवासितशुष्कभांडस्योदकस्याज्ञानतःसकृत्पाने छर्दनेत्र्यहंकुशमूलादिपक्कक्षीरपानं ॥ तदभ्यासेचैतदेवषड्रा-
त्रं ॥ ज्ञानतस्तुपंचाहंशंखपुष्पीपक्कपयः ॥ तथाभ्यासेसप्तरात्रंगोमूत्रयावकपानं ॥ अत्यंताभ्यासेद्वादशाहंब्राह्मीपक्कपयःपानंप्रत्यहंम-
ष्टसहस्रंगायत्रीजपश्च ॥ अच्छर्दनेतुजीर्णेएतदेवतत्रतत्रद्विगुणं ॥ एवंभांडस्यार्द्रत्वेपितालादिमद्यभांडस्योदकपानेएतदर्धं ॥ शुष्कसु
राभांडस्योदकपानेएकउपवासः ॥ परेह्निघृतप्राशनमात्रं ॥ तादृशभांडस्यपर्युषितजलपानेच्छर्दनेत्र्यहंशंखपुष्पीपक्कक्षीरपानं ॥ अका
मतोद्वित्रिरभ्यासेपंचरात्रंतत् ॥ कामतःसकृत्पानेसप्तरात्रं ॥ तथाभ्यासेपक्षं ॥ अत्रसर्वत्रजलपानस्यतप्तस्वाज्जलमल्पपेयमित्याहुः ॥ जीर्ण
त्वेप्यार्द्रभांडस्यजलस्यपीतस्यवमनेचप्राग्वत् ॥ आर्द्रभांडस्योदकपानेजीर्णेचांद्रंकामतः ॥ अकामतःषडुपवासाः ॥ अभोज्यान्नभांडस्थि
तजलदुग्धदधिपानेब्रह्मकूर्चः ॥ शूद्रस्यात्रसर्वत्रविषयेकिंचिद्दानमेव ॥ अंतस्थितक्लिन्नमृतपंचनखखरविड्वराहादियुक्तात्यंतोपहत[illegible]

SGDF
Sri Gurgeshwari Digital Foundation

पादिजलपानेषडुपवासाः ॥ अतिकृच्छ्रोवा ॥ व्रतांतेपंचगव्याशनंच अक्लिन्नेउपवासत्रयंपंचगव्यंचांते ॥ शूद्राणांनक्तं ॥ इदंज्ञानतोभ्यासे
॥ अकामतोर्धं ॥ प्रांचस्तुअकामतःप्रागुक्तंकामतस्तुद्विगुणमित्याहुः ॥ तादृक्कुमनुष्यपशवशुष्ककूपादिजलपानेतुअज्ञानतःसकृच्चषडुप
वासाः ॥ कामतोभ्यासेचपराकः ॥ मत्याभ्यासेतप्तकृच्छ्रः ॥ अधिकतराभ्यासेचांद्रं ॥ तादृशस्थूलतडागादिजलपानेतुन्यूनंकल्प्यं ॥ विण्मूत्रा
स्थ्यादिदूषितकूपादिजलपानेत्रयउपवासाः ॥ तादृशकुंभस्थजलपानेसांतपनं ॥ इदमज्ञानतः ॥ कामस्तुद्विगुणं ॥ पूर्वोक्तकूपादौपानव्यति
रेकेणस्नानमात्रेत्वेकउपवासस्त्रिषवणस्नानंगायत्रीजपश्च ॥ चांडालादिखाततडागादिषुजानुदघ्नादल्पपरिमाणजलेषुतथाविधजला
स्कचांडालादिकसंपर्कयुतह्रदपुष्करिणीषुचाकामतोजलपानेनक्तं ॥ कामतएकउपवासः ॥ अन्यखातितचांडालादिपरिगृहीततादृशकू
पादिजलपानेएतदर्धं ॥ अभ्यासेकृच्छ्रं ॥ कामतोभ्यासेद्विगुणं ॥ जानुदघ्नह्रदपुष्करिण्यादिषुजलाशयेचनदोषः ॥ तादृक्कूपेतुविप्रस्यमहा
सांतपनं ॥ क्षत्रियादीनांकृच्छ्रकृच्छ्रार्धपादाः अमत्याऽर्धं ॥ अशक्तःपंचगव्यंपिबेत् ॥ चांडालादिभांडस्थजलपानेकूपवत् ॥ चांडालादेःकूपभां
डादिजलस्यपानोत्तरंवमनेविप्रस्यकृच्छ्रं ॥ रजकाद्यंत्यजखातकूपभांडादिजलतद्भांडस्थपयोदध्यादिपानेत्वमत्याद्विजाःक्रमेणब्रह्मकूर्चपा
नेनत्रिद्व्येकोपवासान्कुर्युः ॥ शूद्रस्तूपवासंशक्त्यादानंचकुर्यात् ॥ मत्यासर्वत्रद्विगुणं ॥ अत्यंतखातवापीतडागादिषुअल्पजलेषुपानादिकरणे
एकउपवासोमत्याद्विगुणं ॥ अमत्याभ्यासेकार्यं ॥ मध्यमजलेषुपंचगव्यं ॥ महत्सुनदोषः ॥ अत्रसर्वत्रपुनःसंस्कारइतिकेचित् ॥ शूद्रामेध्यसेवि ३७
कीटादिस्पृष्टान्नभोजनेत्वहोरात्रमभोजनं ॥ ॥ अथचांडालाद्यन्नभोजनेप्रायश्चित्तं ॥ तत्रज्ञानतःसकृच्चांडालाद्यन्नभक्षणेचांद्रम् ॥ अज्ञा

नतस्तप्तकृच्छ्रः ॥ एककालेएकप्रयत्नोपक्रमाणांग्रासानामेकस्मिन्प्रयोगेभोजनंसकृद्भोजनं ॥ एवंपुनर्भोजनेऽभ्यासः ॥ वारत्रयेऽत्यंता
भ्यासः ॥ एवंसर्वत्रबोध्यं ॥ भवदेवस्तुअज्ञानतःसकृद्भोजनेतप्तकृच्छ्रं ॥ अभ्यासेचांद्रायणं ॥ ज्ञानतोद्वैगुण्यमित्याह ॥ सिद्धान्नार्थं ॥ सक्तु
जलादौशुष्कान्ने ॥ आमान्नेतुतदर्धमात्रंबोध्यं ॥ बलात्सकृच्छुष्कतदन्नभोजनेउपवासत्रयं ॥ बलात्सिद्धान्नभोजनेपराकः ॥ ज्ञानाभ्या-
सेचांद्राभ्यासः ॥ अज्ञानतोऽभ्यासेतप्तकृच्छ्राभ्यासः ॥ चांडालादिपक्वान्नाशनेसर्वत्रपुनरुपनयनं ॥ कामतश्चतुर्विंशतिवारंभोजनेपाति-
त्यं ॥ अज्ञानस्तुतद्द्विगुणवारभोजनेतत्रचद्वादशवार्षिकंप्रायश्चित्तं ॥ यवनम्लेच्छयावनानांअन्नभोजनेप्येवम् ॥ अत्रप्रायश्चित्तेनपापना-
शेपिवचनान्नव्यवहार्यता ॥ द्विजस्यज्ञानात्स्वेच्छयाचांडालयवनादीनांदासत्वांगीकारेतुप्राजापत्यद्वयं ॥ पुंश्चल्यभिशस्तम्लेच्छचांडाला
दीनांबलादेकमासंदासतामापन्नोद्विजोबलात्कारितगोवधोच्छिष्टमार्जनोच्छिष्टभक्षणतत्स्त्रीसंगादिःप्राजापत्येनशुध्यति ॥ आहिताग्निश्चां
द्रेण ॥ संवत्सरोषितस्यप्राजापत्यंपराकश्च ॥ शूद्रस्यसंवत्सरावासेपक्षंयावकपानं ॥ मासवासेकृच्छ्रपादः ॥ मयूखेतुप्राजापत्यादिकंमास-
मात्रेगोवधादौतत्प्रातिस्विकंतत्प्रायश्चित्तमकामकृतेविहितंकार्यमित्युक्तं ॥ एवंवर्षपर्यंतप्रायश्चित्तकल्पनाकार्या ॥ चतुर्वर्षपर्यंतमितिके
चित् ॥ अग्रेपातित्यात्प्रायश्चित्ताभावः ॥ एतदेवज्ञानात्शूद्रादिदासत्वांगीकारे ॥ अज्ञानादर्धमित्याहुः ॥ चांडालादिस्पृष्टान्नभोजनेप्राजाप
त्यं ॥ ज्ञानतोद्विगुणं ॥ एतदेवपतितकुणिरजस्वलादिस्पृष्टान्नभोजने ॥ अज्ञानतःसकृच्चांडालरजस्वलापतिताद्युच्छिष्टभोजनेचांद्रं ॥ तद्भो
जनानंतरंपाकपात्रेऽवशिष्टमन्नंतदुच्छिष्टं ॥ ज्ञानतोद्विगुणं ॥ चांडालादिभोजनपात्रावशिष्टरूपोच्छिष्टभक्षणेप्रकीर्णकप्रसंगोक्तंज्ञेयम्

SGDF
Sri Gangeshwari Digital Foundation

पादिजलपानेषडुपवासाः॥अतिकृच्छ्रोवा॥व्रतांतेपंचगव्याशनंचअक्लिन्नेउपवासत्रयंपंचगव्यंचांते॥शूद्राणांनक्तं॥इदंज्ञानतोभ्यासे
॥अकामतोर्धं॥प्रांचस्तुअकामतःप्रागुक्तंकामतस्तुद्विगुणमित्याहुः॥तादृक्मनुष्यपशवद्युक्तकूपादिजलपानेतुअज्ञानतःसकृच्चषडुप
वासाः॥कामतोभ्यासेचपराकः॥मत्याभ्यासेतप्तकृच्छ्रः॥अधिकतराभ्यासेचांद्रं॥तादृशस्थूलतडागादिजलपानेतुन्यूनंकल्प्यं॥विण्मूत्रा
स्थ्यादिदूषितकूपादिजलपानेत्रयउपवासाः॥तादृशकुंभस्थजलपानेसांतपनं॥इदमज्ञानतः॥कामस्तुद्विगुणं॥पूर्वोक्तकूपादौपानव्यति
रेकेणस्नानमात्रेत्वेकउपवासस्त्रिषवणस्नानंगायत्रीजपश्च॥चांडालादिखाततडागादिषुजानुदघ्नादल्पपरिमाणजलेषुतथाविधजला
न्तचांडालादिकसंपर्कयुतह्रदपुष्करिणीषुचाकामतोजलपानेनक्तं॥कामतएकउपवासः॥अन्यखातितचांडालादिपरिगृहीततादृशकू
पादिजलपानेएतदर्धं॥अभ्यासेकृच्छ्रं॥कामतोभ्यासेद्विगुणं॥जानुदघ्नह्रदपुष्करिण्यादिषुजलाशयेचनदोषः॥तादृक्कूपेतुविप्रस्यमहा
सांतपनं॥क्षत्रियादीनांकृच्छ्रकृच्छ्रार्धपादाःअमत्याऽर्धं॥अशक्तःपंचगव्यंपिबेत्॥चांडालादिभांडस्थजलपानेकूपवत्॥चांडालादेःकूपभां
डादिजलस्यपानोत्तरंवमनेविप्रस्यकृच्छ्रं॥रजकाद्यंत्यजखातकूपभांडादिजलतद्भांडस्थपयोदध्यादिपानेत्वमत्याद्विजाःक्रमेणब्रह्मकूर्चपा
नेनत्रिद्व्येकोपवासान्कुर्युः॥शूद्रस्तूपवासंशक्त्यादानंचकुर्यात्॥मत्यासर्वत्रद्विगुणं॥अत्यंतखातवापीतडागादिषुअल्पजलेषुपानादिकरणे
एकउपवासोमत्याद्विगुणं॥अमत्याभ्यासेकायं॥मध्यमजलेषुपंचगव्यं॥महत्सुनदोषः॥अत्रसर्वत्रपुनःसंस्कारइतिकेचित्॥शूद्रामेध्यसेवि ३७
कीटादिस्पृष्टान्नभोजनेत्वहोरात्रमभोजनं॥ ॥अथचांडालाद्यन्नभोजनेप्रायश्चित्तं॥तत्रज्ञानतःसकृच्चांडालाद्यन्नभक्षणेचांद्रम्॥अज्ञा

नतस्तप्तकृच्छ्रः॥एककालेएकप्रयत्नोपक्रमाणांग्रासानामेकस्मिन्प्रयोगेभोजनंसकृद्भोजनं॥एवंपुनर्भोजनेऽभ्यासः॥वारत्रयेऽत्यंता
भ्यासः॥एवंसर्वत्रबोध्यं॥भवदेवस्तुअज्ञानतःसकृद्भोजनेतप्तकृच्छ्रं॥अभ्यासेचांद्रायणं॥ज्ञानतोद्वैगुण्यमित्याह॥सिद्धान्नार्थं॥सकृ
ज्जलादौशुष्कान्ने॥आमान्नेतुतदर्धमात्रंबोध्यं॥बलात्सकृच्छुष्कतदन्नभोजनेउपवासत्रयं॥बलात्सिद्धान्नभोजनेपराकः॥ज्ञानाभ्या-
सेचांद्राभ्यासः॥अज्ञानतोऽभ्यासेतप्तकृच्छ्राभ्यासः॥चांडालादिपक्वान्नाशनेसर्वत्रपुनरुपनयनं॥कामतश्चतुर्विंशतिवारंभोजनेपाति-
त्यं॥अज्ञानस्तुतद्विगुणवारभोजनेतत्रचद्वादशवार्षिकंप्रायश्चित्तं॥यवनम्लेच्छयावनानांअन्नभोजनेप्येवम्॥अत्रप्रायश्चित्तेनपापना-
शेपिवचनान्नव्यवहार्यता॥द्विजस्यज्ञानात्स्वेच्छयाचांडालयवनादीनांदासत्वांगीकारेतुप्राजापत्यद्वयं॥पुंश्चल्यभिशस्तम्लेच्छचांडाला
दीनांबलादेकमासंदासतामापन्नोद्विजोबलात्कारितगोवधोच्छिष्टमार्जनोच्छिष्टभक्षणतत्स्त्रीसंगादिःप्राजापत्येनशुध्यति॥आहिताग्निश्चां
द्रेण॥संवत्सरोषितस्यप्राजापत्यपराकश्च॥शूद्रस्यसंवत्सरावासेपक्षंयावकपानं॥मासवासेकृच्छ्रपादः॥मयूखेतुप्राजापत्यादिकंमास-
मात्रेगोवधादौतत्प्रातिस्विकंतत्प्रायश्चित्तमकामकृतेविहितंकार्यमित्युक्तं॥एवंवर्षपर्यंतंप्रायश्चित्तकल्पनाकार्या॥चतुर्वर्षपर्यंतमितिके
चित्॥अग्रेपातित्यात्प्रायश्चित्ताभावः॥एतदेवज्ञानान्शूद्रादिदासत्वांगीकारे॥अज्ञानादर्धमित्याहुः॥चांडालादिस्पृष्टान्नभोजनेप्राजाप
त्यं॥ज्ञानतोद्विगुणं॥एतदेवपतितकुणिरजस्वलादिस्पृष्टान्नभोजने॥अज्ञानतःसकृच्चांडालरजस्वलापतिताद्युच्छिष्टभोजनेचांद्रं॥तद्भो
जनानंतरंपाकपात्रेऽवशिष्टमन्नंतदुच्छिष्टं॥ज्ञानतोद्विगुणं॥चांडालादिभोजनपात्रावशिष्टरूपोच्छिष्टभक्षणेप्रकीर्णकप्रसंगोक्तंज्ञेयम्

SGDF Sri Gangadharan Digital Foundation

॥क्षत्रियवैश्ययोरापदिबलात्कारेऽन्येतरचर्विततांबूलाद्युच्छिष्टभोजनेचक्रमेणकार्यंकायार्धं॥विप्रस्यतत्रापिचांद्रमेव॥क्षत्रविशोरप्याप
द्भावेऽन्यरूपोच्छिष्टभोजनेचचांद्रमेव॥सर्वत्राप्युच्छिष्टादुष्टेद्वैगुण्यं॥तत्रापिपाकपात्रविशिष्टोच्छिष्टाद्भोजनपात्रावशिष्टोच्छिष्टेद्विगुणम
धिकंवाकल्प्यं॥तथाचतत्स्पृष्टमात्रान्नेद्विगुणंतद्दत्तदत्तस्यतद्गृहपक्वस्यवाभक्षणेकल्प्यं॥सहभोजनेत्रिगुणं॥उच्छिष्टेचतुर्गुणमित्यादिबो
ध्यं॥चांडालादिसंसर्गिणोऽन्यस्यतत्पाकस्यभोजनेकृच्छ्रार्धं॥शुष्कादौतदर्धादिचांडालादिस्पृष्टजलक्षीरदध्यादिपानेलघुसांतपनं॥एतत्
पीतशेषांबुपानेषडुपवासपूर्वकंपंचगव्यपानमज्ञानतः॥ज्ञानतोद्विगुणं॥अभ्यासेआवृत्तिः॥अज्ञानतःसकृच्छौंडिकाद्यन्नभोजनेमासं
गोमूत्रयावकपानं॥शुष्कान्नेतदर्धंषडुपवासावा॥आमान्नेतदर्धं॥ज्ञानतोद्विगुणं॥अभ्यासेआवृत्तिः॥ज्ञानतोऽष्टधाभोजनेकृच्छ्राब्दं॥
अज्ञानतस्तथात्वेचांद्रद्वयं॥ज्ञानादष्टचत्वारिंशद्वारेभोजनेपातित्यं॥अज्ञानतःषण्णवतिवारभोजनेतत्रद्वादशाब्दं॥ज्ञानतःसकृदेतदु
च्छिष्टान्नभोजनेविप्रस्यचांद्रं॥क्षत्रियवैश्ययोस्तप्तकृच्छ्रः॥एतदर्धमेतत्स्पृष्टमात्रान्नभोजने॥शुष्कान्नस्योच्छिष्टभोजनेप्येवम्॥अत्राश
क्तः कुशोदुंबरबिल्वाद्यैःपनसांबुजपत्रकैः॥शंखपुष्पीसुवर्चादिक्वाथंपीत्वातुशुध्यति॥तत्पीतशेषजलपानेउपवासत्रयपूर्वकंपंचगव्यपान
मज्ञानतः॥ज्ञानतोद्विगुणं॥अभ्यासेआवृत्तिः॥गवोच्छिष्टाशने छर्दनेएकउपवासःपंचगव्यपानंच॥अभ्यासेउपवासत्रयं॥चतुर्थेपंचगव्यं
॥अच्छर्दनेज्ञानतःसकृद्भोजनेप्येतदेव॥मतिपूर्वकाभ्यासेऽतिकृच्छ्रः॥केचित्श्वकाकोच्छिष्टेपुनःकृतपाकपर्युषितान्नेस्त्रीशूद्रोच्छिष्टेच
अन्नेभुक्तेप्येवमेवप्रायश्चित्तमाहुः॥प्रपाजलपानेक्षीरवृक्षनिर्यासाधारपात्रस्थजलपानेनौकाजलनिःसारणपात्रस्थजलपानेकूपादेश्च

SGDF
Sri Gangadhara Digital Foundation

र्मपुटकानिःसारितजलपानेचसचैलस्नानपूर्वकमुपवासः॥अशक्तस्यपंचगव्यपानं॥आपद्गतदेवजलंभूमिष्ठंकृत्वापात्रांतरेणोद्धृतंपेयं
प्राणापदिदोषोन॥शूद्रभांडस्थजलपानेउपोष्यबिल्वपत्रपलाशकुशक्काथोदकपानं॥नवभांडेतुनदोषः॥एवंपयोदध्यादावपिअत्रसर्वत्र
पुनरुक्तिः॥प्रासंगिकीवैलक्षण्योक्तिःस्मृत्यंतरानुरोधात्॥तत्रशक्त्याद्यपेक्षयाव्यवस्था॥शातातपः॥घृततैलंदधिक्षीरंतथैवेक्षुरसोगुडः॥
शूद्रभांडस्थितंतक्रंतथामधुनदुष्यति॥ ॥अथभावदुष्टादिभक्षणेप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रयद्घूर्णतआकारतोवाविसदृशतयाजुगुप्सितशरी
रमलादिभावनांजनयति॥अरिप्रयुक्तगरादिशंकांजनयतितद्भावदुष्टं॥क्षुधार्तश्चनकोभुंक्तेभामकंत्वन्नमेवहि॥भूतेव्यर्थोशोयस्त्वेवंनद्द
दुष्टम्॥काक्रियाऽस्मिन्नितिविनिर्दिश्यदीयतेयत्तच्च॥तयोर्भोजनेकामतःकृतेत्रिरात्रमुपवासः॥गोमूत्रयावकपानमित्यन्ये॥अज्ञानतोर्धं॥ उ
दनेघृतप्राशनं॥भक्ष्याभक्ष्यत्वेनशंकितवस्तुभक्षणेअक्षारलवणं॥रूक्षांब्राह्मीसुवर्चलांपिबेत्॥त्रिरात्रंशंखपुष्पींवापयसासह॥कुशपद्मो
दुंबरपलाशबिल्वपत्रक्काथंवापिबेत्॥शंकायाश्चविज्ञानेद्विगुण॥अज्ञानतःशंकितभक्षणंशुद्ध्यर्थंवर्षांतेत्रीन्द्वावेकंवाकृच्छ्रान्कुर्यात्॥ ॥
अथकालदुष्टाशनेप्रायश्चित्तं॥ ॥कालदुष्टमस्नेहाक्तपर्युषितादि॥मत्यातद्भक्षणेत्रिरात्रंयावकव्रतं॥अमत्यात्वेकउपवासः॥अनिर्दशगो-
क्षीरादिपानेचैवं॥यवगोधूमपयोदधिपिष्टविकारैरस्नेहपक्वैरस्नेहाक्तान्नादौचनदोषः॥शृंगास्थिदंतशुक्तिशंखकपर्दजनितपात्रैःकंदशालूकजै-
श्चजलंपीत्वानवोदकंचवर्षाकालेत्र्यहादर्वाक्अकालेचदशाहादर्वाक्पीत्वापंचगव्यंपिबेत्॥मत्योपवासः॥ग्रहणकालेनश्राद्धेचभोजनेग्राम
याचकान्नभोजनेचचांद्रं॥ग्रहणनिमित्तनिषिद्धकालेसंधिकालेतिप्रातरयतिसायंकालेचमुल्कारात्रौधानादधिसक्तुतिलसंबद्धान्नभोजनेएव

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

मादिष्वनादिष्टप्रायश्चित्तेषुप्राणायामशतं ॥ मत्योपवासः ॥ अमत्योपवासइत्यन्ये ॥ ॥ अथगुणदुष्टभोजनेप्रायश्चित्तं ॥ ॥ शुक्तानिकषायादी
श्चअन्यान्यमेध्यानिचामत्यापीत्वाभुक्त्वाचोपवसेत् ॥ मत्यात्रिरात्रंयावकं ॥ आमलयुक्तकांजिकायांनदोषाभिघारेणच ॥ शुक्तंकालदशाम्लतां
गतं ॥ उद्धृतसारपिण्याकमथितादिभक्षणेमत्यात्रिरात्रंयावकं ॥ अमत्यार्धं ॥ छर्दित्वाघृतंपिबेत् ॥ वैश्वदेवादिरहितान्नभोजनेअतिथिदेवता
दिप्रयोजनमनुद्दिश्यवृथापक्वस्यकृसरसंयावकपायसापूपशष्कुलीमधुमांसादिभक्षणेष्वमत्योपवासः ॥ मत्यात्रिरात्रंयावकं ॥ कायमभ्यासे ॥ आ
हिताग्निस्त्वमत्यात्रिरात्रं ॥ मत्याकायंकुर्यात् ॥ हस्तदानादिक्रियादुष्टस्यामत्याभोजनेनक्तं ॥ मत्यात्तूपवासःपंचगव्यंच ॥ तत्रमाक्षिक ।मिक्षुरस-
विशेषरूपंफाणितंशाकंगोरसलवणघृतानिचैतानिहस्तदत्तानिदुष्टानिअमत्याभ्यासेतूपवासः ॥ मत्याभ्यासेत्रिरात्रं ॥ अत्यंताभ्यासेसांतपनं ॥
॥ अथश्राद्धभोजनेप्रायश्चित्तं ॥ ॥ तत्रांतर्दशाहेनवश्राद्धानि ॥ एकादशाहश्राद्धमारभ्योनाब्दांतानिषोडशैकोद्दिष्टानिनवमिश्राणि ॥ सपिंडी
करणंमिश्रंततःपराणिपुराणानि ॥ तत्रनवश्राद्धभोजनेकायं ॥ अनापद्यत्रचांद्रं ॥ एकादशाहेम हैकोद्दिष्टेप्येवं ॥ पादोनंकायमापदि ॥ अनापदितु
चांद्रकार्यंचेत्यन्ने ॥ द्वादशाहेआद्यमासिकेचोनमासिकेचपादोनंकायमेव ॥ अत्रानापदिकायं ॥ अन्येपराकमाहुः ॥ द्वितीयमासिकेत्रैपाक्षिकमासि
केऊनषाण्मासिकेऊनाब्देचार्धकृच्छ्रं ॥ अनापदिपादोनं ॥ त्रिमासाद्यब्दमोक्षांतेषुसपिंडनेचाब्दिकेचोपवासःपादकृच्छ्रोवा ॥ अनापदितुरात्रंकृ
च्छ्रार्धंवा ॥ अन्येत्वनापदित्रैपक्षिकेऽतिकृच्छ्रः ॥ षाण्मासिकेकृच्छ्रः ॥ आब्दिकेआपदित्रिरात्रंगोमूत्रयावकपानं ॥ अनापदिकायपादमित्याहुः
॥ तदुत्तरंमत्याब्दिकेत्रिवर्षपर्यंतंनक्तं ॥ अनापदीतूपवासः ॥ गुरुविप्राद्यार्यकद्रव्यार्थेनवश्राद्धभोजनेत्रिरात्रं ॥ महैकोद्दिष्टेद्वादशाहादौचत्रि-

रात्रं ॥ द्वैमासिकादौउपवासः ॥ त्रिमासादौनक्तंपंचगव्यंच ॥ मत्याब्दिकेऽन्यपुराणेषुचषट्प्राणायामाः ॥ वृद्धौत्रयःप्राणायामाः ॥ तत्रैवनि
स्पृहस्यभोक्तुर्जपशालिनोवातदर्धं ॥ क्षत्रियादिश्राद्धेषुद्वित्रिचतुर्गुणानिकर्माणीतिस्मृत्यर्थसारे ॥ अन्यत्रतुपार्वणश्राद्धेषट्प्राणाया-
माः ॥ त्रिमासादिवत्सरांतमुपवासः ॥ सपिंडनश्राद्धेच आद्यमासिकेपादोनकृच्छ्रः ॥ त्रैपक्षिकेतदर्धं ॥ द्वैमासिकेपंचगव्यपानंच ॥ प्रत्यब्दंनक्तं
इदमापदि ॥ अनापदितुद्विगुणमिति ॥ चांडालोदकसर्पविप्रपशुदंष्ट्रिविद्युत्पातपतनविषोद्बंधनानाशकेमृतानांस्तेनपतिताद्यभोज्यान्नानां
चनवश्राद्धेषुचांद्रं ॥ प्रथममासिकेचांद्रंपराकश्च ॥ द्वादशाहादौपराकएव ॥ द्विमासत्रिपक्षादावतिकृच्छ्रः त्रिमासादौकायं ॥ आब्दिकेपादकृ-
च्छ्रः ॥ द्वितीयवर्षादावुपवासः ॥ सम्यग्विषयेपिद्रव्यार्थभोजनेप्येवमेव ॥ अपांक्तेयानामेकादशाहश्राद्धभोजनेशिशुचांद्रं ॥ यतिव्रतिब्रह्म-
चारिणांतुप्रथममासिकादिषुनवश्राद्धेसूतकान्नस्यचभोजनेऽक्तंकृत्वाऽधिकत्रिरात्रोपवासंप्राणायामत्रयपूर्वकघृतप्राशनंचकृत्वाव्रतशेष
समापनं ॥ अनापदितुकायंत्रिरात्रोपवासोद्वादशप्राणायामाःपंचगव्याशनंचाधिकं ॥ कामतोभोजनेपुनरुपनयनमित्यन्ये ॥ अभ्यासेतूक्तकृ-
च्छ्रादिद्विगुणं ॥ आमहेमसंकल्पितश्राद्धे[illegible]तदर्धानि ॥ गुरुविषयेतूपवासोनक्तंषड्विंशत्प्राणायामाश्च ॥ अतिश्रोत्रियादिपुराणश्राद्धेषुभ
भुक्तप्रायश्चित्तेषुसर्वश्राद्धेषुचगायत्र्यादिशाकलापःपीत्वा[illegible]ति ॥ ततःसंध्योपासनहोमादियथोचितंकुर्यात् ॥ वृद्धिश्राद्धेप्राणायामात्रयं ॥
चौलनामकरणजातकर्मांगश्राद्धेषुचूडाहोमांतेचसीमंतेसोमेचाधानांगब्रह्मौदनेचामत्यापदिचभुक्तेसांतपनं ॥ मत्याऽपदिचांद्रं ॥ अन्यसं-
स्कारेषूपवासः ॥ अनापदित्रिरात्रं ॥ अन्यदत्ताकन्याऽन्यस्मैपुनर्दत्तायासापुनर्भूः ॥ असंस्कृतेपूर्वगर्भेप्रसूतेसतिद्वितीयगर्भेसंस्कारोयस्याः

SGDF
Sri Gangadhar... Digital Foundation

प्रा·
४० सापुनरेता ॥ ऋत्वादिषोडशाहात्सश्चादेवयागर्भिणीसारेतोधा ॥ भर्तृशास्त्रनोल्लंघिनीकामचारिणी ॥ आसांगर्भेषुभुक्तोपूर्ववत्सांतपनंचांद्रं शो·
वा ॥ सर्वस्त्रीप्रथमगर्भेषुचैवं ॥ अनिर्दशाहनवश्राद्धेकामतोभुक्तवतोविप्रस्यानापदिसंवत्सरपर्यंतंभोजनात्प्राक्संहिताऽध्ययनमितिके
चित् ॥ ॥ अथपरिगृहाशुचिदुष्टभोजनेप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ तत्रराजपुरोहितराजभृत्यवैश्यशूद्राणांक्लीबाजाविकमाहिषिकरूस्यानकभूपा
लानांस्तेनगायकलक्षकवार्धुषिकदीक्षितप्रस्थितानांकदर्यबद्धाभिशस्तपुंश्चलीदांभिकवैद्यनटनर्तकगणकानांभग्नवृत्तिस्त्रीसदृशचेष्टितनि
गचारनिषिद्धाचाराणामाचार्याग्निगुरुधर्मशास्त्रगोब्राह्मणादिद्वेषिणांसंवत्सराभ्यस्तोपपातकानांचर्मकारस्वर्णकारशौंडिकव्याधपुन-
र्भूजातभ्रूणघ्नविषकारशस्त्रकारलोहकाराणांमत्तोन्मत्तक्रुद्धातुरगणगणिकानांश्वचक्रमध्यस्त्रीमृगजीविनामश्वरथगजारोहणवृत्ती
नामुच्छिष्टभोजीक्रूरोग्रपतितपिशुनानांरजकनिर्णेजकैवर्तकानांशूद्रयाजकाध्यापकचित्रकारशिल्पिब्रह्मविक्रयिणांहयाश्रम्यनाश्रम्या
श्रमभेदिनामपण्यविक्रेतृसोमलताविक्रेतृशैलूषतंतुवायतुन्नवायकिरातानांयतिब्रह्मचारिणोर्व्रात्यतद्याजकादीनांनित्यरोगियोनिसंकी
र्णसंकरजातिकुंडगोलकतदन्नाशिनांघाटिकविप्रगोदेववृत्तिघ्नानांपरिदेवनसंबंधिनांगरदसूपकारवेणवोपजीविपाखंडिलिंगानांसूता-
दिप्रतिलोमजानांकर्मारक्तघ्नोग्रदंडपातिनांपुण्यसोमयागात्मविक्रयिणांअनृतवादिद्वेषिहेमकाराणांवृक्षारोपणवृत्तीनांकूटकृत्तद्वेष
लीनत्पतितत्संबंधिनांतुर्यादिस्वनव्यतिरिक्तकरणेन्नृपतिप्रबोधकानांकितवमृगयाजीविनिषादतत्कर्मकृतांमूल्येनद्विजकार्यकर्तृणांमा ४०
णिवधजीविलोकयतिकदेवलकस्त्रीजितकुष्ठिकुनखिश्यावदंतानांपित्रादिविवदमानस्यनद्यादिसंतरणजीविग्रामयाजकतद्रोहि

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

वणिजपशुमारकदुर्लोमसेवककांडपृष्ठानांपर्याहितपरीष्टपुनर्भ्वग्रेदिधिषूपतितज्ज्ञातानांचक्रितौलिकपक्षिरक्षकसमुद्रतारकहीनां
मातिरिक्तागानाअपुत्रका नग्निकमुमूर्षाणांपतिपुत्ररहितस्त्रियाः पंचयज्ञानकृत्वानित्यपरान्नभोजी विरूपप राकनिरतस्यपंचमहाय-
ज्ञकरणंविनाभोजनरूपप राकनिवृत्तस्यापंचसंज्ञकज्ञानवर्जितगृहस्थस्याचार्यपितृमातृसुतगुर्वग्नित्यागिनांसुतकन्यास्त्रीसत्यविक्र-
यिणांगृहस्थितोपपत्तिकज्ञातोपपत्तिकस्त्रीपरिग्रहिणोद्यूतजीवि विधिनिषेधातीतसूतकिकुलालानांचतुःषष्टिपलान्नभक्षकरूप-
कुंडाशिनःकास्यसीसादिकारवाद्योपजीविभांडवस्त्रादिकर्तृपश्वादिविक्रयिमहर्घविक्रयिणांताम्रादीनास्वर्णादिसदृशरूपकर्तृणामित्या
दिपापिनामेषांमार्गेतिष्ठतांभिक्षान्नप्रतिग्रहेचांद्रायणं ॥एतेषांकृतनिष्कृतीनांमुख्यतस्तत्तद्वस्तूपजीविनाचान्नभोजनेदानेयाजनेप्रतिग्र
हेचैवं ॥एतच्चतत्तद्वस्तूपार्जितधनत्यागपूर्वकमेव ॥कुनखिकृष्णदंतकुष्ठिपभृतीनांचप्रागुक्तानांविप्रान्नदशूद्रस्यशूद्रान्नदविप्रस्यास्वा-
मिकशूद्रस्याप्रसूतायादुहितुश्चान्नभोजनेशिष्टजुगुप्सितान्नस्यमहापापिवीक्षितस्यश्वादिस्पृष्टस्योदक्यादिदृष्टस्यगवाघ्रातस्यपक्ष्यव
लीढस्यअसंस्कृतस्यबहुयाचितस्यसरोषसविस्मयदत्तस्यपादस्पृष्टस्यावज्ञातस्यानर्चितदत्तस्यातुष्टिकरस्याचान्नस्यभोजनेचामत्यात्रि
रात्रं ॥अमत्याभ्यासेकृच्छ्रः ॥मत्याऽतिकृच्छ्रः ॥मत्याभ्यासेतप्तकृच्छ्रः ॥ब्रह्मचर्यादेःकायातिकृच्छ्रतप्तकृच्छ्रचांद्रायणममत्यादिषुक्रमेणपु-
नःसंस्कारश्च ॥यद्वात्रिषट्नवद्वादशरात्राणिपयसाभूयोभ्यासेचांद्रं ॥अत्यंताभ्यासेचांद्रवृद्धिः ॥आपदिएकद्वित्रिचतुरुपवासाः ॥अत्यं-
तापदित्रिषट्नवद्वादशप्राणायामाः ॥आमान्नेषुस्नानं ॥एतद्वृत्तिविप्रान्नभोजनेएकभुक्तं ॥अनाचारेदुराचारेनक्तं ॥ब्राह्मणब्रुवेस्नानं

SGDF

सृ(ह)शतजपश्च ॥ एवंशारखारंडान्नस्यब्राह्मणादिसंघाताद्युपदेशत्यक्तादिरूपस्यानेकस्वामिकरूपस्य　　　　　गणान्नस्यकौ

भुंक्तेत्यादिस्मर्याद्दिनादीयमानदुष्टान्नस्यनगरमाधुकराद्यन्नस्यासन्मानंगुणिनांसन्मानंपापकर्म णांकुरुतेयस्तदन्नस्यचभोजनेप्राग्व

देव॥आचारेंदुशेखरेभोजनप्रकरणेगणिकाद्यभोज्यान्नभक्षणेचैवमित्युक्तं॥ ॥अथजातमृताशौचान्नभोजनेप्रायश्चित्तं॥ ॥द्विजाशौ

चेसवर्णानामुपवासस्त्रिरात्रंवा॥विप्रक्षत्रियवैश्यशूद्राशौचेषुअमत्याविप्रोभुक्त्वानक्तैकद्वित्रिरुपवासान्कुर्यात्॥अभ्यासेत्वेकत्रिपंच-

सप्तोपवासाः॥यद्वाभ्यासेत्रिंशत्पष्टिशतप्राणायामाः॥उपवासैःप्राणायामानांसमुच्चयइत्येके॥अन्येत्वापदिअज्ञानतएवासकृत्भोज

नेएवैतत्॥अभ्यासेत्वधिकमित्याहुः॥मत्याचेत्कायसांतपनमहासांतपनचांद्राणि॥एकद्वित्रिचतुःकायानिवा॥मत्याभ्यासेकायातिकृच्छ्रतप्तकृ

च्छ्रचांद्राणि॥कामतोभूयोभ्यासेएकद्वित्रिषण्मासेषुक्रमेणयावकव्रतम्॥अत्यंतापदिमत्याभ्यासेपिप्रागुक्तप्राणायामाएव॥अज्ञानात्

भुक्तोछर्दनेचानापद्यपिअष्टविंशतिशतपंचशताष्टसहस्रगायत्रीजपोवाबोध्यः॥द्विजाशौचेशूद्रस्यभुक्तौस्नानं॥शूद्राशौचेशूद्रस्यस्नानं

पंचगव्यंच॥आशौचिविप्रस्पृष्टपानीयपानेपंचगव्यमज्ञानतः॥ज्ञानतश्चेदुपवासः॥ब्रह्मचर्यादेस्तत्पानेपंचगव्यमुपवासश्च॥प्रत्यहंसहस्र

जपश्चत्रिरात्रम्॥जाताशौचेआहिताग्न्याशौचेलघुसर्वयोज्यंइत्येके॥आशौचेभुक्तवंतंनस्पृशेदापुरीषोत्सर्गात्॥इदंचप्रायश्चित्तंतदूर्णनि

नामाशौचव्यपगमेकार्यं॥तावदाशौचान्नभोजिनोप्याशौचात्॥एतच्चाशौचिस्वामिकान्नभोजनएव॥आशौचिस्पृष्टाशौचिस्वामिकान्नभो ४१

जनेतुनत्तत्प्रायश्चित्तद्वयसमुच्चयइत्यन्यत्रविस्तारः॥आशौचिगृहेन्यदीयान्नभोजनेपिनक्तमुपवासोवाप्रायश्चित्तं॥अथकापालिकान्नभो-

जनेतज्जलपानेचक्रमात्कायतदर्धेच॥अभ्यासेद्विगुणं॥मत्याभ्यासेचतुर्गुणं॥तत्स्त्रीसंगमनेचैवं॥अत्यंताभ्यासेऽब्दकृच्छ्रं॥अन्नसत्रप्र

वृत्तस्याग्निहोत्रिणश्चाशौचवत्वेपितदीयामान्नेषुदोषोनतयोःपक्कान्नग्रहणेतुक्रमेणैकरात्रंयावकव्रतंद्वादशचतुर्विंशतिप्राणायामावा

॥पक्षमासेवादेवपितॄनभोजयतोऽन्नाशनेचांद्रं॥पतितगृहवासान्नभोजनप्रतिगृहेषुज्ञानाभ्यासेमासोपवासाः॥अज्ञानाभ्यासेचांद्रं॥पू

र्वगणितव्यतिरिक्तनिषिद्धाचरणशीलानामन्नभोजनेतूपवासः॥वत्सराभ्यासेपराकः॥उक्तातिरिक्तनिषिद्धमूलफलपत्राद्यशनेउपवासः

॥ इतिनिंदितान्नादनप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथनटादिकर्मकरणे॥ ॥वशीकरणोच्चाटनादिरूपेभिचारेशक्तोसत्यामपालनरूपेविनाका

रणंगृहान्निष्काशनेसंभोगादित्यागरूपेचभार्यात्यागेपिउपपातकसामान्यप्रायश्चित्तानिशक्त्याद्यपेक्षयायोज्यानि॥अत्रोपपातकप्राय

श्चित्तेषुयथोपदिष्टंविप्रस्यैव॥क्षात्रियस्यपादोनं॥वैश्यस्यार्धं॥शूद्रस्यपादं॥तत्स्त्रीणांतदर्धं॥रजस्वलानांतत्रतत्रोक्तमेवकार्यं॥ ॥इत्यु

पपातकप्रायश्चित्तानि॥ ॥अथमहापातकेषुतत्रादौब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं॥ ॥तत्रब्राह्मणत्वप्रकारकज्ञानपूर्वकंमारणकामनयाब्रा

ह्मणवधेमारणादेवशुद्धिः॥तच्चात्मनोऽग्निप्रवेशनेभृगुपतनेनवा॥अथवाब्रह्महत्यापापशुद्ध्यर्थंवाणलक्षीभूतोयमितिजानतांधनुर्भृतां

युद्धभूमौस्वेच्छयालक्ष्यभवनेन॥अत्रताद्दशोबहुप्रहारार्तोमृतकल्पोभवन्यदिपुनर्जीवेत्तदापिशुध्यति॥मरणांतंप्रायश्चित्तंक्षत्रियाद

रेवविप्रस्यतुतत्तद्वक्ष्यमाणंप्रायश्चित्तंद्विगुणंकार्यमितिमिताक्षरा॥अज्ञानतोनिच्छयावाकृतेतुब्रह्मवधेहतविप्रशवशिरोध्वजहस्तस्त

त्कपालालाभेगृहीतान्यदीयकपालोस्वकर्मख्यापयन्ब्रह्मचारिधर्मवान्त्रैवर्णिकाचार्यादिदर्शनेमार्गादपक्रमन्त्रिषवणस्नायीअध्ययन

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा·
४२

ध्यापनादिषट्कर्माणिवर्जयन्समंत्रकंस्नानसंध्योपासनमात्रंकुर्वन्रात्रौवीरासनीजटीमुंडीवावन्यफलमात्राहारीतदभावेत्वसंकल्पि
तविधूमभुक्तवज्जनसप्तागारेष्वेवभैक्ष्यंमृत्पात्रेणचरन्क्षमीदांताचारः कंबलक्षौमशयनोर्चीरवल्कलान्यतमवासाबहिर्ग्रामाद्देवालयादि
समीपवासीविप्रगृहाण्यप्रविशन्द्वारादेवतत्तद्गृहान्नमस्कुर्वन्नेककालाशीभिक्षायाअलाभेउपवसन्द्वादशवर्षाणिक्षपयेत्॥ध्वजश्च
शवनिर्हरणार्थखट्वांगस्यैव॥एतदशक्तोषष्ट्युत्तरत्रिशतधेनवस्तन्मूल्यंवाहेमरौप्यान्यतरस्यषष्ट्युत्तरत्रिशतनिष्कानि॥अत्राशक्तोतावत्
संख्यान्यर्धनिष्कानिपादनिष्कानिवा॥ ॥अत्रांतेशतंदशवागावोदक्षिणाविप्रभोजनादीतिकेचित्॥पितृमातृसोदरगुरुश्रोत्रियाहि-
ताग्न्याचार्यादिविप्रवधेतुमरणपर्यंतमेतदेवव्रतं॥भिक्षाशनंचलोहितशरावेणेति॥अत्रगोसहस्रादिकद्वादशाब्दमित्यन्ये॥द्वादशाब्द
व्रतमध्येचोरव्याघ्रादिहन्यमानस्यब्राह्मणस्यतादृशगवांवाद्वादशकृस्यवारक्षणेद्विजानुविज्ञाप्याश्वमेधावभृथस्नानेवासद्यएवशुद्धिः॥प्र
क्रांतव्रतमध्येमरणेपितावतैवपापक्षयः॥एवंव्रतमध्येगोविप्रार्थंप्राणपरित्यागेतत्सर्वेतंव्यापारंकृत्वाजीवनेपिवासद्यएवशुद्ध्यानि॥यद्वा-
व्रतमध्येकुष्ठादिदीर्घतीव्रव्याधिग्रस्तंविप्रंगांवाऔषधैःसंरक्ष्यतदैवशुद्ध्येत्॥एवंव्रतमध्येचोराद्यपहृतविप्रधनार्थंतैःसहयुद्ध्वातद्धनस्य
विप्रायप्रापणेतन्निमित्तमरणेवाबहुशास्त्रक्षतस्यमृतकल्पस्यतैस्त्यक्तस्यधनानयनंविनापिजीवनेपिवासद्यएवशुद्धिः॥नत्वग्रेपुनर्व्रतक
रणं॥इदंचामत्यानिच्छयावानिर्गुणविप्रहंतुर्ज्ञेयं॥प्रक्रांतव्रतक्षत्रियस्यजातिमात्रविप्रस्यचकामतःसगुणेनवधेकृतेद्वादशाब्दंकार्यं॥
अज्ञानतःषडब्दं॥मितहविष्याशिनः॥शाखांतंत्रिवेदसंहिताब्राह्मणपारायणंवा॥पूर्वमेवाहिताग्नेःकृतप्रकृतियज्ञस्याविश्वजिदभिजित

शो·

४२

SGDF
Sri Gargeshwari Vidya Foundation

त्रिष्टदग्निष्टुतामन्यतमयाकरणंवा॥ विंध्योत्तरवासिनातुनिर्गुणेनसगुणेनवाजातिमात्रनिर्गुणविप्रवधेविकर्मवर्जितचातुर्वर्ण्यात्प्रथिभि
क्षांकुर्वताछत्रोपानद्वर्जितेनगोकुलगोष्ठग्रामतपोवनतीर्थादिषुस्वकर्मख्यापयन्समुद्रसेतुदर्शनस्नानेकृत्वाविप्रेभ्योभोजनवस्त्रपवित्रा
दिदेयं अत्रागोशतंदक्षिणा॥जातिमात्रविप्रस्यवेदाभ्यासादिहीनेनधनवतावधेवेदवित्संप्रदानजीवनपर्याप्तभूम्यादिधनदानं॥द्वादशव
र्षोपभोग्यद्रव्यसहितगृहदानंवातावत्सर्वस्वदानंवा॥अशक्तोउत्तरोत्तरं॥अत्रप्रतिगृहीतुर्वैश्वानरश्चरुःप्रायश्चित्तं॥अज्ञानतःसोमया
ग दीक्षितब्राह्मणवधेचतुर्विंशतिवार्षिकमुक्तव्रतंगोसहस्रयुक्तंवा॥आचार्यादिवधेप्येवम्॥गोसहस्रसहितंद्वादशाब्दमित्यन्ये॥अतिगु
णवतागुणहीनस्याज्ञानतोवधेपूर्वोक्तव्रतंवर्षकृत्वांतेरत्नहेमगोधान्यतिलदधिघृतदानं॥मत्यादौद्विगुणादि॥ज्ञानतोब्राह्मणज्ञातीयष
ढवधेशूद्रवधव्रतं॥अज्ञानतस्तद्वधेगंगायमुनासंगमेत्रिषवणस्नायीत्रिरात्रोपवासनेशुध्यति॥पतितब्राह्मणवधेत्रिवर्षंप्रत्यहंप्राणायाम
शतपूर्वकंगायत्रीजपपूर्वकंचवनेभिक्षाशनमंतेषोडशविप्रभोजनंच॥अनुपनीतविप्रवधेनिर्गुणविप्रवधोक्तंषडब्दं॥अनुपनीतत्वेनत-
स्यनिर्गुणत्वात्॥अविज्ञातस्त्रीपुंस्त्वादिकस्यब्राह्मणगर्भस्यवधेतुद्वादशाब्दं॥विज्ञातस्त्रीत्वादौ तत्तत्प्रयुक्तं॥अनेकप्रयत्नकृतानेकवि
प्रवधेप्येकमेवप्रायश्चित्तंतंत्रेण॥तंत्रत्वंचसमानदेशकालकर्तृत्वेना गृह्यमाणविशेषत्वं॥अनेकप्रयत्नकृतेतुनानावधेप्रायश्चित्तावृत्ति
स्तृतीयविप्रवधपर्यंतं॥चतुर्थेतुविप्रवधेप्रायश्चित्ताभावः॥केचिदामरणमुक्तप्रायश्चित्ताचरणमित्याहुः॥बहुभिरेकविप्रस्यवधेयदी
यप्रहारेणमरणंसप्रागुक्तप्रत्यक्षणादारभ्यपश्चिमोदधेःप्रतिस्रोतःसरस्वतींगच्छेत्॥अन्येषणमासानकृच्छ्रान् चरेयुः॥तिरस्कृतनिमु

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा॰ णविप्रस्यक्रोधाद्विषशस्त्रादिनिर्गुणापरिमरणेत्रैवार्षिकंनद्धूतं॥ निमित्तिनोगुणवत्वेलब्दं गृहक्षेत्रादिसंबंधेनिर्गुणमरणसगुणस्यापित्रै शो॰
४३ वार्षिकमेव॥ सगुणस्यतथामरणेतुद्वादशाब्दमेव॥ यद त्वाक्रोशताडनादिसंबंधमंतरेणभ्रांत्यादिवशात्परमुद्दिश्यविप्रस्यात्महननंतुहंतुरे
वदोषोनोद्दिश्यस्य॥ तथायआक्रुष्टोपिमरणादर्वाक् धनदानादिनातोषितउच्चैःश्रावयतिनाक्रोशकस्यापराधइतिसोप्यदोषः॥ अथानुग्राह
कादीनांतत्रसाक्षादनुग्राहकः॥ कर्तुर्द्वादशाब्दंचतुर्विंशत्यषडब्दादियत्स्यात्प्रयान्तत्पादोनंचरेत्॥ प्रयोजकोऽर्धं॥ अनुमंतासार्धपादं॥ निमि
त्तकर्तापादंचरेत्॥ अत्रचतिरस्कृतेत्याद्यनुपादोक्ताव्यवस्था॥ निमित्तकर्तुरुक्तैव॥ अनुग्राहकप्रयोजकादीनामपियेनुग्राहकप्रयोजका-
दयस्तेषामपिप्रायश्चित्तंकल्प्यम्॥ तथाप्रोत्साहकादीनामपिदंडप्रायश्चित्तेकल्प्ये॥ प्रोत्साहकःसहायश्चतथामार्गानुदेशकः॥ आश्रयःश
स्त्रदाताचभक्तदाताविकर्मिणां॥ उपेक्षकःशक्तिमांश्चेद्दोषवक्तानुमोदकः॥ यएवम्रियमाणंतुब्राह्मणंसमुपेक्षते॥ अकार्यकारिणांतेषांप्रा
यश्चित्तंप्रकल्पयेदिति॥ कस्मिंश्चिद्ब्रह्मवधेप्रयोजकस्यान्यस्मिन्साक्षात्कर्तृत्वेएकस्यगुरुलघुप्रायश्चित्तसंनिपातस्तत्रद्वादशवार्षिकादिगु
र्वतःपातिनः प्रयोजकादिलघुप्रायश्चित्तस्यप्रसंगादिसिद्धिर्नपृथगनुष्ठानं॥ अग्निदगरदशस्त्रपाणिधनापहारिक्षेत्रहरदारहारकाः॥ शापो
द्यतआथर्वणाद्यभिचारैर्हताराजगामिपैशून्यकर्ताचैतेवर्तमानतत्तद्व्यापाराआततायिनःएषामग्निविषशस्त्रादिहरणमात्रेणनिवारणसंभ-
वेयदितद्वधःक्रियतेतदातत्तद्वधनिमित्तंप्रायश्चित्तंभवत्येव॥ अशक्यनिवारणेतुगोविप्रादीनामप्येषांहननादावुद्यतानांवधेदोषाभावः॥ ४३
क्षत्रियादीनांब्रह्मचारिवनस्थयतीनांचक्रमेणद्विगुणंत्रिगुणंचतुर्गुणंचप्रायश्चित्तम्॥ केचित्तुक्षत्रियवैश्यशूद्राणांकामतःप्रवृत्तावेतद्विषये

मरणमेवतच्चसर्वस्वदानपूर्वकंमुंडितसर्वांगस्यकरीषाग्नावेव॥ अकामतस्त्वामरणमहाव्रताभ्यासइत्याहुः॥ यत्तुयथोक्तंप्रायश्चित्तंवि
प्रस्यैवक्षत्रियस्यतत्पादोनंवैश्यस्यार्धं॥ शूद्रस्यापादमितिस्मृत्यंतरेउक्तं॥ यत्प्रातिलोम्यानुष्ठितमनुष्यवधेचौर्यपरदार्यपारुष्येतिचतुर्वि
धसाहसव्यतिरिक्तपापविषयम्॥ बालवृद्धस्त्रीणामर्धं॥ ब्रह्मचारिणोपिषोडशवर्षादूर्ध्वंतस्यद्विगुणं॥ अनुपनीतबालानामनूढानामनू
ढस्त्रीणांचपादमेव॥ विप्रात्क्षत्रियायांउत्पन्नोमूर्धावसिक्तस्तस्यक्षत्रियन्यूनमध्यर्धद्वादशाब्दं॥ एवमनुलोमेषुसर्वत्रन्यूनमूह्यं॥ प्रतिलो-
मोत्पन्नानामनयेवदिशाप्रायश्चित्ताधिक्यमप्यूह्यं॥ साग्निकस्या ज्ञानान्महापापेतदग्नीन्पुत्रादयप्रायश्चित्तंपालयेयुः॥ ज्ञानाच्चेदग्नी
नप्सुप्रक्षिप्यमरणांतंप्रायश्चित्तं॥ आत्मघातेतुतत्पुत्रादयोमृतजातीयवधप्रायश्चित्तसमुचितंतप्तकृच्छ्रद्वयंचांद्रंकुर्युः॥ आत्मघातादिपा
पिनांशवस्पर्शालंकरणवहनदहनाश्रुपातास्थिसंचयदशाहक्रियादिकमज्ञानतःकृत्वामनूक्तंतप्तकृच्छ्रंवा॥ अज्ञानतोमासंभिक्षाहारस्त्रि
षवणस्नानंच॥ स्पर्शाश्रुपातयोस्तुप्रत्येकमेकोपवासः॥ मत्याभ्यासेकृच्छ्रातिकृच्छ्रचांद्रादियोग्यतयायोज्यं॥ अहिताग्नेश्चैतादृशस्यलौ
किकाग्निनादाहोऽमंत्रकः॥ दाहकर्तुःप्राजापत्यमात्मघातादिप्रायश्चित्तंपुत्रादिःकृत्वाऽस्थीनिविधिवद्दहेत्॥ ॥अथब्रह्महत्यादिव्रतादे
शाविषयउच्यते॥ ॥सद्विविधः॥ ताद्रूप्यतामतिपादनेनसादृश्यप्रतिपादनेनवा॥ तत्राद्यविषयेब्रह्महव्रतंपादोनं॥ द्वितीयविषयेत्वर्धं॥ तत्राद्यंयथा॥ सोम
यागस्थेक्षत्रियतत्स्थवैश्ययोरात्रेय्याश्चवधः॥ रजोदर्शनात्प्रभृतिषोडशदिनांतंवंध्यातिरिक्तारुग्णाआत्रेयीअत्रिगोत्रोत्पन्नानारीचगर्भि-
णीच॥ केचित्तुतादृशीवंध्याप्यात्रेयीत्याहुः॥ आत्रेयीविप्रसंधिन्येवविप्रतुल्या॥ अत्रापिसगुणनिर्गुणादिव्यवस्थासर्वायोज्या॥ एवंयाग-

SGDF
Sri Gurgeshwari Digital Foundation

स्थस्त्रीवधः॥ आहिताग्निद्विजाग्र्यभार्यावधः॥ विप्रवधफलकानृतसाक्ष्यंविप्रसंबंधिनिक्षेपहरणंच॥ अत्रनववार्षिकब्रह्महव्रतं॥ का-
मादिकृतेद्वैगुण्यादि॥ नात्रप्राणांतिकत्वं॥ क्षत्रियाद्यात्रेयीवधेतु क्षत्रियादिवधोक्तंप्रायश्चित्तं॥ द्वितीयंयथा॥ गुरूणांमुख्यानामाक्षेपो
ऽनृतपापाभिशंसनंच॥ वेदानामप्रामाण्याभिधानं॥ विप्रातिरिक्तमित्रवधः॥ अधीतवेदस्यबौद्धादिशास्त्रावष्टंभेननाशनं॥ प्राणिमात्रवध
फलकानृतसाक्ष्यं॥ गुणवत्परस्परंस्पर्धायांगुणवत्त्वपरीक्षायांवानृतवचनं॥ राजकुलेब्राह्मणपीडाजनकपैशून्यंचेत्यादि॥ एतेष्वन्येषुच पूर्वो
क्तेषुचब्रह्महत्यासदृशेषुषडब्दंब्रह्महव्रतं॥ एषुकपालध्वजधारणादिकंनास्ति॥ ब्राह्मणादिहननेकृतनिश्चयेतदर्थंसमागत्यसम्यक्शस्त्रा
दिप्रहारेकृतेकथंचित्प्रतिघातादिप्रबंधवशादसौनमृतस्तथापिप्रहर्तुर्यथावर्णंब्रह्महत्याप्रायश्चित्तंभवत्येव॥ तच्चपादोनमितिमिताक्षरादौ
॥ मनसानिश्चितब्रह्मवधस्यस्वतएवोपरतजिघांसस्यद्वादशरात्रमुदकमात्रभक्षणतोपवासाः॥ चिकित्सादिनाउपकारेक्रियमाणेविप्रादिमर
णेतुनकिमपिपापं॥ ॥ इतिब्रह्महत्याप्रायश्चित्तप्रकरणं॥ ॥ अथसुरापानप्रायश्चित्तानि॥ ॥ मदजनकोन्नविकारविशेषःसुरा॥ त
स्याविप्रैर्ज्ञानपूर्वंकामतःसकृदपिपानेमरणांतमेव॥ तेषांप्रायश्चित्तं॥ तच्चाग्निवर्णासुरांबुगोघृतगोक्षीरस्त्रीगवीमूत्राणांअन्यतमपानेन॥
पानंचलोहपात्रेणताम्रपात्रेणवाऽर्द्रवासाःकुर्यात्॥ तत्पानेनाप्यमरणेतुयावत्प्राणवियोगंतदनंतरमनशनं॥ मरणांतिकेचास्मिन्नपर्षदुप
देशोनावश्यकः॥ किंतुस्वपर्यालोचनेनापि॥ अकामतोजलबुद्ध्यावाएकवारंसुरापानेगोकेशमेषादिलोमनिर्मितवस्त्रावृतस्यजटिलस्यद्वाद
शवार्षिकंब्रह्महव्रतं॥ अकामतोभ्यासेतुमरणमेव॥ उदकबुद्ध्यापीतायाःसुरायास्तत्कालमेववमनेतुपूर्वोक्तधर्मवतोवर्षत्रयंरात्रौसकृत्ति-

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

लकल्कतंदुलकणान्यतरमात्रभक्षणंनख न्नभक्षणंप्रत्यहंपंचगव्यपानंच ॥ अथवोभयत्रभूमिदानपूर्वकंपुनःसंस्कारः ॥ अनेनेहव्यवहार्यतै
व ॥ द्वादशाब्दासमर्थस्यपापक्षयोपीतिमिताक्षरा ॥ अज्ञानतःसुरायास्तालुमात्रसंयोगेवार्षिकमिदं ॥ ज्ञानतोद्विगुणं ॥ अकामतःसुरासंस्पृष्ट
स्यशुष्कतद्रसस्यान्नस्यद्रव्यांतरस्यचवाभक्षणेतुपुनःसंस्कारएव ॥ विप्रस्यसुरागंधाघ्राणेसांतपनकृच्छ्रं ॥ अकामतःकार्यं ॥ अत्रक्षत्रियवैश्य
योःपादपादहानिरितिप्रांचः ॥ ज्ञानतःकामपूर्वंसुरापानेतुमरणमेवसर्वेषां ॥ गौडीमाध्वीचगौणीसुरा ॥ मुख्यातुपैष्ट्येव ॥ तत्रमुख्यायांप्राय
श्चित्तमुक्तं ॥ गौडीमाध्व्योस्तुमत्याभ्यासेऽमत्यात्यंताभ्यासेचमाधवीये ॥ मत्यामद्यममत्यावापुनःपीत्वाद्विजोत्तमः ॥ ततोऽग्निवर्णंतत्पी-
त्वामृतःशुध्येत्सकिल्बिषात् ॥ अकामतोगौडीमाध्व्योःसकृत्पानेद्विजानांकृच्छ्रातिकृ च्छ्रंचांद्रंचकृत्वापुनःसंस्कारोघृतप्राशनंच ॥ मतिपूर्वकं
तयोःसकृत्पाने छर्दनंचत्रैवार्षिकंकणभक्षणं ॥ कामतोद्वित्रिरभ्यासे छर्दनंचषडब्दं ॥ उभयत्र छर्दनाभावेप्येवमेवमितिस्मृत्यर्थसारे ॥
अकामतोद्वित्रिरभ्यासेतुअब्दकृच्छ्रंपुनःसंस्कारश्च ॥ अमत्यामत्यावाऽधिकाभ्यासेद्वादशाब्दमितिस्मृत्यर्थसारे ॥ तेनपूर्वोक्तंमाधवीयंम
रणांतिकंद्वादशाधिकाभ्यासेनिरंतरंबहुकालाभ्यासेवायोज्यं ॥ ॥ अथमद्यपानेप्रायश्चित्तं ॥ ॥ पनसादिजन्यंमदकारणंद्रवतद्द्रव्यं-
मद्यमितिमाधवः ॥ तच्चैकादशधा ॥ पानसंद्राक्षंमाधुकंरंखार्जूरंतालमैक्षवमधूत्थंसैरमारिष्टंमैरेयंनारीकेलजमितिभेदात् ॥ एतत्पानेक्ष
त्रियादेर्नदोषः ॥ विप्रस्यामत्यासकृत्पानेतप्तकृच्छ्रपूर्वकंपुनःसंस्कारः ॥ ज्ञानतःकामतश्चसकृत्पानेकृच्छ्रातिकृच्छ्रंससमुद्रगायांनद्यांचांद्रं
वाकृत्वापुनरुपनयनंघृतप्राशनंच ॥ मुखमात्रप्रवेशेतुषड्रात्रंपद्मोदुंबरबिल्वपलाशकुशोदकपानं ॥ गौडीमाध्व्योस्तुमुखमात्रप्रवेशेद्वि-

SGDF

गुणम् ॥ अभ्यासेतुतप्तकृच्छ्रादेश्चांद्रादेश्चावृत्तिः ॥ अत्यंताभ्यासेमरणमेव ॥ अज्ञानतोऽत्यंताभ्यासेद्वादशवार्षिकं ॥ प्रांचस्तुविप्रस्यकामतः
सकृदपितालादिमद्यपानेमरणांतमेवेत्याहुः ॥ अनन्यौषधसाध्यव्याध्युपशमनार्थेसुरापानेत्वज्ञानकृतेत्रैमासिकमब्दपादं चांद्रायणंवा
कृत्वापुनरुपनयनं ॥ मद्यपानेतुतथाकृतेतप्तकृच्छ्रसहितःपुनःसंस्कारः ॥ ज्ञानकृतेतुतप्तकृच्छ्रद्वयं ॥ पुनःसंस्कारउभयत्रसुरादेःपानविष
येप्रायश्चित्तंतत्पित्रादिभिःकार्यं ॥ अस्यानुपनीतस्यसुरापानेतुत्रैवार्षिकंपित्रादिभिःकार्यं ॥ अनूढायाएतदर्धं ॥ कामकारेपिनानयोर्मरण
णांतिकं ॥ किंतुद्विगुणं ॥ तेनषड्वार्षिकंउपनीतस्यषोडशवर्षपर्यंतंषडब्दं ॥ केचित्द्वादशवर्षपर्यंतंपादमेव ॥ तदूर्ध्वमर्धमित्याहुः ॥ एवंवृद्धातु
रस्त्रीणामप्यर्धं ॥ एवंरोगनाशार्थपानेपिबालादीनांयथायोग्यंकल्प्यं ॥ ॥ अथसुरापानसमानिपापानि ॥ ॥ वेदनिंदाव्यसनासक्त्याधी
तवेदविस्मरणंकूटसाक्ष्यंविप्रव्यतिरिक्तमित्रवधःमत्यात्यंताभ्यासेनगर्हितपलांडुादिभक्षणंरजस्वलामुखचुंबनवाङ्मनःकायकर्मणाममना-
र्जवरूपंजैह्म्यंआत्मोत्कर्षार्थंराजकुलादौचतुर्वेदोहमित्याद्यनृतभाषणंएतानिसुरापानसमानानि ॥ अत्रब्रह्मवधसमानानामपिकेषांचिद्ग्र
हणंप्रायश्चित्तविकल्पार्थंएतेषुसुरापानसमेषुअर्धप्रायश्चित्तं ॥ ॥ इतिसुरापानादिप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ अथस्वर्णस्तेयप्रायश्चित्तं ॥
॥ विप्रस्वामिकाशीतिगुंजापरिमितसुवर्णापहरणंमहापातकं ॥ इतोन्यूनहरणंनमहापातकं ॥ अपहरणंचसमक्षंपरोक्षंवाबलाच्चौर्ये-
णवायादिस्वत्वहेतुंविनाग्रहणमुच्यते ॥ ज्ञानतस्तुतत्कर्तालोहमयंमुसलमादायप्रकीर्णकेशःस्वदोषंस्वर्णापहारास्वयंख्यापयन्अनेन
मुसलेनमांप्रहरेदितिवदन्राज्ञेमुसलमर्पयेत् ॥ तेनसकृदेवाभि हतोमृतःशुद्धः ॥ यदिदृढप्रहारार्तोपिजीवेत्तदापिशुद्ध्यति ॥ नब्राह्म- ४५

णंहन्यादित्यादिनिषेधस्तुरागप्राप्तविप्रवधविषयः ॥ अहननेराज्ञःपापश्रवणात् ॥ माधवस्तुएकस्यतस्यमरणेबहूनांदी तदीयमित्र
कलत्रादीनांअनाथतयामरणंसंभाव्ययदिराजादययाधनदंडादिपुरःसरंमुंचतितदापिशुद्धइतिआह ॥ यदिराजादृढंहंतुमसमर्थस्त
दाताम्रमयमायुधंतस्मैदद्यात्तेनात्मानंघातयेत् ॥ मरणात्पूतोभवति ॥ यत्नपूर्वंकामतोहरणेमुंडितकेशोघृताक्तःस्वकर्मख्यापयन्
गोमयाग्निनापादप्रभृत्यात्मानंदाहयेत् ॥ एतच्चापहृतसुवर्णादिकादशगुणंस्वर्णंतत्स्वामिनेदत्वैवकार्यं ॥ गुरुश्रोत्रिययागस्थविप्रसु
वर्णहरणेकारीषाग्निदाहएव ॥ क्षत्रियादीनामपहर्तृत्वेसर्वथाकारीषदाहएव ॥ स्मृत्यर्थसारेतुसुवर्णस्तेयीविप्रोव्रतमेवाचरेत् ॥ न
दंडेनात्मानंघातयेन्नचराजाविप्रंहन्यादित्युक्तं ॥ अकामतोरजतादिबुद्ध्यापहारेणसुरापोक्तंद्वादशवार्षिकं ॥ कामतोरजतादिबुद्ध्या
पहारेप्येतदेव ॥ शूलपाणिस्तुकामतोरजतादिबुद्ध्यापहारेएवंद्वादशाब्दं ॥ अकामतस्तुतद्बुद्ध्याऽपहारेतुषड्वार्षिकमित्याह ॥ द्वादश
वार्षिकविषयेपहर्तुर्महाधनिकत्वेआत्मतुलितहेमदानं ॥ निर्गुणस्वामिकहरणेसगुणस्यनववार्षिकं ॥ कश्चित्पादोनसुवर्णहरणेप्ये
तदेवाह ॥ यदाक्षुत्क्षामकुटुंबभरणार्थंसगुणोपिविप्रोनिर्गुणस्वामिकमपहरतितदाषडब्दंतीर्थयात्रासहितंषड्वार्षिकमितिमाधवः
॥ कश्चिदर्धसुवर्णहरणेप्येतदेवाह ॥ ब्राह्मणान्यस्वामिकसुवर्णहरणंनमहापातकं ॥ किंतूपपातकमितिमिताक्षरा ॥ यदाल्पहारानं
तरमेवानुपतप्यत्यजतिप्रत्यर्पयतिवातदाचतुर्थकालमिताशनस्त्रिवर्षमवस्थानंक्षत्रियादिसुवर्णापहारेप्येतदेवेतिकेचित् ॥ क्षत्रिया
दिस्वामिकंहरणमुपपातकमित्यपरे ॥ रजतताम्रादिसंसृष्टसुवर्णापहारेपिद्वादशाब्दमेव ॥ यस्तुताम्रादिकस्यरसवेधाद्यापादित

SGDF
Sri Garib Dass Oriental Digital Foundation

स्वर्णत्वस्यापहारःसउपपातकमेव॥मनसाऽपहारंसंकल्प्यप्रवृत्तस्यस्तेनएवउपरतस्यद्वादशरात्रंवायुभक्षणंमनसिपापध्यानमा
त्रेणप्रणवव्याहृतिजपपूर्वकंत्रिरात्रंप्राणायामाः॥वाचाभिलाषेप्राजापत्यं॥स्त्रीबालादिष्वर्धादिव्यवस्थाप्राग्वत्॥क्षत्रियादेःअप-
हर्तृत्वेक्रमेणद्विगुणंत्रिगुणंचतुर्गुणंज्ञानतस्तुमरणमेवेतिशूलपाणिः॥क्षत्रियादेःपादपादहानिरेव॥द्वैगुण्यादिकंतुप्रकरणाद्विप्र
वधविषयमितिभवदेवः॥वालाग्रमात्रसुवर्णापहारेएकःप्राणायामः॥लिक्षामितापहारेतत्त्रयं॥राजसर्षपतुल्येतच्चतुष्टयंअष्टोत्तर-
शतगायत्रीजपश्च॥गौरसर्षपतुल्येअष्टसहस्रगायत्रीजपः॥यवमितसुवर्णस्तेयेदिनद्वयंतज्जपः॥कृष्णलस्वर्णस्तेयेसांतपनकृच्छ्रं
॥माषस्वर्णापहारेमासत्रयंगोमूत्रयावकपानं॥पंचगुंजात्मकोमाषस्तेनसुवर्णस्तुषोडशमाषाधिकसुवर्णमानन्यूनहेमापहारेवत्सरं-
यावकघृतं॥सुवर्णपरिमाणतोन्यूनस्यापिबलादपहरणेमरणांतमेव॥सुवर्णमानन्यूनरजतस्तेयेसांतपनंऊर्ध्वंदशनिष्कपर्यंतंचांद्रं॥त
तआशतनिष्कंचांद्रद्वयं॥ततआसहस्रात्त्रिगुणं॥सहस्रनिष्काधिकरजतस्तेयेस्वर्णस्तेयसमत्वान्नवाब्दंब्रह्महव्रतं॥ताम्रकांस्यपित्त
लादीनांसहस्रनिष्कमितस्तेयेपराकं॥निष्कसहस्ररजतमूल्यानांएषांस्तेयेद्वादशाब्दं॥एवंदशनिष्कमूल्यरत्नहरणेचांद्रं॥आशतंतद्द्वयं॥
आसहस्रंतत्त्रयं॥सहस्रनिष्काधिकमूल्यरत्नहरणेब्रह्मवधसमत्वान्नवाब्दं॥सहस्राधिकविप्रमूल्यविप्रस्वामिकाश्वमनुष्यभूमिगोव्रजा
नांसुवर्णभिन्ननिक्षेपस्यचहरणमित्येतानिसुवर्णस्तेयसमानानि॥एतेषुषडब्दंसहस्राधिकमूल्यविप्रस्वामिकवस्तुमात्रहरणंसुवर्णस्ते ४६
यसममित्यपरे॥युगपदनेकसुवर्णमितहेमापहारेप्येकमेवप्रायश्चित्तं॥नप्रायश्चित्तावृत्तिर्हरणक्रियायाएकत्वात्॥कालभेदेप्रयत्नभेदे-

SGDF
Sri Gangadhar Digital Foundation

चतदावृत्तिः ॥ ॥ इतिसुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ अथगुरुतल्पेप्रायश्चित्तं ॥ ॥ गुरुरत्रपितातल्पस्तत्पत्नीगमनंचात्ररेतःसेकपर्यं-
तंचेन्महापातकं ॥ ततोऽर्वाकूनिवृत्तौलघुपातकं ॥ तत्राज्ञानादकामतोपिजनन्यामुत्तमवर्णस्तत्सपत्न्यांचप्रवृत्तस्यसवर्णायांतत्सपत्न्यां
तुज्ञानतःकामश्चप्रवृत्तस्यमरणांतमेव ॥ तत्रोभयेच्छयाप्रवृत्तौगुर्वंगनागमनंमयाकृतमितिस्वकर्मख्यापयतामुंडितसर्वशरीरकेशनखे
नघृताक्तेनाग्निवर्णकृतेकाष्ठशयनेतद्वर्णकृतयैवलोहमय्यास्त्रीप्रतिमयासहशयनेनतामालिंग्यकार्यं ॥ स्वेनप्रोत्साहनेतुक्षुरेणवृषणौस
लिंगौस्वयंछित्वांजलिनागृहीत्वानैर्ऋत्यांदिशिपृष्ठतोनिरीक्षणमकुर्वन्अकुटिलगतिरग्रतस्थितमविचारयन्प्राणांतंगच्छेत् ॥ एवंगच्छ
न्यत्रैवकुड्यादिनाप्रतिबुध्यतेतत्रैवमरणांतंतिष्ठेत् ॥ तयाप्रोत्साहितस्यतप्तलोहशयनमात्रं ॥ जनन्यामुत्तमवर्णेतत्सपत्न्यांचाज्ञानादका
मतःप्रवृत्तावेतदन्यत्तमप्येवेत्यन्ये ॥ कामकृतेसर्वत्रप्रागुक्तमरणांतंकारीषाग्निदाहोवा ॥ अकामतोभ्यासेप्येवं ॥ इदंमुख्यपुत्रस्यैव ॥ नतुद
त्तकादीनां ॥ दत्तकस्यन्यूनंकल्प्यमितिमयूखे ॥ सवर्णायांमातृसपत्न्यामकामादज्ञानतश्चप्रवृत्तोद्वादशाब्दं ॥ अस्यांकामतःप्रवृत्तस्यरे
तःसेकात्प्राकूनिवृत्तोद्वादशवार्षिकं ॥ जनन्यामुत्तमवर्णतत्सपत्न्यां चअकामतःप्रवृत्तस्यरेतःसेकात्पूर्वंनिवृत्तोद्वादशवार्षिकं ॥ एषुत्रि-
षुअकामतोर्धं ॥ विप्रपुत्रस्यक्षत्रियांपितृभार्यांगच्छतोनववार्षिकं ॥ वैश्याषड्वार्षिकं ॥ शूद्रायांत्रैवार्षिकं ॥ अभ्यासेतिरश्चापिद्वादशाब्दं
॥ अत्यंताभ्यासेमरणांतमेव ॥ गुरुपत्नीसाम्यात् ॥ मातुःसपत्नींसवर्णांव्यभिचारिणींअज्ञानतोगच्छतोवेदजपसहितंचांद्रायणत्रयम् ॥
ज्ञानतःसंवत्सरब्रह्महव्रतं ॥ एवंलघुप्रायश्चित्तानिव्यभिचार्यानुत्तमवर्णसवर्णाविषयेषुव्यवस्थयायोज्यानि ॥ गर्भोत्पत्तौत्वेतान्येवद्विगुणा-

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा· ४७ नि ॥ मरणातिरिक्तविषयेगमनावृत्तौप्रायश्चित्तावृत्तिर्यत्रद्विगुणोक्तिस्तत्रद्वैगुण्यावृत्तिश्च ॥ सर्वत्ररेतःसेकात्प्राक्निवृत्तौमरणांतविषयेद्वा शे·
दशाब्दं ॥ अन्यविषयेरेतःसेकाभावेतदर्धम् ॥ गुरूपभुक्तास्वपिसाधारणस्त्रीषुगमनेगुरुतल्पदोषोन ॥ किंतुपूर्वोक्तंतत्प्रायश्चित्तंद्विगुणं ॥ स्त्री
णामपिपुत्र्यादिष्वेषुमत्याप्रवृत्तौमरणांतमेव ॥ अमत्याप्रवृत्तौद्वादशाब्दिकंपुरुषोक्तवत्कार्यं ॥ अन्येतुस्त्रीणामपिकामतःप्रवृत्तौसर्वत्रपुरुषो
क्तार्धकृच्छ्रायोज्यमित्याहुः ॥ ॥ अथातिदेशिकप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ पितृष्वसामातृष्वसाश्वश्रूपितृव्यभ्रातृमातुलाचार्यमित्रशिष्याणांभा
र्याःसुताश्वसापत्नभगिनीआत्मसखीपितृमातृसखीभगिन्याःसखीभगिनीस्नुषादुहिताशरणागताराज्ञीप्रव्रजितापतिव्रताधात्रीचैतासुग-
मनंगुरुतल्परूपं ॥ पितृव्यभ्रात्रोरुपनीत्रोरेवभार्ययोरेतत्पितृव्यभार्यादयःस्वस्रादयश्चसमानवर्णाएव ॥ आस्वकामतोद्वित्रिपर्यंताभ्यासेका
मतःसकृद्गमनेचनववार्षिकं ॥ कामतोद्वित्रिवारंगमनेनववार्षिकावृत्तिः ॥ अकामतःसकृद्गमनेषड्वार्षिकंकामतस्त्र्यधिकाभ्यासेअकामतश्चै
कराचादूर्ध्वमत्यंताभ्यासेचमरणमेव ॥ कुमारीभागिनेयीस्वगोत्रापितृष्वसृमातृष्वस्रोःकन्यामातामहपितामहयोर्भार्याश्रोत्रियर्त्विगुपाध्याय
भार्यागुणवद्रजस्वलानिक्षिप्तापौत्रीदौहित्रीअंत्यजाम्लेच्छीपुल्कसीचेत्येवमादिषुगमनंगुरुतल्पसमानम् ॥ अंत्यजाश्चात्र ॥ चांडालःश्वप
चःक्षत्तासूतोवैदेहकस्तथा ॥ मागधायोगवाश्चेतिसप्तैव ॥ नतुरजकचर्मकारश्चेत्यादिप्रतिपादिताः ॥ तेषुलघुप्रायश्चित्तस्योक्तत्वात् ॥ आ
सुएकरात्रादूर्ध्वंअभ्यासेषड्वार्षिकं ॥ एकरात्राभ्यासेत्रैवार्षिकं ॥ उभयत्रकामतोद्विगुणं ॥ कामतोऽत्यंताभ्यासेमरणमेव ॥ आसुज्ञानतःसकृ ४७
द्गमनेत्रैवार्षिकम् ॥ अत्यंजादिषुज्ञानतःसकृद्गमनेवार्षिकंकृच्छ्रं ॥ अज्ञानेऽर्धम् ॥ चांद्रायणद्वयमित्यन्येगुरुतल्परूपेषुतत्समेषुचरेतःसे-

कात्प्राक्निवृत्तौचांद्रायणं ॥ अकामतस्त्वत्रतप्तकृच्छ्रम् ॥ यदापुनरेताएवात्यंतव्यभिचारिणीर्गच्छतितदाप्यकामतस्तप्तकृच्छ्रंपराको
वा ॥ कामतस्तुचांद्रम् ॥ अभ्यासेआवृत्त्यादि ॥ ॥ इतिगुरुतल्परूपतत्समप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ यानिमहापातकसमानितान्येवानुपात
कानितेषुचप्रायश्चित्तानिब्रह्महत्यादिमहापापप्रघट्टेषुचूर्षूक्तान्येव ॥ अथगौडादिमतेमातृगमनंसापत्नमातृगमनंदुहितृस्वसृस्नुषा
गमनंचेतिपंचातिपातकानीतियावंत्युक्तानितत्राद्ययोर्व्यवस्थयाप्रायश्चित्तानिउक्तान्येव ॥ दुहितृगमनादिषुत्रिषुसकृद्गमनेनवाब्द
द्वादशाब्दादित्र्याद्यभ्यासेऽग्निप्रवेशादिनामरणमिति ॥ अत्रमाधवःमातरिस्वसुताभगिन्योश्चक्रियानिवृत्तौमरणांतम् ॥ तच्चमातरि
सकृत्वेऽन्ययोरसकृत्वे ॥ संकल्पाध्यवसाययोश्चांद्रत्रयम् ॥ शेषंपंचविधापराधविषयेप्राजापत्यद्वयमित्यष्टविधमैथुनप्रकारभेदेन
व्यवस्थामुक्तवान् ॥ ॥ इतिमहापातकानुपातकातिपातकप्रायश्चित्तानि ॥ ॥ अथसंसर्गाख्यमहापापेप्रायश्चित्तं ॥ ॥ संसर्गश्च
एकभांडपचनतदीयान्नभोजनएकपात्रसहभोजनेष्टिसोमादिश्रौतयागयाजनाध्ययनाध्यापनविवाहैःसंभाषणगात्रसंमर्दनमु
खवायुसंसर्गैकयानारोहणैकासनस्थित्येकखट्वादिशयनैकपंक्तिभोजनैश्च ॥ तत्रविवाहोनामतस्मैकन्यादानंतस्माच्चकन्याग्रहणं
॥ अत्रार्षविवाहोत्तरैकैकैरप्यनुष्ठितैःसद्यःपातित्यमितिशंखः ॥ एतैःप्रत्येकैरपिसंवत्सराभ्यस्तैरेवपातित्यमितिमनुः ॥ तत्रविवाहस्यसंव
त्सराभ्यासस्तत्संबंधिनिमित्तकभोजनाद्यभ्यासरूपःसंभाषणादिसप्तभिस्तुसमुदितैःसंवत्सरपर्यंतंनिरंतराभ्यस्तैरेवपातित्यम् ॥
प्रत्येकंतेषांतथाभ्यासेपिनपातित्यम् ॥ तथाचचतुर्विधमहापातकिष्वन्यतमेनोक्तद्विविधसंसर्गस्यपातित्यहेतोर्ज्ञानतःकरणेद्वाद

SGDF
Sri Gangadhara Digital Foundation

ब्दं॥ अकामतोऽर्धमज्ञानतश्च॥ एवंचपतितेनसमंयस्यवर्षंनिरंतरमज्ञानतःसंसर्गःसपातकीभ्रतार्धंकुर्यात्॥ ज्ञानतस्तुतदीयंसंपूर्ण-
मेव॥ मरणस्थानेऽस्यद्वादशाब्दमेव॥ प्राञ्चस्तुअज्ञानतःसंसर्गेपादन्यूनंतत्॥ ज्ञानतःसंपूर्णम्॥ मरणस्थानेचतुर्विंशतिवार्षिकमि
त्याहुः॥ संभाषणादित्रयरहितेयानादिचतुष्टयेसंवत्सराभ्यस्तेःपिपंचमभोगोनप्राशुक्तं॥ तत्सहितेतुपूर्णद्वादशाब्दादि॥ अथांतरितादि
गणनादिनापंचरात्रमज्ञानतःसंसर्गेउपवाससहितपादकृच्छ्रं॥ दशाहेकायं॥ द्वादशासंसर्गेसांतपनं॥ पक्षेदशोपवासाः॥ मासंचेत्परा-
कः॥ मासत्रयंचेच्चांद्रम्॥ षण्मासिकेचांद्रद्वयं॥ किंचिन्न्यूनेऽब्देषण्मासकृच्छ्रं॥ कामतःसंसर्गेतुपंचाहेकृच्छ्रम्॥ दशाहेनसकृच्छ्रं॥ प
क्षेपराकः॥ मासेचांद्रं॥ मासत्रयेकृच्छ्रंचांद्रं॥ षण्मासिकेऽर्धाब्दकृच्छ्रं॥ किंचिन्न्यूनेऽब्देअब्दचांद्रायणं॥ कामतोत्यंतापद्विषण्मासं॥ पं
चमहायज्ञादिस्मार्तयाजनेंगाध्यापनेदुहितृभगिनीव्यतिरिक्तेचयोनिसंबंधेषडब्दम्॥ अकामतोऽर्धम्॥ एवमतिपातकिसंसर्गिणांका
मतोनववार्षिकं॥ अकामतोऽर्धम्॥ अनुपातकिसंसर्गिणांषड्वार्षिकं॥ अकामतोऽर्धम्॥ तथोपपातक्यादिसंसर्गिणांमुख्यपातकितुल्यं
त्रैवार्षिकंत्रैमासादिकं॥ अकामतोऽर्धमित्याद्यूहनीयं॥ मयूरवोक्तितरपापिसंसर्गेतत्तद्व्रतंपादोनंकार्यमित्युक्तं॥ सर्वत्रसंसर्गेबालस्त्री
वृद्धातुराणामर्धम्॥ अकामतःपादः॥ अनुपनीतबालकस्यकामतोपिपादएव॥ अकामतोऽर्धपादः॥ माधवस्तुसंसर्गिदोषः॥ कलोपा
तित्वापादकोनकिंतुपापमात्रापादकः॥ संसर्गदोषःपापेष्वितिकलिवर्ज्येषुगणनादित्याह॥ वस्तुतस्तु॥ न्यसेद्देशंकृतयुगेत्रेतायांग्राम-
मुत्सृजेत्॥ द्वापारेकुलमेकंतुकर्तारंतुकलौयुगइतिपराशरस्मरणात् कृतयुगादौदोषजननकत्वेनोक्तदेशादिसंसर्गस्यैवकलिवर्ज्येषु

SGDF

न्नेत्युक्तं॥ अयंचापरःकलौविशेषः॥ यत्कृतेसंभाषणमात्राद्देवपातित्यंन्नेतायांस्पर्शमात्राद्द्वापरेतत्स्वामिकान्नमात्रग्रहणात्॥ तत्कलौरूले
हेनसमुदितेनैवसंभाषणादिकर्मणानत्वेकेनेतिदिक्॥ संसर्गिसंसर्गिणांपादपादहानिः॥ तथाचमुख्यमहापापिनांसंसर्गवतोद्वादशाब्दं
॥ तत्संसर्गिणोमुख्यात्तृतीयस्यनवाब्दम्॥ तृतीयेनसंसर्गवतोमुख्याच्चतुर्थस्यषडब्दं॥ पंचमस्यत्रैवार्षिकं॥ मुख्यसंसर्गिणोद्वितीयस्यैव
पातित्यात्श्रौतस्मार्तकर्महानिः॥ तृतीयादेःप्रायश्चित्तमात्रंनतुवैदिककर्महानिरितिमिताक्षरा॥ प्रांचस्तुपादहानिक्रमेणतृतीयेनसंस
र्गिव्रतार्धमात्रंकार्यम्॥ चतुर्थस्यतुमुख्यात्पंचमस्यनकिंचिदित्याहुः॥ ॥ इतिसंसर्गिप्रायश्चित्तं॥ पतितोत्पन्नानांतुयस्यपतितस्ययदु
क्तंतन्तृतीयांशःपुंसां॥ कन्यानांतुनवमोंशः॥ पतितोत्पन्नांकन्यांतदीयधनरहितांविवस्त्रांकृतपूर्वोक्तपतितनवमांशप्रायश्चित्तामहोरा
त्रोपोषितांस्वर्कायशुक्लवाससाच्छादितांनाहमेतेषांनैतेममेतिरुच्चैर्वदंतीदेवालयादौस्वगृहेवाविवाहयेत्॥ अथपतितामहापातकिनो
नुपातकिनस्तत्संसर्गिणश्च॥ तथानास्तिकःप्रमादान्नास्तिक्याद्वाचिरंश्रौतस्मार्तकर्मत्यागीपतितपुत्राद्यत्यागीमहापापेषु॥ अनुपा-
तकेषुतत्कर्तृणांप्रयोजकः॥ गोघ्नादयोमांसभक्षकादयश्च॥ एतेचाकृतप्रायश्चित्तानसंव्यवहार्याः॥ मातुस्तुतादृश्याअपिनतथा॥
किंतुसेवापोषणंकार्यं॥ पृथक्पितुरपिमहापातकिनएवत्यागः॥ प्रकारांतरेणपतितस्यनत्यागः॥ किंचपितुर्दोषंस्वयंज्ञात्वापिप्रथ-
मतःपरेभ्योनकथयेत्॥ तत्कालेस्वयंतेनव्यवहरेत्॥ यत्यादेःस्त्रीसंगेषुपुनर्गार्हस्थ्यकरणेप्रायश्चित्ताभावएव॥ आरूढंनैष्ठिकंधर्मंय
स्तुप्रच्यवतेपुनः॥ प्रायश्चित्तंनपश्यामियेनशुध्येत्सआत्महेतिवचनात्॥ उपपातकत्वात्प्रायश्चित्तंभवत्येवेत्यन्ये॥ सर्वथात्वव्यवहार्यता

SGDF

बहिष्कृत्य यथास्मृतेराचाराच्चेति व्याससूत्रात् ॥ नैष्ठिकानां वनस्थानां यतीनां चावकीर्णिनाम् ॥ शुद्धानामपि लोकेऽस्मिन् प्रत्यापत्तिर्न वि-
द्यत इति वचनाच्च ॥ एवं स्त्रीबालशरणागतहंतारः कृतघ्नाश्च कृतप्रायश्चित्ता अपि न संव्यवहार्याः ॥ अतो व्यभिचारिण्या वधे प्रायश्चित्तात्पत्ते
पि वचनाद्व्यवहार्यत्वाभाव इति मिताक्षरा ॥ स्त्रीणां महापापातिपापानुपापानि अभ्यस्तोपपातकानि च पातित्यनिमित्तानि ॥ विशेषतो हीनव-
र्णगमनं स्वगर्भपातनं भर्तृहिंसनं च शिष्यगुरुजुंगितोपगमनानि चेत्ये तानि ॥ महापापेषु कृतप्रायश्चित्तेष्वागतेषु सपिंडास्तेन सह पुण्यजले
स्नात्वाऽपां पूर्णकुंभं पुण्यदेशकाले पुण्यदिङ्मुखा नयेयुः ॥ ततः संगोभ्यो यवसं दत्वा गोभिर्भक्षित तृणे शुद्धः संव्यवहार्यश्च ॥ स्त्रीणामपि प
तितानामेव परिग्रहः ॥ इदं घटस्फोटोत्तरं कृतप्रायश्चित्तस्य परिग्रहविषयमित्यपरे ॥ वाचस्पतिमिश्रास्तु मत्या महापातकिनोऽतिपातकिनश्च
प्रायश्चित्ते कृतेपि न व्यवहार्याः ॥ प्रायश्चित्तं तु तेषां परलोकशुद्ध्यर्थमेवेत्याहुः ॥ यस्तु नरो नारी वा बोध्यत्वात् पातित्येपि प्रायश्चित्तं नेच्छति तं स-
र्वे सपिंडाः बांधवाश्च राजादिसमक्षमाहूय तत्पापं व्यक्तं कृत्वा मुहुरुपदिशेयुः ॥ प्रायश्चित्तं कुर्वाचरं लभस्वेति स यदि एवमपि नांगीकरोति तद
रिक्तादि निंद्यतिथौ सायाह्ने ग्रामाद्बहिः संभूय कुत्सितजलादि संपूर्णं प्राचीनावीतिनो दक्षिणामुखा गुरुसन्निधौ अस्माकं त्वं मृत इति वामुम
नुदकं करोमीति वावदंतो दर्भेषु छिन्नाग्रेषु न्युब्जं कुर्युः ॥ ततः सर्वे निरीक्ष्यमाणा अपउपस्पृश्य ग्रामं प्रविशेयुः ॥ सपिंडानामेकाहमाशौचम्
॥ ततोऽधिकारी कर्ता दाहवर्जं जीवंतमेवोद्दिश्योपिंडोदकदानादि प्रेतकर्माणि सपिंड्याः प्राक्तनानि कुर्यात् ॥ उदकपिंडादि प्रेतक्रियोत्तरं
पात्रनिनयनमिति मिताक्षरायां स्पष्टम् ॥ ततः सर्वकर्मबहिष्कृतेन तेन संभाषणादिकं वर्जयेत् ॥ प्रमदात्संभाषणे सावित्रीं जपन् एकरात्रं ४९

तिष्ठेत् ॥ मत्या त्रिरात्रम् ॥ अब्दपर्यंताभ्यासे पातित्यं ॥ स्त्रीणामपि तादृशीनां गृहसमीपे पर्णकुट्यादौ वासं दत्वा जुगुप्सितमन्नं प्राणधार
णमात्रसमर्थं जीर्णमलिनवस्त्रं च दद्यात् ॥ घटस्फोटोत्तरं शिष्यगा गुरुगा पतिघ्नीनां च सर्वथैव त्यागः ॥ घटस्फोटप्रयोजनमन्यत्र द्रष्टव्यं
॥ एकस्मिन्निमित्ते गुरुलघुभूतानेक विरुद्धप्रायश्चित्तादि प्राप्तौ देशकालवयआदिकमवेक्ष्य परिषदा व्यवस्था कल्प्या ॥ यथा जलवा
सो हिमदेशे शिशिरकाले च नापदेष्टव्यः ॥ उपवासादिकं बालवृद्धयोर्न ॥ एवं शक्तिरवेक्ष्या ॥ अन्यथा युवापि पित्तप्रकृतिर्निरंतरोपवासान
नुतिष्ठन्व्यापद्येतेत्यादिकमूह्यम् ॥ अनुक्तप्रायश्चित्तेषु जपतपोहोमोपवासदानानि देशकालशक्तिपापलाघवगुरुत्वादिकमपेक्ष्य-
कल्प्यानि ॥ तत्र जपो गायत्र्यादेः होमः तिलानां व्याहृतिभिर्गायत्र्या वा ॥ ततः पयोभक्षता शाकाहारता फलाशनं प्रसृतियावकता हिरण्यो
दकप्राशनं ब्रह्मचर्यं तीर्थोदकस्नानं आर्द्रवस्त्रता अनशनामेति तपांसि ॥ दानं हिरण्यगोवस्त्राश्वतिलभूमिघृतानां संवत्सरं षाण्मासाश्च
त्वारस्त्रयो द्वावेकश्चतुर्विंशतिरहानि द्वादशाहः षडहस्त्र्यहोऽहोरात्र इति कालः ॥ पापस्य गुरुलघुत्वे लर्थवादेन दंडेन वाज्ञानकृत्वादि
भिर्वा बाध्ये ॥ एवं पापिनां प्रायश्चित्ताकरणे तामिस्रलोहशंकुरवलरौरवमहारौरवसंघातकालसूत्रक ॥ प्रतापनासिपत्रवधतामिस्रप्रभृतिनर
केषु नानाविधेषु प्रथमं वासो नंतरं पुनरस्मिन्संसारे श्वसूकरादिकुयोनिजन्मानि ॥ ततः कदाचिन्मानुषयोनौ जातस्यापि कुरोगित्वं ॥ रोगा
श्चारंभे एव दर्शिताः ॥ एवं च नरकोपभोगक्षीणदोषाणामपि तद्रोगानुमितावशेषाणां प्रायश्चित्तं कार्यं ॥ अकृतप्रायश्चित्तानां कुष्ठरोगि
णां दाहकस्य यतिचांद्रायणं ॥ गंगास्नानविष्णुस्मरणतन्नामजपादिकं सर्वप्रायश्चित्तमिति सर्वेष्टसिद्धिः ॥ श्रीनागोजीभट्टकृतं प्राय

SGDF Sri Gangadharendra Digital Foundation

श्चित्तेंदुशेखरम् ॥ काशीनाथउपाध्यायव्यशोधयदपूरयत् ॥१॥ ॥ ॥ इतिश्रीशिवभट्टसुतसतीगर्भजनागोजीभट्टकृतः श्रीमद्
नंतोपाध्यायसूनुकाशिनाथोपाध्यायकृतशोधनोपबृंहणपूरणशालीप्रायश्चित्तेंदुशेखरनामग्रंथः समाप्तिमगमत् ॥ ॥अथसर्व
प्रायश्चित्तप्रयोगः ॥ ॥ तत्रषडब्दत्र्यब्दसार्धाब्दादिव्यवस्थाप्राजापत्यप्रत्याम्नायाश्चपरिभाषोक्ता एव ॥ तत्रत्रिंशत्कृच्छ्रमब्दम्
पंचचत्वारिंशत्कृच्छ्रंसार्द्धाब्दम् ॥ नवतिकृच्छ्रंत्र्यब्दम् ॥ कृच्छ्रंप्राजापत्यमितिपर्यायौ ॥ कृच्छ्रेगवादयस्तान्निष्क्रयरजतनिष्कतदर्धत-
त्पादादयः प्रत्याम्नायाः ॥ तत्रसामग्र्युपकल्पनम् ॥ फलतांबूलगंधपुष्पधूपदीपाः पंचगव्यानिमृद्भस्मगोमयदूर्वातिलाः समिद्दर्भाः होमा
र्थंघृतपर्षद्दक्षिणानिबंधानुवादकपूजार्थंदक्षिणापूर्वोत्तरांगगोप्रदानविष्णुश्राद्धद्रव्यमिति ॥ ॥ अथप्रयोगः ॥ ॥ त्र्यवरानेकंवा-
विप्रपर्षत्वेनोपवेश्यकृतस्नानः शक्तश्चेदार्द्रवासाः कर्ताविप्रान्दक्षिणीकृत्यसाष्टांगंप्रणमेत् ॥ विप्रैः किंतेकार्यंमिथ्यामावादीः सत्यमेव
वदेतिपृष्टः गोवृषयोर्निष्क्रयीभूतंनिष्कतदर्धतत्पादान्यतमप्रमाणंरजतद्रव्यंसभ्येभ्यः संप्रददेनममेतिसंकल्पपूर्वकंसभ्याग्रेनिधायअ
मुकनामस्यममजन्मप्रभृतिअद्ययावत्ज्ञानाज्ञानकामाकामसकृदसकृत्कृतकायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभु
क्तपीतापीतसकलपातकातिपातकोपपातकलघुपातकसंकरीकरणमलिनीकरणापात्रीकरणजातिभ्रंशकरप्रकीर्णकपातकानांम
ध्येसंभावितपातकानांनिरासार्थंप्रायश्चित्तमुपदिशंतुभवंतइतिवदेत् ॥ पुत्रादिः प्रतिनिधिश्चेन्ममपितुर्जन्मप्रभृत्या दिवदेत् ॥ श्रौत
स्मार्ताधानांगेतुप्रायश्चित्तेनिरासार्थमित्यंतेअग्निपरिचरणेऽधिकारार्थंच ॥ अग्निविच्छेदप्रायश्चित्तंचोपदिशंतुभवंतइतिवदेत् ॥ तत्तदेक

SGDF Sri Gargeshwari Digital Foundation

पापेतु किंतेकार्यमितिप्रश्नेमयाऽमुकवधःकृतःअमुकभक्षणंवाऽमुकगम्यागमनंकृतमित्यादिप्राकृतमेवपापमुच्चार्यतत्प्रायश्चित्तमुप
दिशंतुभवंतइतिवदेत्॥ ततः॥ सर्वधर्मविवेक्तारोगोप्तारःसकलाद्विजाः॥ ममदेहस्यसंशुद्धिंकुर्वंतुद्विजसत्तमाः॥ मयाकृतंमहाघोरंज्ञा
तमज्ञातकिल्बिषम्॥ प्रसादःक्रियतांमह्यंशुभानुज्ञांप्रयच्छथ॥ पूज्यैःकृतपवित्रोऽहंभवेयंद्विजसत्तमैः॥ इतिप्रार्थयित्वा॥ मामनुगृह्ण
तुभवंतइतिनमेत्॥ ततःसभ्यैःशक्त्यादिविचार्यप्रायश्चित्तेनिश्चितेकर्ताचंदनपुष्पादिभिःपुस्तकपूजामनुवादकपूजांचकृत्वानिबं
धपूजात्वेनकिंचिद्द्रव्यांनिधायानुवादकायभृतिरूपांदक्षिणांपापानुसारेणदद्यात्॥ ततःसभ्याःपुस्तकवाचनपूर्वकमनुवादकस्या
ग्रेकथयेयुः॥ अनुवादकश्चकर्तारंवदेत॥ ॥तद्यथा॥ ॥सभ्यैरुपदिष्टोऽनुवादकःअमुकस्यतेनजन्मप्रभृतिआद्ययावत्ज्ञाना-
ज्ञानकामाकामसकृदसकृत्कृतकायिकवाचिकमानसिकसांसर्गिकस्पृष्टास्पृष्टभुक्ताभुक्तपीतापीतसकलपातकातिपातकोपपा
तकसंकरीकरणमलिनीकरणापात्रीकरणजातिभ्रंशकरप्रकीर्णकपातकानांमध्येसंभावितपापानांनिरासार्थंपर्षदुपदिष्टसार्धाब्द
प्रायश्चित्तंअमुकप्रत्याम्नायद्वाराप्राच्योदीच्यांगसहितंत्वयाआचरितव्यंतेनतवशुद्धिर्भविष्यति॥ त्वंकृतार्थोभविष्यसीतित्रिरुपदि
शेत्॥ अधानांगेतुसार्धाब्दप्रायश्चित्तंअग्निविच्छेदप्रत्यवायनिरासार्थंविच्छेददिनादारभ्यप्रतिवर्षमेकैककृच्छ्रंचेत्यादिपूर्ववत्॥ कर्ता-
ओमित्यंगीकृत्यप्रणम्यपर्षदंविसृजेत्॥ ततोरिक्तायांसा न्हेदेशकालौसंकीर्त्यअमुकशर्मणोममजन्मप्रभृतिआद्ययावत्ज्ञानाज्ञानमध्ये
संभावितानांपापानांनिरासार्थंपर्षदुपदिष्टंसार्धाब्दप्रायश्चित्तंप्राच्योदीच्यांगसहितअमुकप्रत्याम्नायेनाहमाचरिष्ये॥ आधानेतु आध

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

नाग्निपरिचरणादिपुण्यकर्मण्यधिकारसिद्ध्यर्थंचसार्धाब्दप्रायश्चित्तंअग्निविच्छेदहदिनादारभ्यप्रतिवर्षमेकैककृच्छ्रंप्रायश्चित्तंच
त्रेणप्राच्योदीच्यांगसहितंअमुकप्रत्याम्नायेनअहमाचरिष्यइतिसंकल्पः॥ ततःयानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच ॥ केशानां
श्रित्यतिष्ठंतितस्मात्केशवपाम्यहम्॥ इतिमंत्रेणक्षौरंकार्यं॥क्षौराभावेसार्धाब्दादिव्रतंद्विगुणपर्षद्दक्षिणादिद्विगुणा॥ यत्रतुसभर्तृ
कस्त्रियाजीवपितृकादेश्चक्षौरंनिषिद्धंतत्रनद्विगुणव्रतंक्षौरंचशिखाकक्षोपस्थवर्जनखकेशरोम्णामुदक्संस्थवपनमितिसर्वत्र॥ शे-
मवर्जनमप्यन्यत्रयत्रगोवधादौविशेषवचनंतत्रप्रायश्चित्तेशिखासहितमपिवपनं॥ प्रमादात्शिखावपनेकुशमयशिखांब्रह्मग्रंथियु
तांदक्षिणकर्णेनिदध्यादितिकाठके॥ शिखांछिंदंतियेमोहाद्द्वेषादज्ञानतोपिवा॥पुनःसंस्कारमर्हंतित्रयोवर्णाद्विजातयइतिसंग्रहेगृ
ह्याग्निसारे॥ यज्ञोपवीतसहितशिखात्यागेपिपुनरुपनयनमेव॥ क्रोधादिनाकेवलयज्ञोपवीतत्यागेतुप्रायश्चित्तंकरिष्येइतिसंकल्प्य
आचार्यंहृत्वासवितारगायत्र्यातिलैराज्येनअष्टसहस्रंशतंवाजुहुयात् इतिप्रासंगिकं॥क्षौराद्यंगजातंचकृच्छ्राधिकेभवतिनकृच्छ्रेन्यू
नेइतिमयूखादौप्राजापत्यत्रयमित्यधिकेवाप्रायश्चित्तेभवति॥नतुततोन्यूनइतिगृह्याग्निसागरमतम्॥ क्षौरांतेगंडूषान्कृत्वायथोक्तं॥
दंडकाष्ठेन॥ आयुर्बलंयशोवर्चःप्रजाःपशुवसूनिच॥ब्रह्मप्रज्ञांचमेधांचत्वंनोदेहिवनस्पते॥ इतिमंत्रेणदंतशुद्धिंकृत्वाकाष्ठांतरेणाजि
ह्वामुल्लिख्यस्नात्वाभस्मादिदशस्नानानिकुर्यात्॥ तत्रप्रायश्चित्तांगभस्मस्नानंकरिष्ये॥इतिसंकल्प्यभस्मगृहीत्वाईशानायनमइति- ५१
शिरसिलिंपेत॥ तत्पुरुषायनमइतिमुखे॥अघोरायनमइतिहृदये॥ वामदेवायनमइतिगुह्ये॥ सद्योजातायनमइतिपादयोःप्रणवे

SGDF Sri Gurudev Digital Foundation

नसर्वांगेषु ईशानादिपादोपेतैर्मंत्रैर्वाभस्मस्नानं ॥ ततःस्नात्वाऽचामेत् ॥ अथगोमयस्नानंकरिष्येइतिसंकल्प्य ॥ गोमयमादायप्र
णवेन दिक्षु दक्षिणभागंतीर्थेनोत्तरभागंप्रक्षिप्य शेषंमानस्तोक इत्यभिमंत्र्य गंधद्वारामितिमंत्रेण अग्रमग्रेचरंतीनामिति सर्वांगमालि
प्य ॥ हिरण्यशृंगंवरुणंप्रपद्येतीर्थंमेदेहियाचितः ॥ यन्मयाभुक्तमसाधूनांपापेभ्यश्चप्रतिग्रहः ॥ यन्मे मनसावाचाकर्मणावादुष्कृतं
कृतम् ॥ तन्नइंद्रोवरुणोबृहस्पतिःसवितापुनंतु पुनःपुनः इति अवतेहेळ इति द्वाभ्यांप्रसस्माजे इति सूक्तेनचतीर्थंप्रार्थ्य ॥ याःप्रवतोनि
वत उद्वत इतितीर्थमभिमृश्यस्नात्वाद्विराचामेत् ॥ हिरण्यशृंगमित्यादितीर्थप्रार्थनादिकसर्वं दशविधस्नानांतेएवकार्यमिति मयूखे ॥
ततोमृत्तिकास्नानंसंकल्प्य ॥ अश्वक्रांतेरथक्रांतेविष्णुक्रांतेवसुंधरे ॥ शिरसाधारयिष्यामि रक्षस्वमांपदेपदेइतिमृत्तिकामभिमंत्र्य
॥ उद्धृतासिवराहेणकृष्णेनशतबाहुना ॥ मृत्तिकेहरमेपापं यन्मयादुष्कृतंकृतं ॥ इतिमृदमादाय ॥ नमोमित्रस्यवरुणस्येतिसूर्यायप्रद
र्श्य ॥ गंधद्वारामितिमंत्रेणवास्योनापृथिवीतिवाइदंविष्णुरितिवाशिरःप्रभृत्यंगानिविलिप्य स्नात्वाद्विराचामेत् ॥ अथवाविस्तरेणमृ-
त्तिकास्नानं ॥ तद्यथा ॥ बळित्थापर्वतानामितिभूमिंप्रार्थ्य ॥ मावोरिषत्खनितेतिखनित्वा ॥ स्योनापृथिवीतिमृदमादाय ॥ आयनेते-
तिदूर्वामादाय ॥ गायत्र्याऽभ्युक्ष्यभूमौमृदंनिधायमृत्तिकास्नानंकरिष्येइतिसंकल्प्य ॥ मृदंकुशोदकेनप्रोक्ष्यदिक्षुक्षिपेत् ॥ तत्रमं
त्राः भ्रातारमिंद्रमितिपूर्वस्याम् यमायमधुमत्तमंराज्ञेइतिदक्षिणे ॥ नत्वायामीतिपश्चिमे ॥ वयंसोमइत्युत्तरे ॥ तत्सूर्यरोदसीरुप
रि ॥ अधःपश्यस्वेत्यधः ॥ ततोऽगेषुलेपः ॥ सहस्रशीर्षेति शिरसि ॥ अक्षीभ्यांतेनासिकाइतिमुखे ॥ ग्रीवाभ्यस्त इतिग्रीवायं आं

SGDF

त्रेभ्यइतिहृदये ॥ नाभानाभिन्नइतिनाभौ ॥ त्वमिंद्रसजोषसमितिबाह्वोः ॥ सोमानंस्वरणमितिकक्ष्योः ॥ यःकुक्षिरितिकुक्ष्योः ॥
वह्नीनांपितेतिपृष्ठे ॥ मेहनाद्वनंकरणादितिजान्वोः ॥ एतावानस्येतिपादयोः ॥ यस्यविश्वानिहस्तयोरिति हस्तयोः ॥ अगादंगा
दितिपुरुषसूक्तेनचसर्वांगे ॥ अथशुद्धोदकस्नानं ॥ अपोअस्मानित्युक्त्वासूर्याभिमुखइदंविष्णुरिति मंत्रेणप्रवाहाभिमुखोम
ज्जेत् ॥ आपोहिष्ठेत्यृचेत्यन्ये ॥ अथपंचगव्यैःकुशोदकेनचेतिषट्स्नानानि ॥ तत्रादौगोमूत्रस्नानंकरिष्ये ॥ तत्सवितुरिति गो
मूत्रस्नानं ॥ स्नात्वाऽऽचम्य ॥ एवमग्रेपि ॥ गंधद्वारामितिगोमयेन ॥ आप्यायस्वेतिक्षीरेण ॥ दधिक्राव्ण इतिदधिस्नानं ॥ घृतं
मिमिक्षइतितेजोसीतिवाघृतस्नानं ॥ देवस्यत्वासवितुःप्रसवे० इंद्रियेणाभिषिंचामीति कुशोदकेनस्नानं ॥ यद्वैतानिदशापि
स्नानानि ॥ अमंत्रकाण्येवकार्याणि ॥ इमंमेगंगे० ॥ स्कंभिन्यान० ॥ समुद्रज्येष्ठाइतिचतसृभिः ॥ एतोन्विंद्रंस्तवेतितिसृभिः ॥ त
रत्समंदीतिसूक्तेन ॥ पावमानीभिरापोहिष्ठेतितृचेनमार्जनंचकृत्वा ॥ इमंमेगंगेइत्युदकमालोड्यऋतंचेति तृचेनत्रिरावृत्तेनाघ
मर्षणंकृत्वात्रिर्द्वादशवारंवामज्जनानिकृत्वा स्नानांगतर्पणंकुर्यात् ॥ अत्रप्राचीनप्रयोगेषुमृत्तिकास्नानोत्तरंमार्जनाघमर्षणो-
क्तिर्दृश्यतेतत्रमूलंमृग्यम् ॥ दशविधस्नानप्रयोगेप्रक्रांतेस्नानत्रयांतेऽघमर्षणं ॥ ततःसप्तस्नानानीतिक्रमस्यनिर्युक्तिकत्वात् ॥
सर्वं दशविधस्नानांतेएवाघमर्षणतर्पणादेर्मयूखाद्युक्तत्वाच्च ॥ तर्पणंयथा ॥ ब्रह्मादयोयेदेवाः ॥ तान्देवांस्तर्पयामि ॥ भूर्देवां
स्तर्पयामि ॥ भुवर्देवांस्त० ॥ स्वर्देवां० भूर्भुवःस्वर्देवां० ॥ निवीती ॥ कृष्णद्वैपायनादयोयेऋषयः ॥ तानृषीन्० ॥ भूर्ऋषीं० भुव

र्ऋषीं० ॥ स्वर्ऋषीं० भूर्भुवःस्वर्ऋषीं० ॥ प्राचीनावीती ॥ सोमःपितृमान्यमोंगिरस्वानग्निष्वात्ताःकव्यवाहनादयोयेपितरः ॥ तान्पितॄंस्त
भूःपि० भुवःपि० स्वःपि० भूर्भुवःस्वःपितॄंस्तर्पया० ॥ ततोयस्मतर्पण ॥ दिवासःपरिधानांतेतिलकंधृत्वाआचम्यदेशकालादि संकीर्त्यवि
ष्णुप्रीत्यर्थंप्रायश्चित्तांगविष्णुश्राद्धे संपत्त्ये श्रीविष्णूद्देशेनत्र्यधिकयुग्मब्राह्मणभोजनपर्याप्तामनिष्क्रयीभूतंद्रव्यंदातुमहमु
त्सृजे ॥ तच्चतुर्थ्योवाब्राह्मणेभ्यःपूजनपूर्वकंदद्यात् ॥ तेनपापापहामहाविष्णुःप्रीयताम् ॥ ततःप्रायश्चित्तपूर्वांगगोदानंकरि
ष्यइतिसंकल्प्य ॥ गवामंगेष्वितिगोदानंप्रत्यक्षंद्रव्यद्वारावाकुर्यात् ॥ देशकालौसंकीर्त्यप्रायश्चित्तपूर्वांगहोमंकरिष्ये ॥ तदं
गतयास्थंडिलोल्लेखनाद्यग्निप्रतिष्ठापनादिकरिष्ये ॥ विदनामानमग्निंप्रतिष्ठापयामीत्यंतेध्यात्वाप्रायश्चित्तपूर्वांगहोमेदेवता
परिग्रहार्थमन्वाधानंकरिष्ये ॥ चक्षुषीआज्येनेत्यंतेअग्निंवायुंसूर्यंप्रजापतिंचप्रतिदैवतंसप्तविंशतिसंख्याऽऽज्याहुतिभिःपृ
थिवींविष्णुंरुद्रंब्रह्माणंअग्निम् सोमंसवितारंप्रजापतिमग्निंस्विष्टकृतंपंचगव्येनशेषेणस्विष्टकृतमग्निमिध्मसन्नहनेनरुद्र
मित्यादियद्वा० आज्येनेत्यंतेपापापहमहाविष्णुंव्याहृतिभिरष्टोत्तरशतसंख्याऽऽज्याहुतिभिःशेषंसमानं ॥ आज्यसंस्कारकालेपंचग
व्यंकृत्वाआज्येनसहपर्यग्निकुर्यात् ॥ ताम्रादिपात्रेपलाशादिपत्रपुटेवाताम्रायागोमूत्रंत्रिपलंअष्टमाषंवागायत्र्यादायश्वेततोश
कृत् षोडशमाषंगंधद्वारामित्यादायपीतगोक्षीरंकापिलंवासप्तपलंद्वादशमाषंवाआप्यायस्वेत्यादाय ॥ नीलायाःसप्तपलंदशमा
षंवादधिदधिक्राव्णेत्यादाय ॥ कृष्णायाघृतमेकपलंअष्टमाषंवाशुक्रमसिज्योतिरसीतिवाघृतमिमिक्षेइतिवाऽऽदाय ॥ यथो

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

प्रा॰
५३

त्कगोरभावेगोमात्रस्यमूत्रादिग्राह्यं ॥ देवस्येति कुशोदकमेकपलंचतुर्माषंवाप्रक्षिप्यप्रणवेनयज्ञियकाष्ठेनालोड्यप्रणवेनाभिमंत्र शे॰
येत् ॥ आज्यपंचगव्यासादनादि आज्यभागांते भूः स्वाहाअग्नयइदं॰ ॥ भुवः स्वाहावायवइदं॰ ॥ स्वः स्वाहासूर्यायइदं॰ ॥ भूर्भु
वः स्वः स्वाहाप्रजापतयइ॰ ॥ इत्याज्यस्यप्रतिदैवतंसप्तविंशतिरित्येवमष्टोत्तरशताहुतीर्हुत्वा ॥ विष्णुपक्षे ॥ भूः स्वाहाविष्णवइदं ॥ भुवः
स्वाहाविष्णवइदं ॥ स्वः स्वाहावि॰ भूर्भुवः स्वः स्वाहाविष्णवइदं ॥ इति अष्टोत्तरशताहुतीर्हुत्वापंचगव्यहोमः ॥ ततः साग्रैः सप्तपत्रकुशैः पं
चगव्यंगृहीत्वा ॥ इरावतीधेनुमती॰ स्वाहापृथिव्याइदं ॥१॥ इदंविष्णु॰ विष्णवइदं ॥२॥ मानस्तोके॰ रुद्रायेदं ॥३॥ ब्रह्मजज्ञानं॰ ब्र
ह्मणइदं॰ ॥४॥ ब्रह्मस्थानेशन्नोदेवीतिमंत्रेणअद्भ्य इतिकेचित् ॥ अग्नयेस्वाहाअग्नयइदं ॥५॥ सोमायस्वाहासोमायेदं ॥६॥
तत्सवितुर्वरेण्यं॰ ॥ सूर्यायेदं॰ ॥७॥ प्राजापतयेन॰ ॥ व्याहृतिभिर्वा ॥८॥ ॐ स्वाहाप्राजापतयइदं ॥९॥ अग्नयेस्विष्टकृतइदं ॥१०॥
इतिदशपंचगव्याहुतीर्हुत्वाकेवलाज्यस्य ॥ यदस्येतिस्विष्टकृतंहुत्वाप्रायश्चित्तहोमशेषंसमाप्य ॥ व्रतग्रहणंकरिष्ये इतिद्विजान्
पृष्ट्वाकुरुष्वेत्यनुज्ञातः यत्वगस्थिग॰ ॐ प्रणवेनगृहीत्वाप्रणवेनैवसर्वंपंचगव्यंपिबेत् ॥ अशक्तौगोमूत्राद्यल्पंग्राह्यं ॥ सर्वस्यपेयत्वा
त् एतच्चग्रामाद्बहिर्नद्यादेस्तीरेनक्षत्रदर्शनेकार्यं ॥ व्रतंनिशामुखेग्राह्यंबहिस्तारकदर्शन इतिस्मृतेः मुमूर्षोस्तुगृहादावेव अस्मिन्दिने
उपवासः ॥ अशक्तौहविष्याशनं ॥ अयंपंचगव्यदशाहुतिहोमोब्रह्मकूर्चाख्यपंचगव्यपानेसर्वत्रोह्यः ॥ गृहमागत्यप्रातरारभ्यसंकल्पित ५३
प्रायश्चित्तंसंकल्पितप्रत्याम्नायानुसारेणानुष्ठायोत्तरांगानिकुर्यात् ॥ गोनिष्क्रयरजतादिदानपक्षेपंचगव्यप्राशनांतेइदंसार्द्धाब्दपंचवत्सरिं

SGDF
Sri Gargeshwari Digital Foundation

कृच्छ्रप्रत्याम्नायगोनिष्क्रयीभूतंप्रतिकृच्छ्रंनिष्कतदर्धतदर्धान्यतमप्रमाणरजतद्रव्यंनानानामगोत्रेभ्योब्राह्मणेभ्यःदातुमहमुत्सृजे
॥ इतिद्रव्यदानसंकल्पंकृत्वातदेवद्रव्यंविभज्यदत्वाचोत्तरांगानिकुर्यात् ॥ आचीर्णस्यामुकप्रायश्चित्तस्यसांगतार्थमुत्तरांगानि
करिष्ये ॥ तत्रहोमंकर्तुंस्थंडिलादिकरिष्येइतिसंकल्प्यपूर्ववदाज्यहोममात्रंव्याहृतिभिःकृत्वापूर्ववद्देवविष्णुश्राद्धगोदानंचकु-
र्यात् ॥ नात्रपंचगव्यहोमःअंतेशक्तेनगोभूहेमादिदशदानानिकार्याणि ॥ अशक्तौहिरण्यदानम् ॥ गृह्याग्निसागरेतस्मिन्नेवदि
नेउत्तरांगहोमश्चतस्मिन्नेवाग्नौकार्यइत्येतावन्मात्रमुक्तंतत्रतंत्रप्रयोगः ॥ पृथक्प्रयोगोवेतिविचारणीयं ॥ ममतुपृथगग्निक
रणादियुक्तंभातिकौस्तुभेपूर्वोत्तरांगहोमयोरिध्माधानादिस्थालीपाकतंत्रंकृताकृतमित्युक्तं ॥ तत्पक्षेआधानांतेऽन्वाधान
परिसमूहनपरिस्तरणपर्युक्षणाज्यपंचगव्यसंस्कारस्रुवसंमार्गान्वंनांतहोमः ॥ होमांतेस्विष्टकृत्सप्तप्रायश्चित्ताहुतयश्चकृता
कृताः ॥ परिस्तरणविमोकादिः ॥ ॥ इतिकाशिनाथोपाध्यायविरचितःसार्धाब्दादिसर्वप्रायश्चित्तप्रयोगः ॥ ॥ अथविप्रस्त्रि
योःप्रायश्चित्तप्रयोगः ॥ स्त्रीणांहोमःकृताकृतः ॥ कृच्छ्रपक्षेविधवायाःक्षौरांतेपूर्ववत्कृत्वाअमंत्रकाणिदशस्नानानि ॥ सधवा-
यास्तुसंकल्पांतेदंतधावनंकृत्वातूष्णींदशस्नानानि ॥ वस्त्रपरिधानांतेविष्णुश्राद्धगोदानेकृत्वाप्रायश्चित्तहोमार्थमाचार्य-
त्वावृणे ॥ इतिविप्र वृत्वापूर्ववद्विप्रद्वारासर्वपूर्वांगंकारयित्वास्वयंपंचगव्यंतूष्णींप्राश्यप्रायश्चित्तद्रव्यसंकल्प्यदत्वोत्तरांगादि-
ष्णुश्राद्धगोदानदशदानादिकुर्यात् ॥ अथशूद्रस्यसंकल्पांतमपिकृतंप्राग्वत् ॥ ततःक्षौरांतेअमंत्रकदशस्नानानिवस्त्रांतिलक

SGDF
Sri Gangeshwari Dasahi Foundation

धारणांतेविष्णुश्राद्धगोदानेकृत्वाविप्रद्वारापंचगव्यंकारयित्वास्वयंतूष्णींपिबेत् ॥ शूद्रेणकपिलायाःपंचगव्यानिनपेयानि ॥ नास्यवि
प्रद्वारामपिहोमः प्रायश्चित्तद्रव्यंसंकल्प्यदत्वाऽन्तरांगविष्णुश्राद्धगोदानानिदशदानानिकुर्यात् ॥ ॥ इतिस्त्रीशूद्रप्रयोगः ॥ ॥ अ
धगोवधाद्येकैकपापप्रायश्चित्तप्रयोगः ॥ ॥ पर्षदंप्रदक्षिणीकृत्यसाष्टांगप्रणमेत् ॥ विप्रैःकितेकार्यमित्यादिपृष्टेगोदृषनिष्क्रयंसंक
ल्प्यनिधायमयाऽमुकगोवधःकृतोऽथवापलांडुगृंजनादिभक्षणंकृतंयद्वाऽमुकस्त्रीगमनंकृतंतत्प्रायश्चित्तमुपदिशंतुभवंत ॥ इतिप्र
थापापंउच्चार्यस्पष्टंवदेत् ॥ ततःसर्वेधर्मविवेक्तारइत्यादिकर्त्रानिबंधपूजाऽनुवादकपूजनेकृतेसभ्यानुवादकमुखेनप्रायश्चित्तंकथये
युः ॥ त्वयाऽमुकगोवधःकृतस्तत्प्रायश्चित्तंत्रैमासिकव्रतंसप्तदशप्राजापत्य प्रत्याम्नायद्वारावासप्तदशगोदानतन्मूल्यदानेनवापूर्वोत्तरां
गसहितंत्वयाऽचरितव्यंतेनतवशुद्धिर्भविष्यतीत्यादि यद्वात्वयामत्याभ्यासेनपलांडुगृंजनकुक्कुटमांसंवाभक्षितंतत्प्रायश्चित्तयतिचांद्रा
यणंपुनःसंस्कारसहितंप्राच्योदीच्यांगसहितंआचरणीयंतेनतवशुद्धिर्भविष्यतीत्यादि ॥ एवमगम्यागमनादावूह्यम् ॥ ततःकर्तादेशकालौसं
कीर्त्यपर्षदुपदिष्टंगोवधप्रायश्चित्तंत्रैमासिकंअमुकप्रत्याम्नायेनप्राच्योदीच्यांगसहितमहमाचरिष्ये ॥ ततोवपनंदंतधावनदशविधस्नान
पूर्वांगविष्णुश्राद्धगोदानाज्यहोमपंचगव्यप्राशनांते यथासंकल्पितंमुख्यप्रायश्चित्तंकृत्वोत्तरांगानिकुर्यात् ॥ इदंसामान्यं ॥ ततोविशेषोक्तं
त्वामिमतेगोदानपार्वणश्राद्धादि ॥ एवमभक्ष्यभक्षणेपिपलांडुगृंजनकुक्कुटमांसादिभक्षणजनितपातकनिरासार्थंपर्षदुपदिष्टंपुनःसंस्का
रसहितंयतिचांद्रायणंअमुकप्रत्याम्नायेनप्राच्योदीच्यांगसहितमाचरिष्ये ॥ इतिसंकल्प्यक्षौरादिपंचगव्यप्राशनादिपूर्ववत् ॥ कृत्वाचांद्रा
यणप्रत्याम्नायंपुनरुपनयनंचकृत्वोदीच्यांगानिकुर्यात् ॥ एवमगम्यागमनादौद्रष्टव्यम् ॥ रहस्यप्रायश्चित्तंतुनपर्षदुपस्थानंसभ्यानुवा
दकपूजनादिकं ॥ किंतुतत्प्रायश्चित्तंस्वयमेवाज्ञात्वाऽथवाव्याजांतरेणकिंचित्पृष्ट्वारहस्योक्तप्रायश्चित्तंस्वयमेवरहसिसंकल्प्यमहच्चे
त्क्षौरसहितमन्यथाक्षौररहितमाचरेदिति ॥ ॥ इतिश्रीमदनंतोपाध्यायसूनुकाशीनाथोपाध्यायविरचितेसर्वप्रायश्चित्तकृततत्प्रतिप
दोक्तप्रायश्चित्तादिप्रयोगसारसंग्रहः समाप्तः ॥ ॥ इतिप्रायश्चित्तेंदुशेखरःसमाप्तः ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥ श्रीरस्तु ॥
॥ ॥ शुभंभवतु ॥ ॥ हें पुस्तक मुकाम मुंबई एथें सखाराम भिकशेट खातु श्रीवर्धनकर यांचे छापखान्यांत छापिलें ॥
तारीख १ नव्हंबर सन १८७२ इसवी ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

इतिप्रायश्चित्तेंदुशेखरसमाप्तः ॥श्री॥

SGDF
Sri Gangeshwari Digital Foundation